

NÕUKOGUDE KULTUUR

VEEBRUAR 1941

S I S U

NEEME RUUS: EK(b)P kongress — Nõukogude Eesti sotsialistliku üleshitustöö esimeste saavutuste tähistaja ja järjekordsete ülesannete määritleja — Artikkel ● EK(b) Partei Keskkomitee uus koosseis ● EK(b) Partei IV kongressi resolutsioon ● EK(b)P sekretäri sms K. Säre aruanne EK(b)P IV kongressil ● N. NOSSATŠEV: Töölis-Talurahva Punaarmee 23. aastapäevaks ● A. M. Gorki ettekanne nõukogude kirjandusest kirjanike kongressil ● M. SOLOHHOV: Vaikne Don — peatükk IV raamatust ● M. MITIN: Dialektiline materialism — marksistlik-leninliku partei maailmavaade — Artikkel ● E. V.: Kangelased elus, kirjanduses, näitekunstis — Kirjutis ● K. JUHANSON: Kas Kristus elas? — artikli järg ● VARIA V. E.: Muljeid Põhja-Eesti Poliitharidustöö kooli avamiselt — Kirjutis ● K. LAANE: Punaarmee aastapäeva tähistamine rahvamajades — Artikkel ● M. J. Mida lugeda Punaarmee aastapäeva puhul ● A. RAIDLA: Kevadkülvide ettevalmistamisest — Artikkel ● A. TULIK: Ajakirju sirvides — Kriitiline ülevaade ● J. SINIMAE: K. Ristikivi: Võõras majas — Arvustus ● Plüte ja kultuurikroonikat.

Nõukogude Kultuur

HARIDUSE RAHVAKOMISSARIAADI JA AMETIÜHINGUTE KESKNÕUKOGU KULTUURI JA POLIITHARIDUSE AJAKIRI

1941 II AASTAKÄIK Nr. 2

Käesoleval kuul toimus Eestimaa Kommunistliku (bolševikkude) Partei IU kongress. See oli eesti bolševikkudele esmakordne kokkutulek legaalseis nõukogude võimu tingimuis. Kongressi töö näitas, et eesti bolševikud on kindlasti liitunud ÜK(b)P KK ja seltsimees Stalini ümber.

Pildil EK(b) Partei KK esimene sekretär sms KARL SÄRE

ENSV
Riiklik Avalik
Raamatukogu

1941. aastal
Eesti Rahvavalitsuse
Raamatukogu

EK(b)P Kongress – Nõukogude Eesti sotsialistliku ülesehitustöö esimeste saavutuste tähistaja ja järjekordsete ülesannete määritleja

EK(b)P kolm eelmist kongressi on peetud ajal, millal partei oli sunnitud töötama pöranda all, kodanliku terrori ja jälitamise metsikutes tingimustes. Partei neljas kongress aga peeti ajal, millal EK(b)P on juba üle poole aasta juhtinud Nõukogude Eestis sotsialistlikku ülesehitustööd, millal partei on Eesti Nõukogude Sotsialistlikus Vabariigis „töötava rahva eelvägi töötava rahva võitluses sotsialistliku korra kindlustamise ja arendamise eest ja töötava rahva kõigi ühiskondlike kui ka riiklike organisatsioonide juhtiv tuum“ (ENSV Konstitutsioon § 98).

Kongress oli mitte ainult saavutuste ja võitude tavaline ülevaatus ja registreerimine ega ka mitte ainult partei organisatsioonilise töö korraldaja, vaid kongress, tehes kokkuvõtteid ja ülevaateid, tarvitas ühtlasi bolševistliku kriitika ja enesekriitika vahedat relva kõigi esinenud puuduste avastamisel ja puuduste põhjuste selgitamisel, lähtudes seejuures soovist — muuta edaspidi töö kõigil aladel tõhusamaks ja laitmatuks.

„Kõik seni hukkunud revolutsioonilised parteid hukkusid seepärast, et nad olid muutunud upsakaiks ega osanud näha, milles peitub nende jõud, ja kartsid kõnelda oma nõrkustest. Meie aga ei hukku, sest meie ei karda kõnelda oma nõrkustest, vaid õpime võitma neid nõrkusi“ (Lenin, Teoste Kogu, XXVII k., lk. 260—261).

„Partei on võitmatu, kui ta ei karda kriitikat ja enesekriitikat, kui ta ei sumuta oma töö vigu ja puudusi; kui ta õpetab ja kasvatab kaadreid parteitöö vigade najal, kui ta oskab parandada õigel ajal oma vigu“ [EK(b)P ajaloo lühikursus, lk. 377].

Kongress konstateeribki suuri edusamme parteitöö organisatsioonilisel alal, eesti töörahva moraalse ja poliitilise ühtsuse saavutamise alal (hiilgavad valimisvõidud 1940. a. juulis Eesti Riigivolikogu valimistel ja 12. jaan. k. a. NSVL Ülemnõukogu valimistel), suurtööstuse, pankade ja suurkaubanduse natsionaliseerimise alal, tööstuse ja transpordi sotsialistlikel alustel organiseerimise alal, tööpuuduse likvideerimise alal, maatameestele ja vähese maaga talupoegadele maa jagamise alal, töörahva ainelise olukorra parandamise alal. Kongress märkis, et need edusaavutused olid võimalikud üksnes töötajate aktiivse osavõtu tõttu riiklikust ja kultuurilisest ülesehitustööst.

„Kuid need edusammud ei pea parteiorganisatsioonile siiski rahuldama. EK(b)P ees seisavad suured ja vastutusrikkad ülesanded:

a) Kogu rahvamajanduse ümberkorraldamine ja organiseerimine sotsialistlikel alustel ja riigi majandusest kapitalistlike olluste väljatõrjumine.

b) Nõukogude aparaadi edasine tugevdamine ja töörahvahulkade tõmbamine aktiivsele osavõtule riigielu juhtimisest.

c) Töötava rahva kommunistlik kasvatamine.

Töölise delegatsioon tervitamas EK(b)P IU kongressi. Vasakult nahakombinaat „Unioni“ lööktöoline sms Säkk, NSUL Ülemnõukogu Rahvuste Nõukogu saadik, Kreenholmi lööktöoline sms M. Lihakõiv, „Kommunaari“ lööktöoline sms A. Valmet, Kreenholmi lööktöoline sms Z Lebedev ja teised

Kongress hoiatab parteiorganisatsioone, et nende ülesannete lahendamine osutub seotuks paratamatute raskustega, klassivaenlase pöörase vastupanuga. Kongress nõuab igalt kommunistilt mobilisatsioonilist valmisolekut, bolševistlikku valvsust ja kõigi parteiridade senisest veel suuremat ühteliitumist. Kogu ENSV töörahvas koondub nende ülesannete lahendamisel veel tihedamini kommunistliku partei ja seltsimees Stalini ümber, mis on meie võidu otsustavaks eeltingimuseks.“ [EK(b)P IV kongressi resolutsioon.]

Kongressi otsuste ja seisukohtade elluviimine peab olema kõigi parteiliste organisatsioonide ja nõukogude asutuste, parteiliste ja parteitute bolševike kõige esmajärgulisemaks ülesandeks. On tarvis, et kongressi resolutsiooni direktiivid võetaks kõigi parteiliste organisatsioonide ja nõukogude asutuste edaspidise tegevuse alusteks. Ka poliithariduslike asutuste (rahvamajade, klubide, raamatukogude) kaudu on tarvis teha kõik võimalik kongressi resolutsiooni tutvustamiseks ja selle põhimõtete elluviimiseks.

Nõukogude riigi kodanike heaolu, riigi võimsuse ja tugevuse aluseks on meie tööstuse kõrge tootlikkus ja tootmisplaanide õigeaegne täitmine ning ületamine. UK(b)P Keskkomitee ja NSV Liidu Rahvakomissaride Nõukogu otsusega on kindlaks määratud Eesti tööstuse laiendamiseks 1941. aastal järgmised normid: võrreldes 1940. aastaga suurendada põlevkivi tootmist 42 protsenti,

klaasitööstuse toodangut 50 prots., naha- ja jalasitööstuse toodangut 20 prots., tekstiiltööstuse kangaste juurdekasvu 14 miljonit meetrit, lõnga toodangu juurdekasvu 5 000 tonni, suurendada tsemenditoodangut 13 prots., telliskivi tootmist 34 prots., lubja tootmist 67 prots. ja alabastri tootmist 2 korda. Tööstustoodangu maht suureneb tugevasti ka kohaliku tööstuse laiendamise alal ühenduses NSVL Rahvakomissaride Nõukogu ja UK(b)P Keskkomitee määruse elluviimisega „Abinõudest laialt tarvitavate kaupade ja toiduainete tootmise suurendamiseks kohalikust toorainest“. 1941. aastal tuleb tööstuse rahvakomissariatidel ja ettevõtetel ja parteiorganisatsioonidel kindlustada tööstusliku ja korteri ning eluolulise ehitustöö vajalikku läbiviimist 97,6 miljoni rubla suuruse kapitaaltööde plaani täielikuks täitmiseks.

Kogu selle hiiglasliku tööstusprogrammi täitmine tingib kogu meie rahva teadlikku suhtumist töösse ja sotsialistliku ülesehitustöö suurte ülesannete täitmisse. Seepärast ongi vaja mobiliseerida kogu rahvas valmisolekule tootmisplaanide tähtajalisele täitmisele, plaanide ületamisele ja stahhaanovliku töömeetodite varal üldise tootlikkuse ja töö kvaliteedi tõstmisele.

„Kongress märgib parteiorganisatsioonide nõrka tööd sotsialistliku töövõistluse ja stahhaanovliku liikumise juhtimises. Sotsialistlik võistlus ja stahhaanovlik liikumine kannavad ettevõtteis kampaania iseloomu, juhtivad kaadrid pole veel jõudnud täiele arusaamisele, et need on võimsad vahendid tööstuse ja kogu rahvamajanduse kiireks tõstmiseks,“ öeldakse kongressi resolutsioonis. See puudus on tarvis nüüd otsustavalt likvideerida. On tarvis populariseerida

Kommunistlikud noored, kommunistliku partei truud abilised, tervitavad EK(b)P IU kongressi

stahhaanovlikku töömeetodit, rohkem selgitada selle liikumise tähtsust ja vajadust. Vastava selgitustöö kaudu tuleb stahhaanovlik töö muuta igapäevaseks tööviisiks, nii et töölised tehastes ja vabrikutes üksmeelselt arendaksid stahhaanovlikku tööd ja et insener-tehniline personaal neile selleks kõigiti kaasa aitaks.

*

Rahvahariduse ja kultuurilise ülesehitustöö alal märkis kongress Hariduse Rahvakomissariaadi lubamatult aeglast tööd rahvahariduse süsteemi ümberkorraldamisel nõukogude korra kohaselt. Kongressi kõnedes ja sõnavõttudes peatuti peamiselt järgmiste küsimuste juures: kõrgemate õppeasutuste (Tartu Ülikool, Tallinna Tehnikaülikool, Riiklik Konservatoorium) reorganiseerimine vastavalt Nõukogude Liidu kõrgemate koolide õppekavadele, samuti teaduslike uurimisasutuste ellukutsumine ja reorganiseerimine ei ole veel lõpule viidud; keskkoolides ei toimu NSVL Konstitutsiooni õpetamine küllalt kõrge tasemel — mitmel korral õppejõud lubavad endile klassitundides nõukogude korrale vaenulisi väljendeid; parteiorganisatsioonidel ei ole küllalt tihe side õppeasutustega, linna- ja maakonnakomiteed sageli ei jälgi, kuidas toimub koolides poliitiliste ainete õpetamine; on vaja pühendada suuremat tähelepanu koolinoorte kommunistlikule kasvatusale, kommunistlike noorte organisatsioonidele koolides tuleb selles töös osutada vajalikku abi.

Kodanlike kultuuriliste organisatsioonidega tegeldakse liiga kaua, selle all aga kannatab uute, nõukogude poliithariduslike asutuste töö. On hädavajalik kõige lähemal ajal lõpetada endiste kodanlike kultuuriliste organisatsioonide likvideerimine ja arendada nõukogude poliithariduslike asutuste tööd nii maal kui linnas. Pöörata suurt tähelepanu raamatukogude asutamisele ja suurendamisele ja nende töö väljakujundamisele nii linnas kui maal.

Et vene keel on selleks võtmeks, mis avab tee marksismi-leninismi õpetuse suurte varasalvede juurde ja võimaldab tutvumist kõigi Nõukogude Liidu vennasrahvaste kultuuriga, siis on tingimata vajalik, et kõik rahvahariduse organid kindlustaksid vene keele õppimist ka väljaspool kooli. Praegu on sel alal veel palju juhuslikkust, nii õppetöö organiseerimise kui ka õppekavade ja õpikute alal. Rahva hulgas on aga suur huvi vene keele õppimise vastu. Rahvahariduse organid, poliithariduslikud organisatsioonid peavad olema suutelised seda huvi rahuldama ja kõik sel alal seni esinenud puudused kõrvaldama. On vaja organiseerida ka võõrkeelte õppimist.

Nõukogude Liidu teistest vennasvabariikidest siia sõitnud seltsimehed, kes üldse ei oska või valdavad puudulikult eesti keelt, peavad aga korralikult omandama eesti keele. Kohaliku keele oskamise vajadust on korduvalt nõutud UK(b)P Keskkomitee keskhäälkandja „Pravda“ kirjutustes, seda kriipsutati alla ka kongressi sõnavõttudes ja EK(b)P KK esimese sekretäri sms Säre lõpusõnas. Kohalikud rahvahariduse organid peavad ka selles küsimuses näitama vajalikku aktiivsust, tuleb leida vastavad õpetajad, organiseerida kursused ja õppijate rühmad.

*

„Kogu meie agitatsioon massides peab kandma bolševistliku pealetungi iseloomu ja peab olema suunatud võitlusele järjekordsete poliitiliste ja majanduslike ülesannete edukale teostamisele. Süstemaatiliselt tuleb teostada töörahva

keskel propagandat ja agitatsiooni Nõukogude riigi poliitiliste ja majanduslike aluste, partei ja valitsuse sise- ja välispoliitika, nõukogude kodanike õiguste ja kohuste küsimuste tundmaõppimise alal. On tarvis massides väsimatult kasvatada proletaarse internatsionalismi ja nõukogude patriotismi tundeid." (Kongressi resolutsioon.)

Selleks aga on tarvis kõigepealt varustada meie kaadrid, parteitöö, nõukogude ja majanduslike asutuste juhtivad kaadrid marksistlik-leninistliku kasvatuselise parima relvastusega. Kõik juhtivad seltsimehed — töötagu nad partei-aparaadis, nõukogude asutustes, rahvakomissariatides, tööstustes, tehastes, õppeasutustes, rahvamajades, raamatukogudes, peavad omama õiget kujutlust nõukogude riigi edasiarengu perspektiividest, neist eesmärkidest, millele vastu sammub Nõukogude riik. Nõukogude kord ei vaja pimesi ja masinlikult korraldusi täitvaid, ülevalt antavaid juhendeid täitvaid bürokraate. Nõukogude kord vajab iseseisvalt mõtelda suutvaid, sotsialistlikult töötada ja tööd juhtida mõistvaid kaadreid. Kasvatustöö, mida teostatakse ühelt poolt parteiorganisatsioonide kaudu, teiselt poolt aga poliithariduslike asutuste kaudu, peabki meile andma niisuguseid, poliitiliselt mõtelda oskavaid sotsialismi arengu perspektiive näha suutvaid ja sotsialistlikult töötada ja juhtida mõistvaid kaadreid.

*

EK(b)P IV kongress möödus tugeva üksmeele ja ühtekoondumise tähe all. Kongressil laialdaselt arendatud bolševistlik kriitika ja enesekriitika olid juhitud tahtest — parandada partei- ja nõukogude asutuste tööd ja viia see veelgi kõrgemale tasemele. „Kongress avaldab veendumust, et parteiorganisatsioonid EK(b)P Keskkomitee juhtimisel veelgi enam koondavad oma read UK(b)P Keskkomitee ja seltsimees Stalini ümber ja auga täidavad parteiorganisatsioonide ees seisvad ülesanded". (Kongressi resolutsioon.)

Kõigi kodanike, nende hulgas aga eriti poliitharidustöö tegelaste esmajärguliseks ülesandeks aga olgu nüüd — igati kaasa, aidata EK(b)P IV kongressi otsuste populariseerimisele ja elluviimisele, ja kõigil aladel töö korraldamisele kongressi otsuste kohaselt.

NEEME RUUS

EK(b) Partei Keskkomitee uus koosseis

LIIKMED :

1. Abels, G. J.
2. Allik, H. H.
3. Arbon, H. H.
4. Bagnjuk, A. S.
5. Botškarjev, V. B.
6. Cher, O. J.
7. Jakovenko, M. G.
8. Karotamm, N. N.
9. Keerdo, P. R.
10. Kumm, B. H.
11. Kuznetsov, F. I.
12. Lauristin, J. H.
13. Lauristin, O. A.
14. Männikson, K. I.
15. Okk, F. V.
16. Paas, K. M.
17. Parker, L. G.
18. Pauk, A. J.
19. Pjatõhhiin, I. G.
20. Pressmann, A.
21. Rakutin, K. I.
22. Resev, A. J.
23. Sassi, V. S.
24. Saat, J. M.
25. Sepre, O. A.
26. Stamm, A. K.
27. Säre, K. J.
28. Telman, J. T.
29. Timofejev, P. V.
30. Toming, K. K.
31. Tributs, V. F.
32. Vares, J. J.
33. Veimer, A. T.

KANDIDAADID :

1. Jakobson, A. M.
2. Kingissep, S. V.
3. Kuhlberg, A. J.
4. Petrov, I. S.
5. Päss, A. K.
6. Škurin, A. K.
7. Särematt, E. J.

REVISJONIKOMISJONI KOOSSEIS :

1. Afanasjev, F. A.
2. Božinov, J. M.
3. Kruus, I. J.
4. Lambakahar, L. J.
5. Laube, J. G.
6. Madal, J. K.
7. Nikolajeva, G. S.
8. Tinnuri, B. K.
9. Tokarev, M. P.

EK(b) Partei IV kongressi resolutsioon EK(b)P Keskkomitee aruande kohta

(ühel häälel vastu võetud 8. veebruaril 1941. a.)

I

Kongress konstateerib, et Eestimaa Kommunistlik (bolševikkude) Partei on 1922. aastal toimunud III kongressi otsuste teostamisel pidanud kangelaslikku revolutsioonilist võitlust tööliklassi huvide eest, nõukogude võimu kehtimapaneku eest. Selles võitluses langesid eesti kodanluse timukate ohvritena Eesti töörahva parimad pojad ja tütreid — Viktor Kingissepp, Jaan Kreuks, Jaan Tomp ja teised. Sajad kommunistid vaevlesid vanglais.

Sügaval pöranda all kommunistlik partei ei katkestanud mitte minutikski tihedat sidet töötavate massidega, juhtides nende revolutsioonilist võitlust. Eesti kommunistid selgitasid väsimatult massidele ja veensid neid selles, et ainsaks teeks kapitalistlikust ikkest pääsmiseks on nõukogude võimu kehtimapanek ja vankumatu sõpruse loomine NSV Liidu rahvastega.

21. juunil 1940. aastal Eestimaa Kommunistlik Partei asus töötavate masside liikumise etteotsa uue valitsuse loomiseks, kes oleks suuteline kindlustama tihedat sõprust NSV Liidu rahvastega. Uus valitsus saatis laiali reaktsoonilise Riigivolikogu. Valimistel 14. ja 15. juulil 1940. aastal „Eesti Töötava Rahva Liit“, milles juhtivat osa teostasid kommunistid, saavutas hiilgava võidu. Riigivolikogu saadikud, väljendades rahva tahet, avaldasid ühel häälel oma seisukoha nõukogude võimu kehtimapaneku kohta Eestis ja tema astumise poolt NSV Liidu koosseisu.

Eesti töörahvas saavutas nõukogude võimu kehtimapaneku Nõukogude Liidu stalinliku välispoliitika edu tulemusena Nõukogude Liidu rahvaste vennalikul abil. Eestimaa Kommunistlik Partei osutus suuteliseks asuma masside etteotsa ja edukalt teostama üleminekut nõukogude korrale ning seda kindlustama, eelkõige selletõttu, et ta tegutses UK(b)P Leninlik-Stalinliku Keskkomitee juhtimisel, et teda juhtis suur Stalin.

II

EK(b)P IV kongress leiab, et partei organisatsioon pärast väljumist pöranda alt on lühikese ajaga saavutanud silmapaistvat edu. Väikesearvulisest organisatsioonist partei on kasvanud kümnekordseks ja tuli IV kongressile organisatsiooniliselt tugevnenult, ühtsena ja koondununa UK(b)P KK ja seltsimees Stalini ümber.

Kommunistlik partei asus masside poliitilise aktiivsuse etteotsa ja ta saavutas Eesti töörahva moraalse ja poliitilise ühtsuse ning koondumise Lenini-Stalini partei ja Nõukogude võimu ümber. Sellest annavad selge tunnistuse NSV Liidu Ülemnõukogu saadikute valimiste tagajärjed. 1940. aasta juulis võttis Riigivolikogu valimistel hääletamisest osa 84,1% valijaist. Valimistest Liidu Nõukogusse aga võttis osa 97,4% valijaist ja valimistest Rahvuste Nõukogusse — 97,32% valijaist. Kommunistide ja parteitute bloki kandidaatide poolt hääletas Liidu Nõukogu saadikute valimistel 97,01% ja Rahvuste Nõukogu saadikute valimistel — 95,73% hääletamisest osavõtnuist. Valimiste tulemused kindlustasid lõplikult Eesti töötava rahva ajaloolised võidud, mis nad saavutasid NSV Liidu rahvaste vennaliku abiga ja bolševistliku partei juhtimisel.

Eestimaa Kommunistlik (bolševikkude) Partei oma juhtimisega kindlustas ajalooliste otsuste eduka elluviimise suurtööstuse, pankade ja suurkaubanduse natsionaliseerimise ning kogu maa rahva omanduseks kuulutamise kohta, Nõukogude võimu organite kujundamisel, uue aparadi loomisel tööstuse, transpordi, kaubanduse ja rahvahariduse ja muudel aladel.

Sotsialistlikel alustel organiseeritud Eesti tööstus ja transport on juba teinud suuri edusamme. Tööstus on laienenud, käiku on lastud kapitalistide poolt seismapandud ettevõtted, tööpuudus on põhiliselt likvideeritud, tootmisse on tõmmatud üle 22.000 uue tööliste, on tõusnud tööviljakus, üha laieneb käitises sotsialistlik võistlus ja stahhaanovlik liikumine.

Hulgikaubandus on põhiliselt muutunud riiklikuks, jaekaubanduses aga langeb 65 kuni 70% kogu kaubakäibest riiklikule ja kooperatiivsele kaubandusele. On pandud käibele nõukogude valuuta, mis soodustab rahvamajanduse sotsialistliku sektori kiiret kasvamist.

Eesti töötav talurahvas on Nõukogude valitsuselt saanud maad. Enam kui 64.000-le endisele maatamehele ja vähese maaga talupojale on jagatud maad suurmaapidajate ja riikliku maatagavara arvel. Endised maatamehed ja vähese maaga talupojad on saanud pikaajalist krediiti 9 miljoni rubla suuruses, ning soodsatel tingimustel metsa hoonete ehitamiseks. Töötav talupoeg on vabanenud ülekohtustest maksudest ja võlgadest.

Nõukogude võimu olemasolu kestel meie riigis on põhjalikult paranenud töörahva ainealine ja kultuuriline seisukord: on tõstetud töötasu, pandud kehtima tasuta ravi, töörahva lapsed on vabastatud õppemaksust, töölisi on keldritest ja põõninguilt ümber paigutatud kodanlaste endistesse korteritesse.

Kongress märgib, et need edusaavutused olid võimalikud üksnes töötajate aktiivse osavõtu tõttu riiklikust, majanduslikust ja kultuurilisest ülesehitustööst. Suurt osa nende aktiivsuse tõstmisel etendasid ametiühingud, kes on muutunud massiorganisatsioonideks, tehes suurt tööd ametiühingu liikmete kasvatamise alal. Eestimaa Kommunistlik Noorsooühing on muutunud massiorganisatsiooniks, partei ustavaks abiliseks.

Kuid need edusammud ei pea parteiorganisatsiooni siiski rahuldama.

EK(b)P ees seisavad suured ja vastutusrikkad ülesanded:

- a) Kogu rahvamajanduse ümberkorraldamine ja organiseerimine sotsialistlikel alustel ja riigi majandusest kapitalistlike olluste väljatõrjumine.
- b) Nõukogude aparaadi edasine tugevdamine ja töörahvahulkade tõmbamine aktiivsele osavõtule riigielu juhtimisest.
- c) Töötava rahva kommunistlik kasvatamine.

Kongress hoiatab parteiorganisatsioone, et nende ülesannete lahendamine osutub seotuks paratamatult raskustega, klassivaenlase pöörase vastupanuga. Kongress nõuab igalt kommunistilt mobilisatsioonilist valmisolekut, bolševistlikku valvsust ja kõikide parteiridade senisest veel suuremat ühteliitumist. Kogu ENSV töörahvas koondub nende ülesannete lahendamisel veel tihedamini kommunistliku partei ja seltsimees Stalini ümber, mis on meie võidu otsustavaks eeltingimuseks.

III

Kongress seab EK(b)P Keskkomiteele ja kõikidele parteiorganisatsioonidele järgmised ülesanded:

I. TOOSTUSE JA TRANSPORDI ALAL

1) Võtta kõrvalekaldumatule täitmisele UK(b)P Keskkomitee ja NSV Liidu Rahvakomissaride Nõukogu otsus tööstuse arendamise kohta 1941. aastal, kindlustades põlevkivi tootmise suurendamist, võrreldes 1940. aastaga, 42% võrra, klaasitööstuse toodangu suurendamist 50% võrra, naha- ja jalatsite tööstuse toodangu suurendamist 20% võrra, tekstiilitööstuses kangaste toodangu juurdekasvu 14 mln. meetri võrra, lõnga toodangu juurdekasvu 5 000 tonni võrra, suurendada tsemendi tootmist 13% võrra, telliskivide tootmist 34% võrra, lubja tootmist 67% võrra ja alabastri tootmist 2 korda.

Kooskõlas tööstuse kasvuga suurendada elektrijaamade võimsust vastavalt NSVL Rahvakomissaride Nõukogu ja UK(b)P KK otsusele.

2) Lugeses laialt tarvitavate kaupade tootmise laiendamiseks tarvitusele võetud abinõusid puudulikkudeks, teha uuele Keskkomiteele ülesandeks välja töötada konkreetseid abinõusid, mis kindlustaksid NSV Liidu RKN ja UK(b)P Keskkomitee otsuse „Abinõudest laialt tarvitavate kaupade ja toiduainete tootmise suurendamiseks kohalikust toorainest“ täitmist.

Seejuures Kongress pöörab erilist tähelepanu käsitööstuse kooperasiioni ja kohaliku kalamüügmajanduse arendamisele olemasolevate artellide organisatsioonilis-majandusliku tugevdamise ja käsitöölise edasise koopeerimise teel.

3) Kongress kohustab tööstuse rahvakomissariaate ja ettevõtete parteiorganisatsioonide kindlustama tööstusliku ja korteri- ning eluolulise ehitustöö vajalikku ettevalmistust ja läbiviimist nii, et 96,7 miljoni rubla suurune kapitaal tööde plaan täielikult täidetaks.

4) Kongress kohustab tööstuse rahvakomissariaate ja ettevõtete partei- ning ametiühingulisi organisatsioone lugema peaülesandeks oma töös 1941. aasta plaani kindlat täitmist, produktsiooni kvaliteedi tõstmist ja omahinna alandamist, tehnilise normeerimise sisestamist tööstusse, saavutades tööliste maksimaalset hõlmamist tüki-tööga ja töö produktiivsuse tõstmist NSV Liidu eesrindlike ettevõtete tasemele.

Tuleb kõige täielikumalt ära kasutada tööstuslik varustus ja mehhanismid, teostada materjalide, kütteaine ja elektrienergia kõige valjumat kokkuhoidu, võidelda lisa- ja administratiivsete kulude vähendamise eest.

5) Sotsialistliku võistluse arengu ja stahhaanovlike töömeetodite sisestamise alusel kindlustada laadimisplaani täitmine ja ületamine raudtee-, auto- ja meretranspordi alal, saavutades vagunite ja laevade käibe kiirendamist.

6) Tunduvalt tõhustada raudteemajandust raudtee sõlmjaamade laiendamise, vedurimajanduse, signalisatsiooni, side, vesivarustuse edasise suurendamise teel.

7) Meretranspordi alal: õigeaegselt läbi viia natsionaliseeritud laevade kapitaalremont ja korda seada sadamamajandus — laiendada sadamaid, suurendada Tallinna sadama mehhaniseerimist, laiendada laoplatside pindala jne.

Kongress märgib parteiorganisatsioonide nõrka tööd sotsialistliku töövõistluse ja stahhaanovliku liikumise juhtimises. Sotsialistlik töövõistlus ja stahhaanovlik liikumine kannavad enamikus ettevõtteist kampaania iseloomu; juhtivad kaadrid pole veel jõudnud täiele arusaamisele, et need on võimsad vahendid tööstuse ja kogu rahvamajanduse kiireks tõstmiseks.

Kongress kiidab heaks tekstiiltööstuse tööliste algatuse, kes arendasid sotsialistlikku võistlust teiste vennasvabariikidega, ja paneb ette kõikidele partei- ja ametiühingute organisatsioonide juhtidele asuda tööliste töötõusu etteotsa, taotelles kommunistide avangardlikku osa töös.

II. PÖLLUMAJANDUSE ALA

Kongress püstitab partei- ja nõukogude organisatsioonidele ning maaorganitele järgmised ülesanded:

1) Viia Nõukogude Liidu Valitsuse poolt kinnitatud külviplaan talumajapidamistesse hiljemalt 1. märtsiks ja kindlustada masina- ja traktorijaamade, kolhooside, sovhooside ja talumajapidamiste eeskujulik ettevalmistus kevadiseks külviks; külviplaani teostamiseks kindlustada põllumajandus seemnega kõikide kultuuride alal, organiseerida seemnete puhastamist ja sorteerimist; ENSV Põllutöö Rahvakomissariaadil kindlustada mineraalväetiste, loomasööda, aedviljakultuuride seemnete ja põllumajandusliku inventari õigeaegset saatmist külla; määrata täiendav põllumajanduslik krediit kehvadele ja keskmistele talupoegadele hobuste, lehmade, inventari ja seemnete ostuks.

2) Hiljemalt 1-seks aprilliks peab masina- ja traktorijaamade esimene järjekord — 15 m.-t.-jaama — kevadisteks töödeks täielikult ette valmistatud olema; toimetada kohale traktoreid ja vajalik haake-inventar; täielikult komplekteerida isiklik koosseis juhtivate tööliste, traktoristide, mehaanikute ja agronomidega; sõlmida lepingud põllumajanduslikeks töödeks kehvade ning keskmiste talumajapidamistega, maa ühisharimise ühingutega ja põllumajanduslike artellidega; toimetada kohale põletusaine kevadiseks külviks, lagavaraosad ja varustus jooksevremondi töökodade tarvis; töötada välja traktorite abil toimuva põllutöö läpne plaan brigadide järgi.

3) Pidada otsustavat võitlust kariloomade arvu säilitamise eest. Võtta karmile vastutusele kõik kulaklikud ollused, kes karja hävitavad.

Ratsionaalselt ära kasutada kõik loomasööda tagavarad ja nad õieti jaotada.

4) Kongress teeb EK(b)P Keskkomiteele ja ENSV Rahvakomissaride Nõukogule ülesandeks hiljemalt 1-seks märtsiks läbi vaadata konkreetsete abinõude plaan sovhooside töö tõhustamise alal selleks, et juba käesoleval aastal muuta sovhoosid kõrgesti produktiivseteks rentaabliitiks majapidamisteks.

5) Kongress juhib parteiorganisatsioonide ja nõukogude ning maa organite tähelepanu vajadustele arendada külas lihtsaid ühistegevuse vorme (piimaühinguid, tarbijateühinguid jne.) ning nende kaudu ette valmistada töötavat talurahvast järk-järgulisele üleminekule ühistegevuse kõrgematele vormidele, kollektiivsele põllumajanduslikule tootmisele. Ühtlasi on tarvis teha küla kehvikute ja keskmike hulgas pidevat selgitustööd nende tutvustamiseks NSVL kolhoosliku ehitustööga, ja astuda samme olemasolevate ja vabatahtlikkuse põhimõtte alusel organiseeruvate maa ühisharimise ühingute ja põllumajanduslike artellide igati tugevdamiseks ja abistamiseks.

6) Kongress tunnustab, et kõigi parteiorganisatsioonide, nõukogude ja maaorganite peamiseks ülesandeks külla sotsialistliku ümberehituse alal on külla kehvikute ja keskmike masside koondamine partei ja nõukogude võimu ümber ja nende mobiliseerimine partei ja nõukogude võimu eest seisvate ülesannete täitmiseks külas.

III. RIIKLIKU JA KOOPERATIIVSE KAUBANDUSE ALAL

1) Kohustada riikliku ja kooperatiivse kaubanduse organeid laiendada kaubanduslikku võrku, eriti toiduainetekauplusi ja kioskeid, eelkõige töölise rajoonides.

2) Korraldada kehvik- ja keskmiste talupoegade majanduslike ja kultuuriliste vajaduste rahuldamist, pöörates erilist tähelepanu põllumajanduse põhirajoonidele. Suures ulatuses organiseerida tööd toiduainete ressurside suurendamiseks sigade nuumamise, kalapüügi, puu- ja aedvilja hoidistamise jne. teel.

3) Tarbijate kooperatiivide juhatuste ja revisjonide eelseisvad valimised viia läbi, nii et kooperatiivse juhtivate kaadrite uuendamiseks kindlustada tarbijate kooperatsiooni ümberkorraldus nõukogude korra kohaselt.

IV. NÕUKOGUDE ÜLESEHITUSTÖÖ ALAL

1) Igakülselt kindlustada maakondade ja valdade täitevkomiteesid kui töölisklassi diktatuuri organeid, samuti parandada ka kõikide kohapealsete administratiivsete ja majanduslike asutuste tööd.

2) Luua laialdane töötajate aktiiv kohapealsete riigi võimuorganite ümber, arendada kohapealsete täitevkomiteede juures komisjonide ja sektiioonide tööd üksikute majanduse ja kultuuritöö alade järgi ja sellega soodustada võitlust bürokratismi vastu ning üksikute nõukogude asutuste poolt töölise, talupoegade ja haritlaste avalduste ning kaebuste läbivaatamisele lubamatu ükskõikse suhtumise likvideerimist.

3) Juba kõige lähemal ajal otsustavalt tõhustada tööd elanikkonna kultuur-eluoluliste tarvete rahuldamise alal.

V. RIIGIKAITSE ALAL

Kongress seab partei- ja nõukogude organisatsioonidele ülesandeks kõigiti abistada Punaarmee ja Mere-Sõjajalaevastikku sõjalise ja poliitilise ettevalmistuse edasises tugevdamises. Kindlustada ja laiendada sidet Punaarmee ja Mere-Sõjajalaevastiku ühistegevusega, ümbritsedes sõdureid alalise hoolitsuse ja tähelepanuga.

EK(b)P Keskkomiteel tõhustada ühiskondlike kaitseorganisatsioonide juhtimist ja tõsta kommunistide, eelkõige aga kogu parteiaktiivi sõjalise õppuse kvaliteeti. Arendada õppust õhukaitse ja keemilise kaitse aladel, kõigiti arendada suusa-, jalgratta-, laske- ja sõjalist ning mereväelist sporti, suuremal arvul kaasa tõmmata töörahvast riigikaitsealisesse ühiskondlikesse organisatsioonidesse, tõsta õppiva noorsoo sõjalise väljaõppe taset, otsustavalt ellu viia seltsimees Stalini juhendit selle kohta, et „tuleb kogu meie rahvas hoida mobilisatsioonilise valmisoleku seisukorras sõjalise kallale tungi hädaohu ees, et mingi „juhuslikkus“ ja mingid meie väliste vaenlaste vigurdused ei saaks meid tabada ootamatult“ (Stalin).

VI. AMETIÜHINGULISE ÜLESEHITUSTÖÖ ALAL

1) Teostada ametiühingute töö ümberkorraldus, seades nende peamisteks ülesanneteks: võitluse tootmisplaani täitmise eest, töödistsipliini kõvendamise, tööviljakuse tõstmise ja töölise kasvatamise eest kommunistlikus vaimus.

2) Laiemalt organiseerida töölise ja teenijate tootmis-nõupidamisi, kui töötavate masside poliitilise kasvatamise ning riiklikule ja majanduslikule ülesehitustööle aktiivse kaasatõmbamise vormi, arendada edasi sotsialistlikku töövõistlust, lõõgavõistlust ja stahhaanovlikku liikumist vabrikutes, tehastes ja asutustes.

3) Pöörata suuremat tähelepanu õigete töötasu tariifide koostamisele, töönormide kehtimapanekule, sotsiaalkindlustusele ja töölise ning teenijate kultuur-eluoluliste tarvete rahuldamisele.

VII. RAHVAHARIDUSE JA KULTUURILISE ÜLESEHITUSTÖÖ ALAL

Kongress märgib, et Eesti NSV Hariduse Rahvakomissariaat töötab lubamatult aeglaselt rahvahariduse süsteemi ümberkorraldamise alal nõukogude korra kohaselt.

Kongress seab sel alal lähimateks ja tähtsamateks ülesanneteks:

1) Alg-, kesk-, kutse- ja kõrgema hariduse ülemineku lõpuleviimise nõukogude rahvahariduse süsteemile põhimiselt 1941.—1942. õppeaastal, taotelles üldist keskharidust linnas ja töölisasulais ning seitsmeaastast üldharidust maal.

2) Kongress teeb EK(b)P Keskkomiteele ülesandeks läbi töötada ja lahendada teaduslike uurimiste instituutide organiseerimise ja vabariigi teaduslike kaadrite ettevalmistamise küsimuse.

3) Koolide ja rahvahariduse organite kogu õppe- ja kasvatustöö aluseks tuleb panna noorpõlve kommunistliku kasvatuses põhimõte.

4) Kutse- ja tehnilise hariduse koolid reorganiseerida vastavalt NSV Liidu Rahvakomissaride Nõukogu määrusele töereservide ettevalmistamise kohta.

5) Komplekteerida kõik hariduseasutused, koolid ja kõrgemad õppeasutused kõrgelt kvalifitseeritud ja poliitiliselt järeleproovitud kaadritega.

Töötajate kommunistliku kasvatuse süsteemis omandad erilise tähtsuse poliithariduslike asutuste töö, seepärast on hädavajalik kõige lähemal ajal lõpetada endiste kodanlike kultuuriliste organisatsioonide likvideerimine ja arendada nõukogude poliithariduslike asutuste tööd nii linnas kui ka maal. Pöörata suurt tähelepanu raamatukogude asutamisele ja suurendamisele eriti maal.

Rahvahariduse organitel kindlustada vene ja võõrkeelte laialdast õppimist ka väljaspool kooli.

7) Organiseerida koolidele ja kõrgematele õppeasutustele uute õpikute koostamine ja nõukogude õpikute tõlkimine, pöörates erilist tähelepanu kesk- ja kõrgema kooli varustamisele õpikute ja kirjandusega.

8) Organiseerida üle maa laialdane raamatukaupluste võrk ja luua suuremates linnades Riikliku Kirjastuskeskuse ärid.

9) Omistada töörahvahulkade kommunistlikus kasvatuses suurt tähelepanu kinole ja raadiole, igakülgsest arendada statsionaarseid kinode ja raadiosõlmede võrku külas, samuti ka rändkino kasutamist.

10) ENSV Tervishoiu Rahvakomissariaadil tõhustada rahvatervishoiu korraldust, laiendada haiglavoodite ja jaoskondade arstiabi punktide võrku, kindlustada tervishoiutööliste hoolikat ja tähelepanelikku suhtumist elanikkonda.

VIII. PARTEITÖÖ ORGANISEERIMISE ALAL

1) Võtta parteisse parimaid, Lenini-Stalini tööle ustavaid, eesrindlikke töölisi, talupoegi ja töötava intelligentsi esindajaid, kindlalt käies individuaalse valiku põhimõtte ja seltsimees Stalini juhise järgi, et „Partei on tugev mitte üksnes oma liikmete hulga, vaid eelkõige nende kvaliteedi poolest”.

2) Väsimatult töötada partei liikmete ja liikmekandidaatide ideelis-poliitilise kasvatuse alal, taotledes partei põhikirja ja programmi põhjalikku tundmaõppimist, abistades partei liikmeid ja kandidaate partei ülesannete täitmisel. Kontrollida nende isiklike omadusi praktilises töös.

3) Osutada konkreetset abi partei algorganisatsioonidele parteitöö korraldamisel, abistades parteiorganisatsioone nende töö planeerimisel, partei koosolekute ettevalmistamisel ja teostamisel, parteitöö jaotamisel parteiliikmete ja -kandidaatide vahel. Praktiseerida parteiaktiivi regulaarseid koosolekuid, partei algorganisatsioonide ja parteiorganite sekretäride nõupidamisi instrueerimiseks ja töökogemuste vahetamiseks.

4) EK(b)P Keskkomiteel kõvendada partei linna- ja maakonnakomiteede aparate parimate töötajatega, korrapäraselt kutsuda kokku partei linna- ja maakonnakomiteede sekretäride nõupidamisi, täielikult komplekteerida Keskkomitee aparaat.

5) Kongress kohustab EK(b)P Keskkomiteed kindlustama rahvakomissariaatide parteiorganisatsioone, suunama nende tööd võitlusele parteilise ja riikliku distsipliini täitmise, partei ja valitsuse juhtnõuete täpse täitmise, riigiparaadi kindlustamise, vaenulistest ollustest puhastamise, riigiparaadi töötajate tööalalise ja poliitilise kvalifikatsiooni tõstmise eest. Vaja on otsustavalt võidelda bürokratismi vastu ja tähelepanelikult arutada töörahva kaebusi ning avaldusi.

6) Rahvakomissariaatide parteiorganisatsioonid peavad õigel ajal avastama kõik puudused ja väärnähud rahvakomissariaatide aparadi töös, neist informeerima rahvakomissari ning Keskkomiteed ja pidevalt teostama parteilist kasvatustööd kommunistide ja kõigi rahvakomissariaatide töötajate hulgas.

7) Kongress kohustab vabrikute ja tehaste parteiorganisatsioone otsustavalt suurendama oma vastutust töö seisukorra eest käitises. Parteiorganisatsioonide põhiliseks ülesandeks vabrikus ja tehaseis on masside mobiliseerimine tootmisplaani täitmiseks, töödistsipliini kõvendamiseks, sotsialistliku võitluse, lõõktöö ja stahhaanovliku liikumise arendamiseks, tööviljakuse tõstmiseks, võitluseks lohakuse vastu, alaliseks hoolitsemiseks tööliste ja teenijate kultuuri ja elu-olu tingimuste parandamise eest. Võitluses nimetatud ülesannete eest kommunistid peavad teostama oma avangardlikku osa.

8) Kongress juhhib Keskkomitee ja maakonnakomiteede erilist tähelepanu partei algorganisatsioonide kindlustamise vajadusele külas.

9) Kongress kohustab partei linna- ja maakonnakomiteede ja algorganisatsioonide

sekretäre teostama partei otsuste täitmise süstemaatilist kontrollimist. Tunnistada tarvilikuks, et sekretär süstemaatiliselt annaks parteiorganisatsioonile aru varem vastu võetud otsuste täitmise üle.

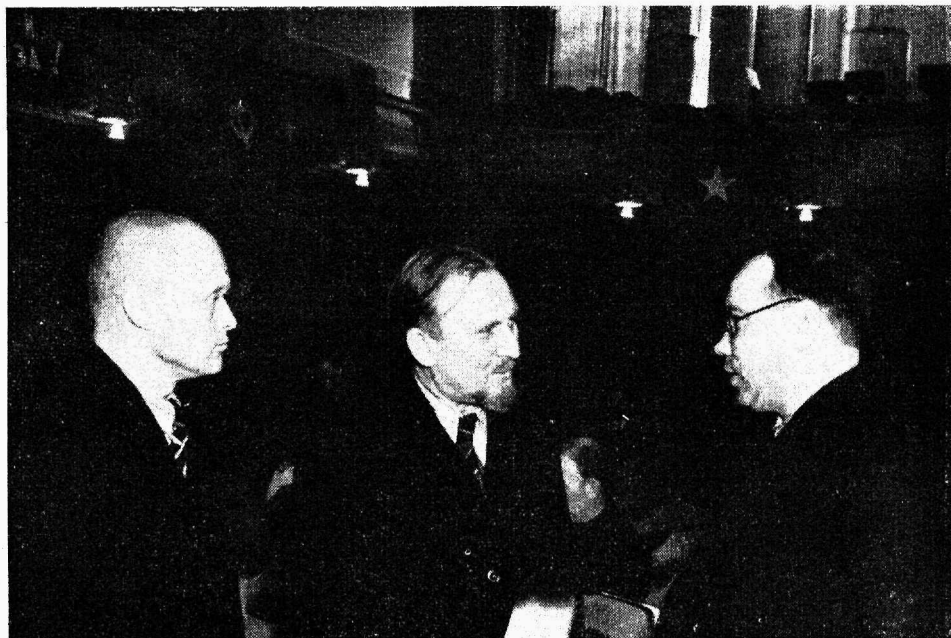
10) Kongress nõuab kõigilt parteiorganisatsioonidelt võitlust raudse parteidistsipliini eest parteiliikmete ja kandidaatide hulgas. Kommunistid peavad alati mäletama Lenini sõnu sellest, et „kes vähegi nõrgestab proletariaadi partei raudset distsipliini (eriti tema diktatuuri ajal), see tegelikult abistab kodanlust proletariaadi vastu“. Oma bolševistlike ridade ühtsuse ja distsipliini kõrvalekaldumatu kõvendamine on iga kommunisti püha kohus.

11) Parteioorganisatsioonid peavad tugevdama kommunistlike noorte ühingu töö juhtimist, arutama partei komiteede ja partei koosolekuil kommunistlike noorte organisatsiooni kasvu küsimusi, kommunistlike noorte ja parteitu noorsoo ideelis-poliitilise taseme tõstmise abinõusid, osutama erilist tähelepanu kommunistlike noorte organisatsioonide töö tugevdamisele seal, kus pole partei algorganisatsioone.

12) Parteioorganisatsioonid peavad osutama tõsist abi kommunistlike noorte pileтите vahetamise läbiviimisel, kommunistlike noorte dokumentide korrastamisel ja hoidmisel ning pühendama alalist tähelepanu kasvatustöö korraldusele koolieelsete ja koolialaste laste keskel, pioneeriorganisatsioonide töö tugevdamisele.

13) Kongress nõuab kõigilt parteiorganisatsioonidelt otsustavat võitlust šovinismi ja kodanliku rahvusluse igasuguste väljenduste vastu ning maksimaalset revolutsioonilist valvsust ja võitlust mõnedes üksikutes parteiorganisatsioonides olemasoleva puuduliku valvsuse ning hooletuse vastu.

14) Parteioorganisatsioonid peavad looma korra partei majapidamises (partei dokumentide, protokollide hoidmine jne.).

Uasakult paremale: Siseasjade Rahvakomissariaadi Läänemaa osakonna ülem sms U. Uits, Riikliku Tartu Ülikooli prorektor sms K. Kure ja EK(b)P KK I sekretär sms K. Säre, vestlemas EK(b)P IU kongressil

IX. PARTEIPROPAGANDA ALAL

1) Tugevdada parteipropaganda pidevat süstemaatilist juhtimist, likvideerida isevooll parteliikmete ja -kandidaatide individuaalse poliitilise eneseharimise alal, organiseerida Üleliidulise Kommunistliku (bolševikkude) Partei ajaloo õppimist kõigi partei ja nõukogude kaadrite poolt, samuti ka kogu nõukogude töötava intelligentsi poolt, käies UK(b)P KK 14. novembri 1938. aasta ja 16. augusti 1939. aasta määruste järgi.

Parteiorganisatsioonide juhid peavad teostama kontrolli selle üle, kuidas kommunistid ja esmajoones juhtiv aktiiv täidavad UK(b)P Põhikirja nõuet — väsimatult töötada oma teadlikkuse tõstmise, marksistlik-leninliku teooria õppimise alal.

2) Organiseerida süstemaatilist tööd partei, nõukogude ja majanduslike juhtivate kaadrite marksistlik-leninliku kasvatamise alal, pidada alati silmas seltsimees Stalini sõnu, et „kui nõrgeneb meie töö nende kaadrite poliitilise ja teoreetilise taseme tõstmises, kaadrid ise aga seoses sellega lakkavad huvi tundmast meie edasilikumise perspektiivide vastu, lakkavad mõistmast meie eesmärkide õigsust ja muutuvad perspektiivideta tegeliskiteks, kes vaid pimesi ja masinlikult täidavad näpunäiteid ülalt, — siis kogu meie riiklik ja parteiline tegevus tingimata peab känguma.“

3) Partei linna- ja maakonnakomiteede ning parteiorganisatsioonide sekretärid peavad korraldama individuaalseid vestlusi nende kommunistidega, kes iseseisvalt õpivad „UK(b)P ajaloo lühikursust“. Parteikoosolekuil on tarvis arutada, kuidas edeneb partei liikmete ja liikmekandidaatide poliitiline eneseharimine.

4) Eriiselt tõsist tähelepanu tuleb pöörata marksismi-leninismi propaganda organiseerimisele ajakirjanduses. Vabariiklikud ajalehed on kohustatud ühendama partei parimaid propagandistlikke jõude, organiseerima marksistlik-leninistliku teooria küsimusi käsitlevate teoreetiliste artiklite, konsultatsioonide ja parimate loengute süstemaatilist avaldamist trükis, laialt valgustades propagandistliku töö kogemusi.

5) Partei linna- ja maakonnakomiteedel kõvendada parteikabinetide organiseerivat osa partei ajaloo iseseisvalt õppijate abistamiseks, korraldades loenguid ja aruandeid, individuaalseid ning grupilisi konsultatsioone, teoreetilisi vestlusi ja partei ajaloo iseseisva õppimise kogemuste vahetamist.

6) Riiklikul Kirjastuskeskusel kindlustada marksismi-leninismi klassikute teoste ja samuti ka massilise poliitilise kirjanduse, massilise tootmisküsimusi käsitleva kirjanduse, lastekirjanduse, nõukogude ning majandustegelaste vajalike käsiraamatute ja õppevahendite väljaandmist kõige lähemal ajal.

7) Ajalehtede ja ajakirjade toimetustel julgemini arendada partei-, nõukogude ja majandustöö puuduste bolševistlikku kriitikat, tõmmata ajakirjandusest osa võtma laialdasi tööraha kihte, süstemaatiliselt töötada tööliskirjasaatjate ja külakirjasaatjatega ja orgniseerida neid.

8) Kongress nõuab parteiorganisatsioonidelt, et nad säilitaksid ja edasi arendaksid neid kogemusi, mis nad on omandanud agitatsioonitöö alal elanike hulgas NSV Liidu Ülemnõukogusse valimiste ettevalmistuse ja läbiviimise ajajärgul. On vaja mitte üksnes säilitada neid aktiviste, kes on kerkinud esile valimiste ajajärgul, vaid ka suurendada nende arvu.

Kogu meie agitatsioon massides peab kandma bolševistliku pealetungi iseloomu ja peab olema suunatud võitlusele järjekordsete poliitiliste ja majanduslike ülesannete edukale teostamisele. Süstemaatiliselt tuleb teostada tööraha keskel propagandat ja agitatsiooni Nõukogude riigi poliitiliste ja majanduslike aluste, partei ja valitsuse sise- ja välispoliitika, nõukogude kodanike õiguste ja kohuste küsimuste tundmaõppimise alal. On tarvis massides väsimatult kasvatada proletaarse internatsionalismi ja Nõukogude patriotismi tundeid.

9) Laialdaselt arendada kannatlikku ja pidevat usuvastast propagandat tööraha, eeskätt noorsoo ja õpilaste keskel. Tõmmata usuvastasele tööle Nõukogude haritlaskond, teadlased, õpetajad, arstid, agronomid jne. Parteiorganisatsioonid peavad organiseerima usuvastase aktiivi kaadri ettevalmistamist ja instrueerimist seminaride ja usuvastase töö kogemuste vastastikku vahetamiseks korraldatud nõupidamiste teel.

Usuvastases selgitustöös tuleb hoolega hoiduda usklike tunnete solvamisest, sest sellised solvamised valaksid vett klassivaenlase veskile.

X. KAADRID

1) Kaadrite valiku, tundmaõppimise ja kasvatamise alal on tarvis arendada kaadrite, eeskätt partei, nõukogude, majanduslike, ametiühinguliste juhtivate kaadrite ideelis-poliitilist kasvatust.

Uasakult paremale: EK(b) Partei esimene sekretär sms K. Säre, teine sekretär sms N. Karotamm ja kaadrite sekretär sms A. Pauk

2) Kongress mõistab hukka mõnede juhtivate tegelaste (Riigikontrolli Rahvakomisariaat, kohus jne.) poolt ilmutatud kartust edestada juhtivale tööle noori kaadreid tööliste ja talupoegade hulgast.

3) Kongress nõuab, et otsustavalt edestataks juhtivatele kohtadele riigiaparaadis ja majanduslikes asutustes töölisi, kehvik- ja keskmisi talupoegi, teenijaid, haritlasi, kes praktilises ja ühiskondlikus töös on end näidanud nõukogude väärikate patriootidena ja tublide töömeestena.

Kaadritepoliitikas peab vankumatuks juhiseks olema stalinlik põhimõte, et kaadrite valikul ja tööerakendamisel on mõõduandvaks nende poliitiline nägu ja nende tööalane kvalifikatsioon.

4) Otsustavalt eemaldada riigi- ja majandusaparaadist inimesed, kes pidurdavad sotsialistliku ülesehitustöö ülesannete elluviimist ja bürokraatlikult suhtuvad töörahva vajadustele ja tarvetele.

5) Organiseerida lühiajalisi kursusi töölistele, talupoegadele ja haritlastele, kes esmakoordselt asuvad riiklikule ja majanduslikule tööle.

6) Parteitöösse, riiklikku, majanduslikku ja kultuurilisse ülesehitustöösse rohkem kaasa tõmmata naisi, pannes neid tööle kõikidele majanduse ja kultuuritöö aladele, partei ja nõukogude aparaadis, õpetades ja juhtides neid ning teostades nende keskel alalist poliitilist kasvatustööd.

7) Rohkem ning julgemalt kaasa tõmmata ja ära kasutada töös vanade spetsialistide kaadreid, kes ausalt ja lojaalselt tahavad töötada töötava rahva heaks, nõukogude võimu heaks, kontrollides nende tegeliku töö tulemusi sotsialistlikus ülesehitustöös ja abistades ning toetades neid igati nende töös.

*

Kongress avaldab veendumust, et parteiorganisatsioonid EK(b)P Keskkomitee juhtimisel veelgi enam koondavad oma read UK(b)P Keskkomitee ja seltsimees Stalini ümber ja auga täidavad parteiorganisatsioonide ees seisvad ülesanded.

EK(b)P KK esimese pleenumi koosolekul

valis pleenum ühel häälel EK(b)P KK büroo liikmeiks järgmised seltsimehed: K. Säre, N. Karotamm, A. Pauk, J. Lauristin, J. Vares, B. Kumm, V. Tributs, H. Arbon ja O. Cher; EK(b)P KK büroo liikmete kandidaatideks valiti seltsimehed F. Okk ja A. Bagnjuk.

Pleenum valis ühelhäälel EK(b)P KK esimeseks sekretäriks sms K. Säre, teiseks sekretäriks sms N. Karotamm ja kaadrite sekretäriks sms A. Pauki. 18. Üleliidulise parteikonverentsi saadikuks valiti seltsimehed K. Säre, J. Lauristin, H. Ansip, F. Okk ja A. Pauk.

EK(b)P KK sekretäri sms K. Säre aruanne EK(b)P IV kongressil

Väljavõte

XI. KULTUURILINE ULESEHITUS

a) RAHVAHARIDUS

Nõukogude võimu olemasolu aja kestes Eestis on teostatud rida väga tähtsaid samme vana, kodanliku kooli ümberkorraldamiseks. Koostati uued üleminevad õppekavad ja programmid.

Uutesse õppekavadesse on võetud NSV Liidu ja Eesti NSV Konstitutsioon, NSV Liidu rahvaste ajalugu ja muud ained. Kõrvaldati usuõpetus, kodanikuteadus ja mõned teised õppeained.

Õppeaasta algul korraldati koolide õpetajate, direktorite ja inspektorite uueks ettevalmistamiseks kursusi ja konverentse. Algkoolide, keskkoolide ja ametikoolide õpetajatele organiseeriti süstemaatilised kursused, loengud ja marksismi-leninismi aluste tundmaõppimise iseseisev töö.

Tallinnas ja Tartus õpetajate jaoks on käimas alalised poliitilised kursused UK(b)P ajaloo, Konstitutsiooni, NSV Liidu rahvaste ajaloo ja muude ainete alal.

Käesoleval aastal lõpeb üleminek endiselt 12-aastaselt keskkoolilt 10-aastasele Nõukogude keskkoolile. 1941./42. õppeaastast alates Eesti NSV koolid teostavad õppetööd Nõukogude koolidega ühiste õppekavade ja programmide alusel.

Õpilaste arv 1940./41. õppeaastal on tõusnud. Kui 1939./40. õppeaastal algkoolides (1.—6. klassini) õppis 109 165 õpilast, siis 1940./41. õppeaastal samades klassides õpib 110 580 õpilast. Täiskasvanuile avatud alg- ja keskkoolides õpilaste arv on 1218 inimeselt suurenenud 1739 inimesele.

Eelmisel kooliaastal keskkoolides (7.—12. klassini) õppis 13 536 õpilast, käesoleval aastal — 18 077. Käesoleval õppeaastal avati 80 uut seitsmendat klassi. See samm on ettevalmistuseks üleminekule 7-aastasele üldharidusele tulevale õppeaastal.

Kutsekoolide ja tehnikumide õpilaste arv on tõusnud. Kui 1939./40. a. õppeaastal mainitud koolides õppis 12 662 inimest, siis 1940./41. aastal nende arv tõusis 13 953 inimesele.

Eesti NSV-s kutsehariduse reorganiseerimise kava kohaselt luuakse käsitööstuskoolid tööstuse, põllumajanduse, kalanduse aladel, peale selle korraldatakse kursused tööliste ja talupoegade ettevalmistamiseks kõrgematesse koolidesse.

Lasteaiad. Praegu Eesti NSV-s tegutseb 90 lasteaeda 158 kasvatäja ja 4 258 lapsega. Lasteaedade võrk laieneb tunduvalt ühenduses sellega, et tootmise alal tegutsevate naiste-emade arv kasvab päev-päevalt.

Eesti NSV kõrgemad õppeasutused on põhimiselt reorganiseeritud Liidu kõrgema kooli määruste alusel:

- 1) on kinnitatud uued õppekavad ja programmid ning toodud sisse marksismi-leninismi aluste õpetamise kursus;
- 2) Tartu Riiklikus Ulukoolis likvideeriti usuteaduskond;
- 3) on pandud kehtima stipendiumid töötajatele ja nende lastele, samal ajal aga on sisse seatud õppemaks mittetöötajatele elementidele;
- 4) kõrgemate õppeasutuste õpetajate ja teaduslike töötajate ettevalmistamiseks avatakse Tartu Riiklikus Ulukoolis ja Tallinna Tehnikaülikoolis aspirantuur, kuna teaduslik-uurimusliku töö arendamiseks Eesti NSV-s organiseeritakse teaduslik-uurimuslikud instituudid.

Sel kombel Eesti NSV kõrgem kool kindlustab kõrgema hariduse saamise Nõukogude Eesti tööliste, talupoegadele ja töötavale intelligentsile.

Parteiorganisatsioonidelt nõuab see kõik erilist tähelepanu kooli suhtes ja eesrindliku õpetajaskonna ja professorite ning õppeülesannete täitjate mobiliseerimist parteitute bolševike hulgast võitluseks vaenuliste ollustega koolis ja kõrgemates õppeasutustes. Parteiorganisatsioonid peavad abistama kasvatusliku töö paremale järjele viimist koolides, kommunistlike noorte ja ametiühingute organisatsioonides, õpilaste omavalitsuse organeis ja pioneeride organisatsioonides.

b) POLIITILIS-HARIDUSLIK TÖÖ.

Varemtegutsevad kodanlike kultuurhariduslike organisatsioonide süsteem (2111 organisatsiooni) likvideeriti ja loodi Nõukogude poliitilis-hariduslike asutuste võrk.

Poliitilis-haridustööliste kaadrite ettevalmistamiseks korraldati rida kursusi, kus täiendavalt valmistati ette 1146 inimest. Neid seltsimehi kasutati poliitilis-hariduslike asutuste aparadi komplekteerimiseks keskuses kui ka kohtadel. Töötab poliitilis-haridustööliste ettevalmistamise kool Kundas.

On organiseeritud ja tegutseb 600 rahvamaja, kus loetakse 1637 isetegevuse ringi, ses arvus 437 poliitilis-hariduslikku ja 1200 kunstilise isetegevuse ringi.

Poliitilis-hariduslike asutuste töö juhtimiseks Tallinnas on asutatud Rahva Kunstilise Isetegevuse Keskmaja. On organiseerimisel Kesklektoorium Eesti NSV teenimiseks kvalifitseeritud loengute ja ettekannetega.

Eesti NSV rahvaraamatukogu võrgus 1941. a. 1. jaanuaril oli 722 iseseisvat raamatukogu 252 haruraamatukogu ja 974 rändraamatukoguga. Raamatukogude raamatufond põhiliselt on puhastatud kontrrevolutsioonilisest kirjandusest. Uhtlasi raamatukogusid täiendati 70 000 köitega uue kirjanduse alalt, eeskätt marksismi-leninismi klassikutega ja muu poliitilise kirjandusega. Lugemistoad varustati ajalehtede ja ajakirjadega.

c) KUNST

Nõukogude võimu kehtimapanek Eestis on loonud kunstile, mis on rahvuslik oma vormilt ja sotsialistlik oma sisult, seninägentatult soodsad õitsengu-eeldused.

Suurem osa kirjanikke, kunstnikke, heliloojaid, näitlejaid, muusikuid ja teisi kunsti alal töötajaid asus sotsialistliku realismi teele ja võtavad aktiivselt osa Nõukogude kunsti loomisest Eestis.

Juba enne 21. juuni pööret Eestis oli silmapaistvaid eesrindlikke kirjanikke — Vares-Barbarus, Semper, Jakobson, Jürna jt., kes asusid töötava rahva poolele.

Pole vähe ka eesrindlikke inimesi — meistreid kunsti alal: kunstnikud — Kristjan Raud, E. Viiralt, K. Liimand, kujurid — Sannamees ja Jõesaar; heliloojad — H. Eller, E. Kapp, E. Oja; näitlejad — L. Reiman, T. Kuusik, P. Pinna ja teised.

Kõik Eesti teatrid on natsionaliseeritud. Eesti NSV-s on 11 riiklikku draama-, ooperi-, opereti- ja balletiteatrit.

Tunduvalt on kasvanud teatrite külastajate arv. Eesti töötajate muusika-kunstiline haridus on riigi käes. Eramuusikakoolid on suletud. Nende asemel on ellu kutsutud riiklikud muusikakoolid (Tartus, Narvas, Valgas). On jõudmas lõpule Tallinna Riikliku Konservatooriumi, Jaan Koorti nimelise riigi rakenduskunstikooli ja K. Mägi nimelise kõrgema kunstikooli reorganiseerimine. Riiklikud stipendiumid kindlustavad töötajale muusikalise-kunstilise hariduse saamise.

Silmapaistvaks sündmuseks, mis pani liikuma Nõukogude Eesti kõik kunsti alal töötajad ja laialdase ühiskonna, on Moskvas 1941. a. sügisel toimuv Eesti kunstidekaad, Selle dekaadi ajal peab näidatama rahvakunsti parimaid eeskujusid nii kutseliste teatrite kui ka töötajate kunstilise isetegevuse ringide poolt.

Eesti NSV Rahvakomissariaadi Nõukogu juures loodud Kunstide Peavalitsuse ülesandeks, kõrvuti Eesti NSV kunstielu üldise juhtimisega, on selle, poliitiliselt tähtsa ettevõtte kindlustamine.

Kultuurilise ülesehituse alal tuleb erilist tähelepanu pöörata järgmistele põhilistele ülesannetele:

1. Kõikide koolitüüpide üleminekule Nõukogude rahvahariduse süsteemile, ja koolinoorte kommunistlikule kasvatusel.

2. Iga liiki koolide varustamisele programmide, õpperaamatute ja õppevahenditega.

3. Kõikide rahvahariduse asutuste (kool, poliitilis-hariduslikud asutused, teatrid, rahvahariduse organid) komplekteerimisele kõrge kvalifikatsiooni ja poliitiliselt ettevalmistatud kaadritega ja nende töö kvaliteedi tõstmisele.

XII. KAADRID

Seoses meie majandusliku ja riikliku ehitustööga tuleb eraldi peatuda kaadrite küsimusel.

Bolševikkude Partei kogu kuulsa mineviku kestes on olnud kuni tänapäevani kaadrite küsimus, nende valik, õpetamine, kasvatamine ja kasutamine üheks kesksemaks küsimuseks parteis ja on seda ka tänapäevani.

Lenin ja Stalin löid kaadrid ja nende töö teaduse ning tõstsid töö kaadritega väärilisele teaduslikule bolševistlikule tasemele.

Võib liialdamata ütelda, et kaardrite küsimus on meile, partei organisatsioonile, kelle koosseisust $\frac{3}{4}$ moodustavad noored liikmed, selleks põhilülks, millest kinni haarates saame edukalt lahendada kõige raskemaid ülesandeid, mis seisavad meie ees sotsialistliku ülesehitustöö kõigil aladel.

Sellest ajast alates, millal eesti bolševikud asusid riikliku elu juhtimisele, on Keskkomitee palju tegemist teinud kaardrite valiku küsimusega. Meie oleme suutnud selle aja jooksul asetada rahvakomissariatide, tähtsamate majandusliikude ja ühiskondliikude asutuste etteotsa parimaid parteilisi ja parteituid bolševikke ja koostada maakondades partei ja nõukogude organite juhtijaskonnad.

Selle kõrval on tarvis teravalt alla kriipsutada, et Keskkomitee ja parteilised organisatsioonid kohtadel on tegutsenud kaardrite küsimustega puudulikult ja töö kaardritega on ilmselt maha jäänud nende nõudmiste tasemelt, milliseid sotsialistlik ülesehitustöö laienemine praegu asetab parteilistele, riiklikkudele ja majandusliikudele tegelastele.

Milles on meie juhtivate kaardrite nõrkus ja millega seda seletada?

Esiteks meie juhtivate kaardrite nõrkus on seletatav sellega, et meie varustame neid nõrgalt poliitiliste ja teoreetiliste teadmistega, ja esmajärjekorras varustame neid halvasti NSVL sotsialistliku ülesehitustöö suurepärase ajalooliste kogemustega. Aga seal, kus marksistlik-leninlik kaardrite kasvatus on nõrk, hakkab paratamatult lonkama parteiline ja riiklik töö.

Teiseks meie juhtivate kaardrite nõrkus on seletatav sellega, et meie puudulikult kasvatame neid bolševistliku kriitika ja enesekriitika vaimus.

Meil on laialt levinud „teooria“ sellest, et meie kaardid on alles hiljuti tulnud parteilise ja majandusliku ülesehitustöö juhtimisele, et neil ei ole kogemusi ja et seepärast kriitika ja enesekriitika peab meil olema mingi erilaadne, pehmem. Kes on niisugusel arvamisel, see unustab, et on olemas ainult üks kriitika ja enesekriitika — nimelt bolševistlik, ja kriitiseerides bolševistliku valjusega meie kaardrite vigade olemust, meie üksi karastame kaadreid, kindlustame neile edasise kasvu. On tarvis lõplikult paljastada kahjulik „teooria“ meie juures pehme kriitika ja enesekriitika vajadusest, kui meie ei taha rikkuda meie kaadreid.

Kolmandaks, meie juhtivate kaardrite nõrkus on seletatav sellega, et meie kontrollime nende tööd vähe ja nõrgalt. Kontrollita võib aga kõige paremgi tööline muutuda kõlbmatuks.

On tarvis iga töölist süstemaatilisel kontrollida ja õpetada tema töös. Ainult niisugustes tingimustes kasvavad meie juures inimesed võimelisteks aktiivselt ellu viima partei poliitikat. Ma mõtlen, et kui me korraldame stalinlikult tööd kaardritega, siis me ka kahtlemata suudame kasvatada tõelisi bolševistlikke kaadreid.

Selleks on meil olemas suurepärase kooskõla pörandaaluse töö läbi teinud vanade kaardrite ja nende noorte kaardrite vahel, kes on võrsunud Eesti sotsialistlikus ümberkorraldustöös.

Mõni sõna riigiparaadi kaardritest.

Meie riigiparaat, kes praktiliselt viib ellu partei ja valitsuse direktiive, koosneb suurelt osalt inimestest, kes varem on olnud kodanliku Eesti riigiteenistuses, vähemal arvul — kommunistidest ja töölistest tehaestest.

Milleks kohustab meid niisugune riigiparaadi koosseis?

Esiteks, see kohustab meid selleks, et edestada otsustavalt ja julgelt riikliku aparadi juhtimisele töölisi ja töötavaid talupoegi. On tarvis lõplikult paljastada ja hajutada jutud tööliste ja talupoegade mittesobivusest juhtivates riigiasutustes ja näidata nende juttude vaenulist valelikkust. Suurt tähelepanu on vaja juhtida naiste edutamisele riigiparaadi töös.

Teiseks kohustab see meid selleks, et kõrvaldada juhtivast riigiparaadist isikud, kes on aktiivselt võidelnud kommunismi ja Nõukogude Liidu vastu.

Kolmandaks kohustab see meid selleks, et meil on tarvis õieti talitada vanade kaardrite-spetsialistidega.

On tarvis vanad kaardrid-spetsialistid kaasa tõmmata tööle, neid süstemaatilisel kontrollides nende töös ja neid abistades.

Teeksime suure vea, kui meie ei hindaks vanu eriteadlaste kaadreid nende töö järgi, vaid lähtuksime ainult sellest, et nad varem elatusid varanduslike klasside arvel ja teenisid neid.

Neljandaks kohustab see meid teostama kaardrite ettevalmistamist ja kasvatamist.

Viieandaks kohustab see meid parandama kaardrite valikut alt kuni üles.

Marssal K. J. Urošilov, NSU Liidu Punaarmee juht

Töölis-Talurahva Punaarmee

23. aastapäevaks

I

Töölis-Talurahva Punaarmee selja taga on suhteliselt lühike, kuid kuulsusrikas teekond.

Meie relvastatud jõudude võitlustee on tee parun Wrangeli liinilt parun Mannerheimi liinini, tee Perekopi maakitsuse kindlustustelt Karjala maakitsuse kindlustusteni.

Punaarmee tähistab oma 23. aastapäeva, tehes kokkuvõtet uljaist ja kangelaslikest võitudest maailma esimese sotsialistliku riigi vaenlaste üle.

T-T Punaarmee 23. aastapäeval ilmneb nõukogude relvastatud jõu hävitamatu võimsus, ja mitte üksnes armee, vaid ka kõigi nõukogude rahvaste täielik mobilisatsiooniline valmisolek oma sotsialistliku kodumaa kaitseks.

Suur Nõukogude Liit on tulnud T-T Punaarmee 23. aastapäevale tohutute, ennenägematute võitudega kõigil elualadel, sotsialismi ülesehituse alal.

Eriti suured on meie kodumaa võidud välispoliitika alal.

Meie riigi valitsus, täites põiklematult sms Stalini ettekirjutusi, on suutnud mitte üksnes kindlustada Nõukogude Liidu piiride puutumatus, vaid on sundinud kapitalistlikku maailma taganema, andma teed Nõukogude Liidu vägevale edasitungile.

... ligi 23 miljonit elanikku on ühinenud... Nõukogude Liiduga. Nad liitusid meiega üsna hiljuti, kuid paistab, nagu oleksid need vanad Nõukogude maa-alad. Nad on saanud kõik Nõukogude kodanike õigused, alates eesõigusega teenida Punaarmees. Eesti, Läti ja Leedu sõjaväed on aga täies koosseisus ühinenud Punaarmeeaga. Juba üksi see tõsiasi näitab, kui võrd suur ja tugev on Nõukogude Liidu rahvaste tegelik vendlus. Kas leidub ajalooos ühtki analoogilist näidet? M. I. Kalinin.

NSVL Ulemnõukogu saadikute valimised uutes vabariikides ilmutasid suurimat sümpaatiat ja poolehoidu Nõukogude valitsusele uute Nõukogude kodanike poolt.

Nõukogude Liit on saavutanud need võidud sellepärast, et ta on täitnud pühalikult ja põiklematult Lenini õpetusi sõjajõudude kindlustamise, Punaarmee ja sõjalaevastiku suurendamise kohta.

Soomustatud, terastugev Punaarmee kaitseb vahvalt ja kindlalt suure Nõukogude Liidu piire, olles teadlik oma vabadusepüüdeis, ikka ja uuesti ammutades uut jõudu vankumatust ühendusest Nõukogude rahvaga ja kogu maailma töölistega.

Sel ajal kui peaaegu kogu maailm on kistud teise imperialistlikku sõtta, kui hävivad sõjalõõkide all kultuuri- ja kunstivarad, kui voolab töörahva veri kapitalistide huvide kaitsele — Nõukogude Liidu rahvad jätkavad kindlalt kommunistliku ühiskonna ülesehitust. Nende rahutöö toimub kindla kaitse all.

Oma 23. aastapäeval Punaarmee ja Punalaevastik raporteerivad Kommunistlikule Parteile ja rahvaste juhile sms Stalinile oma täielikust mobilisatsioonilisest valmisolekust astuda võitlusse oma püha kohuse täitmiseks.

II

Punaarmee organisaatorid on Kommunistlik Partei ja proletariaadi juhid — seltsimehed Lenin ja Stalin.

V. I. Lenin kirjutas veel 1905. a. revolutsiooni eel, et relvastatud jõuta ei saa hävitada tsaarivalitsust ja võita kodanlust. Juba siis, 1905. aastal, hakkas partei looma relvastatud salku. Need väeosad on praeguse Punaarmee idud.

1917. a. veebruarirevolutsiooni ajal hakkasid tekkima tööstuslinnades Punaarmee väeüksused, missugused purustasid hiljem kontrevolutsioonilise kindrali Kornilovi mässu. Tööliste ja talurahva vaenlased karjusid siis kõigil ristteedel Nõukogude valitsuse nõrkusest ja ennustasid Nõukogude Venele lühikest iga ning peatset kadu. Ent Nõukogude võim tugevnes iga päevaga. Punaarmeeaga ühines tuhandeid töölisi. Need väeosad murdsid vaenlase vastupanu, surusid maha valgekaartlaste mässe. Kui revo-

lutsiooni mahasurumise katse ebaõnnestus, astusid valgekaartlased avalikult leppesse välismaise kodanlusega seks, et ühisel jõul hävitada proletariaadi diktatuuri.

Enamlaste partei nägi ette kallaletungi võimalust Nõukogude vabariigile imperialistlike riikide poolt. Seepärast Lenin ja Stalin nihutasid juba revolutsiooni algpäevil esiplaanile ülesande — luua uus, hästi organiseeritud revolutsiooniline tööliste ja talurahva armee.

28. jaanuaril 1918. a. kirjutas Rahvakomissaride Nõukogu esimees sms Lenin alla dekreedile Töölis-Talurahva Punaarmee organiseerimisest.

Dekreet nägi ette Punaarmee komplekteerimise vabatahtlike ridadest, kuid interventide ja valgekaartlaste ühendatud jõudude pealetung põhjustas ülemineku sunduslikule väeteenistusele. 29. mail 1918. a. Nõukogude valitsus andis välja määruse üldmobiilsatsiooniks.

Üleminek uuele komplekteerimisviisile tõi kaasa Punaarmee kiire kasvu. 1919. a. kevadeks oli täidetud Lenini poolt antud ülesanne — loodud 3-miljoniline armee.

Juba veebruari lõpuks 1918. a. oli saavutatud lõplik võit kindral Kornilovi junkrute ja ataman Kaledini kulakute üle, hävitatud 1. Poola Korpus ja puhastatud Ukraina kontrrevolutsioonilist väeosadest.

Neid võitlusi nimetas Lenin Nõukogude võimu pidulikuks võidukäiguks.

Seisukord ei olnud aga kindel seni, kuni Vene oli sõjas Saksaga. Juudas Trotski ajas reetlikult nurja rahuläbirääkimised ja keisri väed tungisid Vene piiridesse, liikudes kiirelt revolutsiooni südame, Petrogradi suunas. See kallaletung tõi kaasa suure revolutsioonilise tõusu: mõne päeva kestel Petrogradis loodi ja saadeti rindele kümneid Punaarmee väeüksusi.

23. veebruaril 1918. a. lõi Punaarmee tagasi okupatsioonivägede pealetungi Narva ja Pihkva all. See päev sai Punaarmee sünnipäevaks ja nõukogude töörahva igaaastaseks pühaks. 23. veebruari lahingud olid Punaarmee sõjalisteks ristseteks.

3. märtsil sõlmiti Bresti rahu. Trotski reetlikkus läks nõukogude riigile maksma Ukraina, Leedu, Läti ja Eesti. Kuid rahu oli tarvilik hingetõmbeks.

III

Töölis-Talurahva Punaarmee sündis, kasvas ja karastus kodanliku sõja tuledes ja edukas võitluses rahvusvahelise ning seesmise kontrrevolutsiooni ühendatud jõududega.

Nende kangelaslike, ennatsalgavate ja kuulsusrikaste võitluste ajalugu ja üksik-ajad on meil tuttavad teistest allikatest. Oiglane kodusõda välismaalastest interventide ja vene valgekaartlaste vastu lõppes Nõukogude Vene täieliku võiduga.

Halvasti õpetatud noor, nõrgalt varustatud, näljane ja poolalasti Punaarmee võitles moodsa sõjatehnika kohaselt hambuni relvastatud ja drillitud 14 imperialistliku riigi ja sisemise kontrrevolutsiooni sõjavägedega. Ja sellest hoolimata lõpetas Punaarmee kodanliku sõja võitjana.

Miks siis võitis Punaarmee?

Seepärast, et tema on ainus sõjavägi maailmas, kes tunneb oma võitluse sihti ja on teadlik selles, et ta võitleb rahva huvide ning oma sotsialistliku kodumaa sõltumatuse eest.

„Punaarmee võitis seepärast, et ta on lõpuni truu oma rahvale, seepärast, et rahvas teda armastas ja toetas kui omaenda sõjaväge.“ (ÜK(b)P ajaloo lühikursus, lk. 233.)

Punaarmee võitis seepärast, et tal oli nii tugev tagala, mida ei võinud omada ühegi kapitalistliku riigi sõjavägi.

Punaarmee võitis seepärast, et tema sõdurid tundsid selgesti võitluse sihti ja ülesandeid ja olid teadlikud nende tõest. See asjaolu kindlustas distsipliini ja tõstis võitlusvõimet, tekitas massilist kangelasmeelt ja enneolematut eneseohverdumist.

Punaarmee võitis seepärast, et nii rinde kui ka tagala juhiks oli üksmeelne ja ühtlane enamlaste partei, mis oli valmis kõigiks ohvriteks, et ainult tagada oma ühise eesmärgi saavutamist.

Punaarmee võitis seepärast, et tema loomist, relvastamist, poliitilist ettevalmistust ja võitlusi juhtisid revolutsiooni geniaalsed juhid Lenin ja Stalin, seepärast, et tema ridadest tõusid uut tüüpi sõjalised juhid nagu seltsimehed Frunse, Vorošilov, Budjonnoi ja teised, seepärast, et tal õnnestus kasvatada niisuguseid kangelasi nagu Kotovski, Tšapajev, Štšors ja paljusid teisi.

Punaarmee võitis seepärast, et tema ridades juhtisid poliitilist tööd ühes Lenini ja

Punaarmee Moskva-Diviisi üksusi Moskvas Punasel Üüljakul

Staliniga partei ja Nõukogude valitsuse parimad tegelased, seepärast, et tema koosseisu kuulusid enamlaste partei saadikud — sõjalised komissarid.

Punaarmee võitis seepärast, et valgekaartlaste tagalas töötasid silmapaistvad enamlasted, kes viisid töölisi ülestõusule interventide vastu, desorganiseerisid tagalat ja hõlbustasid Punaarmee edasiliikumist.

Lõppeks, Punaarmee võitis seepärast, et teda toetasid kogu maailma proletaarlased, kes astusid välja Nõukogude riigi kaitseks pealetungijate vastu.

IV

Pärast kodusõja õnnestunud lõppu Nõukogude rahvas alustas rahulikku sotsialismi ülesehitamist.

Ent Lenin tuletas pidevalt meelde vajadust valvsalt jälgida Punaarmee lõõgivõimsuse kindlustamist.

„... alustades rahulikku ülesehitustööd me suuname oma püüded sellele, et segamata jätkata seda tööd. Samal ajal, seltsimehed, olge valvel — hoidke meie maa ja Punaarmee kaitsejõudu nagu oma silmatera...“
(Lenin, Kog. Teosed, XXVII k., lk. 120.)

Enamlaste partei ja Nõukogude rahvas täidab pühalikult sms Stalini juhtimisel Lenini õpetusi.

Tänapäeva Punaarmee on meie aja kõige eesrindlikum, kõige vägevam armee.

Stalini viisaastakud on varustanud Punaarmeed eeskujuliku moodsa sõjatehnikaga. Meie armee ja laevastiku kasv ja tehniline varustus ei jää maha meie kodumaa üldisest kasvust. Uhes maa suurenemisega kasvab ja tugevneb Punaarmee. Just seetõttu, et enamlaste partei tahtl meie maa on muutunud võimaks tööstuslikuks suurriigiks, on ka Punaarmee varustatud kõige eeskujulikuma moodsa võitlustehnikaga.

Armee osutub oma riigi peegelpildiks ja kannab endas oma kodumaa iseloomujooni.

„Punaarmee on nõukogude sotsialistliku riigi osa, peegeldab endas selle iseloomujooni ja kujutab endast uue klassi uut sõjalist organisatsiooni.“ (Lenin.)

Tehnika mängib suurt osa moodsas sõjas. Ent kaua aega valitsesid sõjaväe tehnilise ja isikulise koosseisu vahetõrgete suhtes erinevad vaated. Veel XVI UK(b)P kongressil esitas sms Vorošilov kaht vaadet selle kohta, mis valitsevad kodanlikes sõjavägedes.

„Viimaseil aastail vaieldakse elavalt sõjaväe arvulise koosseisu üle. On tekkinud, kui nii võib ütelda, kaks eri kooli.

Vana kooli eesotsas seisavad kodanluse lugupeetavad sõjalised ja poliitilised tegelased; see kool asub seisukohal, et käesoleval ajal on hädavajalik süüldada massilist sõjaväge. Kooli ideoloogid näevad massilises sõjaväes ainult võimalust edukalt juhtida sõdu ja praegusel tingimustel tulla neis võitjaks.

Teine kool nõuab kõigi relvastatud jõudude põhjalikku ümberorganiseerimist; ta nõuab väikeste, viimase võimaluseni mehhaniseeritud ja motoriseeritud jõudude organiseerimist, kelle koosseisu kuuluksid ainult poliitiliselt usaldatavad isikud. Niisugune armee... oma hiiglatehnika võimuga saaks lahendada nii labingulisi ülesandeid rindel kui ka olla küllaldaselt ette valmistatud kuulekaks võitluseks revolutsioonilise liikumise ning proletaarsele masside vastu.“

Kodanlus kardab, et tema sõjavägi keeldub sõdimast kapitalistide huvide eest, kardab, et kogu tehnika, mis on selle, tema vaatekohast „mitteusaldatava“ armee käes, võiks olla suunatud kodanluse vastu, tema võimu mahakiskumiseks. Kodanlus püüabki asendada mitteusaldatavat inimmassi masinaga seks, et anda see masin sotsiaalselt väljavalitud, kodanlusele truule inimmaterjalile.

Kuid ometi ei saa kodanlus astuda täielikult niisugusele teele. See on seletatav asjaoluga, et kaasaegse sõja võitlusvahendite iseloom nõuab massiarmeed. Seepärast jätkabki kodanlus massiarmee ettevalmistamist, otsides kõiki vahendeid selleks, et muuta seda armeed oma usaldatavaks relvaks. Ta püüab ehitada vaheseina sõjaväe ja rahva vahele, aretab vastikut soldatluse vaimu, jutlustab orjalikku alandlikkust ja pimedat kuulekust.

Punaarmees ei saa olla vastuolusid ei massiarmee ja tehnika ega ka inimese ja masina vahel. Punaarmee käes on tehnikarelv valitsuse poolt seatud ülesannete lahendamiseks.

Punaarmees näeme suurepäraselt isikulist koosseisu, inimesi, kes on piirilt truid parteile, valitsusele ja sotsialistlikule kodumaale, ja mida enam me anname oma armeele tehnikat, mida paremini õpetame teda seda tehnikat käsitsema, seda vähemate ohvritega saavutame oma vaenlaste üle võite.

Meie kodumaa hiiglasaavutused industrialiseerimise alal panid vägeva tehnilise aluse NSVL riigikaitsele ja tagasid Punaarmee tehnilise varustuse kõrge taseme.

Oma kõnes UK(b)P XVIII kongressil 13. märtsil 1939. aastal esitas sms Vorošilov muudatusi, mis on sündinud Punaarmees viimaste aastate jooksul.

Punaarmee arvulise koosseisu kasv UK(b)P XVII ja XVIII kongressi ajavahemikul on toimunud 103% ulatuses, s. t., et armee on suurenenud enam kui kahekordselt.

Meie armee suurtüki laskekorpuse üks lask kaalub 7.136 kg. Korpuse poolt minuti jooksul väljalastavate kahurikuulide, miinide, püssikuulide ja granaatide kogukaal võrdub 78.932 kilogrammiga.

Uhes Punaarmee sõjalise tehnika arvulise kasvuga tõuseb iga aastaga ka tema kvaliteet.

Nooremkomandör sms Metsa allüksus suusatreeningul

Sms Vorosilov rõhutas UK(b)P XVIII kongressil, et

„meie sõjalennuväljadel leidub mitte üksnes hävitajaid, vaid ka pommiheitjaid, mis on kaugelt ületanud 500 km tunnikiruse ja tõusnud 14–15 tuhande meetri kõrgusele.“

Tuleb rõhutada, et eespooltoodud arvud käivad 1939. aasta kohta. Sest ajast on möödunud tervelt kaks aastat. Selle aja jooksul on tunduvalt kasvanud Punaarmee sõjalise tehnika kvaliteet, kvantiteet kui ka arvuline koosseis.

Punaarmee võitlustehnika arvuline kasv on täielikus kooskõlas isikulise koosseisu arvulise kasvuga.

Meie relvastatud jõudude koosseisu kuuluvad inimesed, kes on ääretult trued parteile ja kodumaale, kes on varustatud esmaklassilise sõjalise tehnikaga ja vägeva marksismi-leninismi — tõe-relvaga.

M. Gorki ütles, et

„... meie töörahvas ... võib hirmuta vaadata tulevikku, — tema kaitse on suurepärase — mitte ainult seepärast, et tal on head täägid, vaid peamiselt seepärast, et ta on relvastatud tööga...“

Väljapaistvad väejuhid ja sõjateoreetikud on alati hinnatud ja hindavad praegugi kõrgelt armee poliitilist ja moraalselt tugevust, tunnustades selle otsustavat osa võitluses.

„Sõjaasjanduses“ — kirjutas Napoleon — „kuulub moraalsele tugevusele kolm veerandit ja materiaalsele ainult üks veerand kaalust.“

„Füüsilised nähtused“ — kirjutas Klausewitz — „sarnlevad puust käepidemega, kuna moraalsed nähtused kujutavad endast eeskujulikku tera, mis on taotud väärismetallist.“

Ainult Punaarmeele on omane tugev poliitilis-moraalne seisund, mis seoses moodsa tehnikaga annab nõukogude relvastatud jõule enneolematuid võite.

„Moraalne jõud“ ja „moraalsed nähtused“ ei ole kapitalistlikes armeedes tugevad, neid hoitakse väevõimuga ja pettusega. Kapitalistlike armeede sõdurite ideoloogiline ettevalmistus on suunatud sellele, et sundida neid võitlema neile võõraste huvide eest.

Punaarmee kogu poliithariduslik töö on suunatud sotsialistliku kodumaa tulihingeliste patriootide kasvatamisele, kes oleksid trued Lenini-Stalini parteile ja Nõukogude valitsusele, kes oleksid eeskujulikud asjatundjad oma erialal, poliitiliselt haritud, kultuurised ja distsiplineeritud võitlejad, igal minutil valmis asjatundlikult ja väärkalt kaitsma meie suurt kodumaad.

1940. aasta osutub Punaarmee elus ja väljaõppes murdeaastaks. Partei, valitsuse ning kaitse rahvakomissari NL kangelase ja marssal Timošenko seadlused kogu armee sõjalise ettevalmistamissüsteemi ümberorganiseerimise kohta omavad ajaloolist tähtsust.

Armee väljaõppe uueks aluseks on õppepraktika äärmine lähendamine sõjalise tegevuse tingimustele, loobumine igasuguseist kompromissidest väljaõppe juures ja kasvatuse eelmiste ja kaasaegsete sõdade kogemuste varal.

Punaarmee sõjalise väljaõppe ümberorganiseerimine teeb meid veelgi tugevamaks, veelgi võimsamaks ning osutub otsustavaks teguriks meie relvastatud jõududele seatud ülesande lahenduses — olla tugevamad igast võimalikust kapitalistlike riikide armeede rühmitusest.

V

Nõukogude valitsus ja Lenin-Stalini partei, jätkates rahupoliitikat ja tugevdades majanduslikke sidemeid kõigi riikidega, jälgivad tähelepanelikult rahvusvahelist olukorda ning võtavad tarvitusele ettevaatusabinõud, mitte lastes sõjaprovokaatoreid, kes on harjunud elama teiste kudel, tõmmata meie kodumaad konfliktidesse.

Ja neile meie mittetarkadele naabreile, kes ei taha kuulda meie valitsuse mõistlikke nõuandeid ja püüavad ohustada sotsialistliku riigi piiride puutumatus, annab Punaarmee „teenitud tasu“.

1938. aasta suvel üritas militaristlik Jaapan röövida osa Nõukogude maa-alast Kaug-Idas. Ta vabritseeris võltsitud maakaarte ja kuulutas osa Nõukogude maa-alast Hassani järve rajoonis Mandžukuo territooriumiks ning laskis oma sääraseis ettevõtteis „ära-proovitud“ diplomaatiaga mängu ka sõjaväed.

Jaapani samuraid valisid oma relvastatud avantüüriks selle Nõukogude territooriumi rajooni seepärast, et nimetatud maa-ala on ühetasane ja sellel leiduvad Hassani järve tagused kõrgustikud annavad selge ilmaga võimaluse näha kogu meie rannikut ühes Possieti lahega.

Punaväe komandörid taktikalistel laskevõistlustel arvestusi tegemas

Kui jaapanlasil oleks õnnestunud jätta need kõrgustikud enda kätte, siis kõrgustikel asuvatel kindlustustel, vaatepunktidel ja suurtükibaasidel oleks olnud võimalik hoida vaatluse ja otsese tuleohu all suurt maa-ala ühes Possieti lahe ning Vladivostokiga.

Alustades avantüüri olid samuraid oma võidule kindlad. Nad ehitasid oma plaanid asjaolule, et Punaarmee ootasid ses rajoonis erakordselt rasked võitlustingimused. Saates pealetungile rohkearvulise sõjaväe õnnestus jaapanlastel Nõukogude väikese-arvuline piirikaitse tagasi lüüa ja tungida 4 km sügavuses Nõukogude maa-alasse.

Meie juhtkond, saanud teate Jaapani vägede lahingusse astumisest, andis Punaarmee sõjalistele üksustele käsu hävitada sissetungijad.

6. augustil, Kaug-Ida Punalipu Sõjarinde aastapäeval, paisati meie jalaväe, suurtükiväe, tankide ja lenn väe ühendatud jõududega segi samuraide read ja löödi nad paaniliselt põgenema. Hassani järve tagused kõrgustikud langesid meie kätte tagasi.

Lahingud Hassani järve rajoonis näitasid selgesti, et Punaarmeed puudutada on väga riskantne ettevõtte, mis lõpeb alati riskeerida tahtja surmaga. Hassani-äärsed lahingud näitasid Jaapani samuraidele, et Punaarmee pole 1904. aasta tsaariarmee.

Pärast Hassani-äärsed lahinguid hoiatas Vorošilov uuesti meie Kaug-Ida naabrit. Ta ütles:

„...see, mis oli Hassanil — on ainult „õiekased“, kuid „marjakesed“, tõelised „marjakesed“ seisavad veel ees.“

Ent ei möödunud palju aega, kui jaapanlased said Punaarmeelt ka „marjakesi“.

Hassanil saadud õppetunnist ei jätkunud militaristlikule Jaapanile. Ta valmistab uue provokatsiooni Mongoolia Rahvavabariigi piiridel, kellel on meiega teatavasti vastastikuse abistamise pakt.

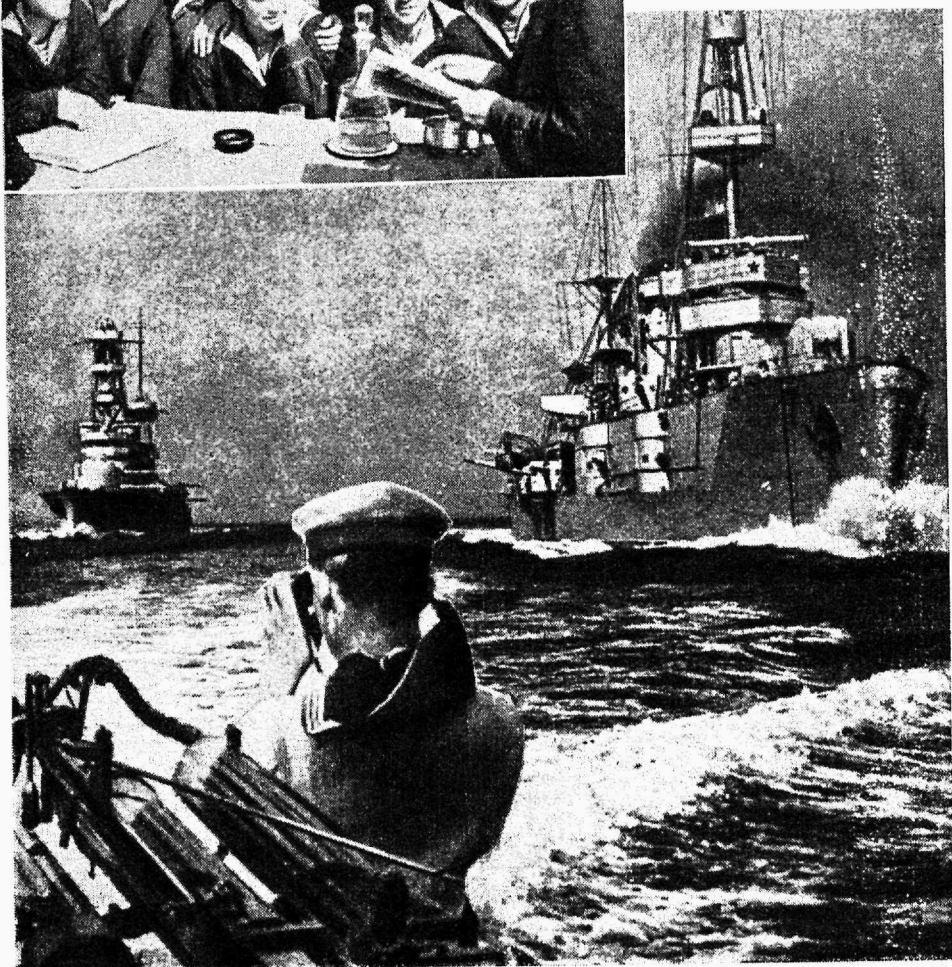
1939. aasta algul hoiatas sms Molotov otsekohealt Jaapani militariste:

„Ma pean hoiatama, et sõlmitud vastastikuse abistamise pakti alusel me kavatsime kaitsta Mongoolia Rahvavabariigi piire niisama südilt kui meie oma piiri.“

Kuid jaapanlased ei võtnud hoiatust tõsiselt.

*Kõrvall: Punaväe mere-
väelased poliitõhariduse
loengul. All: Punalae-
vastik manöövritel*

Nad kasutasid uuesti oma eelistatud võtet — kuulutasid võõra maa-ala enda omaks. 1939. aasta 11. mail tungisid Jaapani väeosad ootamatult Mongoolia Rahvavabariigi maa-ala Halhin-Goli jõe piirkonnas.

Jaapanlased saatsid Baiu-Tsagani mäele suuri väeüksusi selleks, et tungida Nõukogude ja Mongoolia ühendatud vägede tagalasse ja tiiva kallale, kuid samal mäel leidsid nad endale haa. Baiu-Tsagani mäe lahing sai endale „Baiu-Tsagani tapalava“ nimetuse.

Nõukogude Liidu ja Mongoolia ühendatud sõjaväe löökide all purunesid Jaapani väed. Punaarmee sai aru, et Halhin-Goli võitlusis ta ei kaitse ainult meile sõbraliku Mongoolia Rahvavabariigi piire, vaid ka oma maid Baikalist Vladivostokini.

Nii Hassanil kui ka Halhin-Golil sõdurid, komandörid ja poliitööliselised osutasid eeskujulikku kangelasmeelt ja vahvust, mehisust ja endaohverdamist.

Nõukogude ja Mongoolia sõjaväe operatsioonid kantakse sõjakunsti ajaloo hiilgavaimale leheküljele.

Jaapani-Mandžukuo sõjaväe hävitamine Mongoolia Rahvavabariigis ei ole kohalik episood, vaid suure ulatuse ja tähendusega operatsioon. Punaarmee karm õppetund pani Jaapani samuraid tõsiselt mõtlema.

Täites partei ja valitsuse otsust Punaarmee vabastas Lääne-Ukraina ja läänepoolse Valgevene.

Poola panid, olles kiskunud oma rahvad sõtta Saksamaa vastu, jätsid nad saatuse hoolde. Poola rahulikkude elanikkonda ähvardas massiline hävitamine. Peale selle Poola territoorium, maha jäetud oma „välitsejate“ poolt, oli muutunud hõlpsaks pesaks igagustele ootamatustele, mis oleksid võinud ähvardada Nõukogude Liidu julgeolekut.

„Nõukogude valitsus... ei või enam neutraalselt suhtuda tekkinud olukorda. Nõukogude valitsuselt ei saagi nõuda ükskõikset suhtumist ühevereliste ukrainlaste ja valgevenelaste saatusse, kes elavad Poolas ja kuulusid enne õigusteta rahvuste hulka, kuid on jäetud nüüd hoopis juhuse hoolde.“

Neil kaalutlusil andis Nõukogude valitsus Punaarmee väeosadele käsu ületada Poola piir ja võtta oma kaitse alla Lääne-Ukraina ja Lääne-Valgevene elanike elu ja vara.

Nagu alati, nii ka nüüd täitis Punaarmee auga ja hiilgavalt oma valitsuse käsu. Lahinguis Lääne-Ukraina ja Lääne-Valgevene vabastamisel Poola mõisnike ja kapitalistide võimust osutas Punaarmee kiiret marsitempot ja manööverdamisoskust kui ka ääretut vahvust ja uljust, pälvides kustumatut kuulsust. Oma suure vabastussõjakäigu päevil tegutses Punaarmee mitte ainult täägiga vaenlase vastu, vaid ka stalinliku töesõnaga, pöördudes sellega rõhutatud rahva poole.

1939. aasta lõpu poole laienes teine imperialistlik sõda tunduvalt. Inglise ja Prantsuse imperialistid püüdsid kiskuda sõtta ka Nõukogude Liitu, kasutades erapooletuid riike baasidena pealetungiks meie maale. Uheks niisuguseist baasidest oli Soome.

Selleks, et kindlustada kirdepääriid puutumatus ja hoida eemale sõda meie riigi piirest, tegi Nõukogude valitsus Soomele 1939. aasta oktoobris ettepaneku sõlmida meie vastastikuse abistamise pakt. Kuid Soome valitsus keeldus lepingu sõlmimisest. Siis Nõukogude valitsus tegi ettepaneku nihutada Soome piir Karjala maakitsusel mõnekümne kilomeetri võrra sisemaa poole, pakkudes vastutasuks kahekordselt suurt maa-ala Nõukogude Karjala territooriumist.

Ent Soome valitsus ei soovinud mõistlikke nõuandeid kuulda võtta, katkestas läbirääkimised ja kutsus oma esindaja Moskvasse tagasi, ning 26. novembril hakkasid Soome sõjaväed sõda provotseerima, tulistades suurtükkidest meie piiriäärseid väeüksusi.

Nõukogude valitsus nõudis Soome sõjavägede äraviimist Karjala maakitsuselt, kuid Soome keeldus jällegi seda õiglast nõudmist täitmast.

Sms Molotov teatas oma raadiokõnes 29. novembril 1939. a.:

„Valitsus ei saa enam taluda tekkinud olukorda, mille eest vastutus langeb täielikult Soome valitsusele.“

Punaväe ja Sõjalaevastiku väejuhatusele anti käsk Soome väeüksuste uued võimalikud pealetungid tagasi lüüa. Nii algaski NSVL sõda Soomega.

„Meie sammude ainsaks sihiks on — kindlustada Nõukogude Liidu ja eriti Leningradi ning tema kolme ja poole miljoni elaniku julgeolekut.“
Molotov.

Soome on nii territooriumilt kui ka elanike arvult viiskümmend korda väiksem Nõukogude Liidust, ja ometi alustas ta meiega sõda.

Soomlased lootsid abi saada oma peremeestelt — Inglismaalt, Prantsusmaalt ja Ameerika Ühendriigelt, lootsid oma Mannerheimi kaitseliini „võitmatusele“ ja ka sõjateatri raskele looduslikele tingimusele.

Kuid valgesoomlaste lootused nurjusid. Punaarmee löökide all lendasid õhku Mannerheimi liini kindlused, mis olid ehitatud inglise-prantsuse rahadega. Kolme kuu jooksul purustas Punaarmee kõik valgesoomlaste kindlustused ja hävitas 50% Soome armeest. Soomlased kiirustasid paluma rahu, millele kirjutati alla 12. märtsil 1940. a. Nõukogude valitsuse poolt ülesseatud tingimustel.

Punaarmee võitluses valgesoomlaste üle etendas otsustavat osa võitlejate, komandöride ja poliitööliste eeskujulik kangelasmeel ja nende piirita truudus oma kodumaale.

Sõda Soomes ei olnud lihtne kokkupõrge Soome sõjaväega. Ei, asi oli siin palju keerulisem. Siin sündis meie vägede kokkupõrge mitte lihtsalt Soome sõjaväega, vaid terve rea riikide imperialistide ühendatud jõududega. . . .

Punaarmee ühes Punalaevastikuga hävitas nii Soome sõjalise baasi, mis oli ette valmistatud pealetungiks Leningradile, kui likvideeris ka mõnesugused nõukogudevastased plaanid, mida hellitati viimaste aastate kestel mõnede kolmandate riikide poolt.“ Molotov.

Punaarmee poolt viimaste aastate jooksul läbiviidud võitlused demonstreerisid näitlikult kogu maailmale nõukogude relvade tugevust, näitasid, mida tähendab sundida Punaarmeed tarvitama oma relvi.

Need võitlused näitasid ühtlasi, et

„need härrad, kelle pimendatud mõistus segab neid nägemast Nõukogude Liitu sellisena, nagu ta on seda tõelikkuses, saavad paratamatult oma näitlikke õpetunde seni, kuni nad aru saavad, et suur nõukogude rahvas omab ja saab alati omama suurt ja võitluses vaenlasega kohutavat relvastatud jõudu, mis purustab alati kõik, kes julgevad tungida võiduka Nõukogude Liidu pühade õiguste, maa ja au kallale.“ Vorosilov.

VI

Punaarmee ei ole oma kodumaa vaenlaste vastu võideldes kogenud lüüasaamisi. Kõik tema poolt läbi viidud võitlused olid edukad, uljad võitlused.

Milles peitub ometi meie Punaarmee tugevus? Milles seisnevad Punaarmee eriomadused, mille poolest ta erineb kõigist maailmas olnud ja olemasolevaist armeedest ja missugused on tema jõu ja võimsuse allikad?

„Meie Punaarmee esimeseks ja põhiliseks eriomaduseks on asjaolu, et ta on vabastatud tööliste ja talupoegade armee, Oktoobrirevolutsiooni armee, proletariaadi diktatuuri armee. . . .

Meie Punaarmee teine eriomadus seisab selles, et tema, meie armee, osutub meie maa rahvaste vendlusarmee, meie maa rõhutatud rahvaste vabastusarmee, meie maa rahvaste vabaduse ja puutumatus kaitsearmee. . . .

Lõppeks Punaarmee kolmas eriomadus. See seisab internatsionalismi vaimus, internatsionalismi tundeis, mis läbibastavad kogu meie Punaarmee.“ J. V. Stalin.

Neist Punaarmee eriomadusist koosnebki tema jõu, võitmatuse, vägevuse ja kuulsuse allikas. Need Punaarmee eriomadused on talle alati toonud ja toovad edaspidigi võite iga vaenlase üle.

Sõda, mida kord alustab Punaarmee ja Nõukogude rahvas, on kõige õiglasem ja seadusepärasem kõigist õiglastest ja seadusepäraseist sõdadest, mida tunneb inimkonna ajalugu. Selleks osutub sõda kommunismi eest imperialismi vastu, sõda rõhutatud rahvaste vabastamiseks kapitalismi orjusest. Selleks osutub sõda maailma proletariaadi kodumaa kaitseks, kogu edumeelse inimkonna kultuuri kaitseks!

Selles õiglasem ja seadusepärasem sõjas nii Nõukogude Liidu töölised ja talupojad kui ka kogu maailma tööliskond ja talurahvas täidavad väärikalt ja auga oma püha kohust ja annavad surmava löögi maailma imperialismile.

T-T Punaarmee välimäärustikus seisab:

„Töölis Talurahva Punaarmee on määratud töölise ja talupoegade sotsialistliku riigi kaitseks. Ta on kutsutud kindlustama kõigis tingimustes meie piiride puutumatus ja Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu sõltumatust.

Igasugune kallaletung töölise ja talupoegade sotsialistlikule riigile lüüakse tagasi Nõukogude Liidu relvastatud vägede kogu jõuga, ühes operatsioonide üle viimisega kallaletungija maa-alale.“

Punaarmee ei ole kunagi kedagi ähvardanud. Tal on teised sihid. Ta sihiks on — isamaa kaitse. Kui vaenlased julgevad tungida meie kodumaale, siis Töölis-Talurahva Punaarmee osutub kõige pealetungivamaks kõigist pealetungivaist armeedest.

VII

Töölis-Talurahva Punaarmee 23. aastapäeval tuletagem veel kord meelde Lenini õpetusi vajadusest pidevalt kindlustada meie relvastatud jõude.

„... meie, sõjatöölised, peame võtma täiel määral omaks meie noorte pioneeride loosungi. Nii nagu nemadki vastavad igale „ole valmis!“ hüüdele, nii peame ka meie kindlalt ja julgelt vastama: „alati valmis!“ Sest tööpoolest kogu meie Nõukogude Liit ja Punaarmee osutuvad teatud liiki pioneerideks. Me oleme tunginud vanasse maailma uue, temale kohutava nähtena. Oma olemasolu palja faktiga me kõigutame tema aluseid, murrame tema vastupidavust ja seega sisendame tema esindajaise põlevat viha, meeletut hirmu ja sissejuurdunud vaenutunnet kõige selle vastu, mis tuleb nõukogudest.

See ongi põhjuseks, miks, kui arvestame mitte kuid, vaid aastaid ja aastakümneid, peame jõudma lõpptulemusele, et on mõeldamatu kahe põhimõtteilt täiesti erineva maailma pikemaajaline kaasolemasolu. See ongi põhjuseks, miks meie alaliseks peamureks peab olema täielik valmisolek.“

M. V. Frunze Valitud teosed, Vojezizdat 1940, lk. 145.

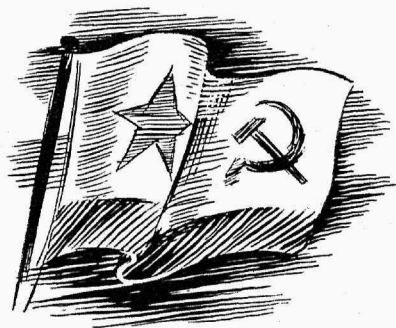
Sms Stalin tuletab alati parteile ja rahvale meelde kapitalistlikku ümbruskonda ja sõjalise kallaletungi võimalust meie kodumaale.

„On tarvis hoida kogu meie rahvast mobilisatsioonilises valmisolekus sõjalise kallaletungi puhuks, et ükski „juhus“ ega ühedki meie välisvaenlaste kavalsvõtted ei saaks meid tabada ettevalmistamatuina.“
Stalin.

Ja vastuseks neile rahvaste juhtide meeldetuletusile kõlasid 7. nov. 1940. a. Moskvast Punasel Väljakul Kaitse Rahvakomissari N. L. Kangelase ja marssali sms Timošenko sõnad:

„Kinnitan Nõukogude Liidu Valitsusele ja ÜK(b)P Keskkomiteele, et Punaarmee on igal hetkel valmis partei ja valitsuse esimesel kutsel andma purustava löögi kõikidele, kes julgevad ohustada meie sotsialistliku riigi pühi piire.“

Vanempolitruk N. NOSSATŠEV

A. M. Gorki ettekanne nõukogude kirjandusest esimesel üleliidulisel nõukogude kirjanike kongressil

Tööprotsesside osa, mis muutsid püstikäiva looma inimeseks ja löid kultuuri põhi-
alused, pole kunagi saanud niivõrd igakülgse ja põhjaliku uurimise objektiks,
nagu ta seda väärib. See on loomulik, sest selline uurimistöö ei ole töö
ekspluateerijate huvides, kes, muutes masside energia nagu mingi tooraine rahaks,
antud juhul muidugi ei võinud tõsta tooraine hinda. Alates sügavast ürgajast kuni
inimeste jagunemiseni orjaperemeesteks ja orjadeks kasutati — ja kasutatakse — töö-
tavate masside elavat jõudu samuti nagu kasutame meie praegu jõgede voolamise me-
haanilist jõudu. Kultuuriajaloolased kujutasid ürginimesi filosofoerivate idealistidena ja
müstikutena, jumalate loojatena, „elumõtte“ uurijatena. Ürginimesele omistati Jakob
Böhmi, tolle kingsepa meelelaad, kes elas XVI sajandi lõpus ja XVII sajandi algul ja
tegeles jõudeajal filosoofiaga, mis osutus väga meelepäraseks kodanluse müstikuile.
Böhm õpetas, et „inimene peab mõtisklema taevast, tähtedest ja loodusjõududest ning
olenditest, kes neist põlvnesid, samuti pühadest inglitest, kuradist, taevast ja põrgust“.
Te teate, et kultuuri ürgajaloo materjaliks olid arheoloogia andmed ja vanade usuliste
kultuste peegeldused, kuid nende jäätmete valgustamine ja vaatlus toimus kristlik-
filosoofilise dogmaatika mõjul, mis ei olnud võõras ka ateistidele-ajaloolastele. See
mõju avaldub täielikult Spencer'i orgaanilise arengu teoorias, ja mitte ainult tema
juures, see ei ole võõras ka Fraeserile ja kõigile teistele. Kuid keegi ürg- ja vana-
kultuuri ajaloolasist ei ole kasutanud rahvaluule andmeid, rahva suulist loomingut,
näpunäiteid mütoloogias, mis üldiselt osutus loodusnähtuste peegelduseks, loodusega
võitlemise ja sotsiaalse elu peegelduseks laialistes kunstilistes üldistustes.

Kärmiselt raske on kujutella kahejalgsel looma, kes oleks kulutanud kogu oma jõu
võitluseks olemise eest, eraldatud abstraktse mõtlemisega tööprotsessidest, sugukonna
ja suguharu küsimusist. Raske on kujutella Immanuel Kanti loomanaahas ja palja jala
mõtisklemas „asjast eneses“. Abstraktselt mõtles hilisema aja inimene, too üksik ini-
mene, kellest Aristoteles „Poliitikas“ ütles: „Inimene väljaspool ühiskonda on kas loom
või jumal.“ Olles loom ta sundis ennast vahel jumalaks tunnistama, ent kui loom oli ta
materjaliks loomasarnastest inimestest rohkearvuliste müütide loomisel, samuti nagu
esimesed inimesed, kes, harjutades hobust ratsasõiduks, andsid aluse müüdile ken-
tauridest.

Ürgajaloo kirjutajad on surnuks vaikinud materialistliku mõtlemise täiesti selged
tunnused, mis vältimatult tekkisid tööprotsesside ja ürginimeste sotsiaalsete eluaval-
duste kogusumma mõjul. Need tunnused on jõudnud meieni muinasjuttude ja müütide
kujul, milledes kuuleme töö vastukaja loomade taltsutamise, ravimtaimede avastamise,
tööriistade leiutamise alal. Juba sügavas ürgajas unistasid inimesed õhus lendamise
võimalusest, sellest räägivad meile legendid Phaetonist, Dedalosest ja ta pojast Ikaros-
est ning samuti muinasjutt „lendavast vaibast“. Unistati liikumise kiirendamisest maad
mööda — muinasjutt „seitsme penikoorma saabastest“, taltsutati hobune; soov ujuda
jõge mööda kiiremini selle voolusest viis aeru ja purje leiutamiseni, püüdlus tappa
eemalt vaenlast ja metsloomaa sai ambu, vibu ja noolte leiutamise motiiviks. Mõeldi
võimalusest ühe öö jooksul kedrata ja kududa tohtu hulki riiet, võimalusest ehitada
ühe öö jooksul hea elamu, isegi „loss“, s. t. elamu, mis on kindlustatud vaenlase vastu—,
leiutati vokk, üks vanemaist töövahendeist, primitiivsed käsikangasteljed ja loodi
muinasjutt Ulitargast Vassillissast. Võib tuua veel kümneid näiteid vanade muistendite
ja müütide otstarbekohasusest, kümneid tõendeid ürginimese piltliku, hüpoteetilise,
kuid juba tehnilise mõtlemise kaugelenägevusest, mis tõusis meie kaasaegsete hüpo-
teesideni, nagu näiteks maakera telje ümber keerlemise jõu kasutamine või polaarjääde
hävitamine. Kõik vanaaja müüdid ja muistendid saavad otsekuu lõpliku kokkuvõtte
Tantaluse müüdist. Tantalus seisab kaelast saadik vees. Teda vaevab janu, kuid ta ei
saa seda kustutada, — see on muistne inimene talle tundmatute välismaailma nähtuste
keskel.

Ma ei kahtle selles, et teile on tuntud vanad muistendid, legendid, kuid tahaksin väga, et mõte, millel nad põhinevad, leiaks sügavamat arusaamist. See mõte on kokkuvõttes muistsete töötajate püüd, kergendada omn töövaeva, suurendada selle produktiivsust, relvastuda nelja- ja kahejalgsede vaenlaste vastu, kuid samuti sõnajõuga mõjuda loitsimiste, manamiste abil ürgjõulistele, inimestele vaenulistele loodusnähtustele. Viimane on eriti tähtis, sest see väljendab inimeste sügavat usku oma sõna jõusse, kuid see usk on seletatav kõne selge ja täiesti reaalse kasulikkusega, mis kujundab inimeste vastastikuseid sotsiaalseid suhteid ja tööprotsesse. Manamistega püüti isegi jumalaid mõjutada. See on täiesti loomulik, sest kõik muistsed jumalad elasid maa peal, olid inimeste sarnased ja käitusid nagu inimesed: heatahtlikult alandlike, vaenuliselt tõrksate suhtes, — olid nagu inimesed kadedad, kätemaksuhimulised, auahned. Jumalate inimestega sarnanemise tõik on üks tõendeid selle arvamuse kasuks, et usuiline mõtlemine ei tekkinud loodusnähtuste vaatlemisest, vaid sotsiaalse võitluse pinnal. On täiesti lubatav mõelda, et toormaterjaliks jumalate produtseerimisel olid muinasaja tähtsamad inimesed. Herkules, „töösangar“, „meister igal alal“ viidi lõppeks jumalate keskele Olümposel. Ürginimeste kujutluses ei olnud jumal abstraktned mõisted, fantastiline olend, vaid täiesti reaalne kuju, varustatud tööriistadega, jumal oli meister nii ühel kui teisel alal, inimeste kaastööline ja õpetaja. Jumal osutus töö edusammude kunstiliseks üldistuseks, ja töötava massi „usulist“ mõtlemist peab võtma jutumärkides, sest see oli puhtal kujul kunstiline looming. Idealiseerides inimeste võimeid ja otsekui ette aimates nende võimsat arengut oli müütide loomine oma põhimüüses realistlik. Igale muistse fantaasia üleslennule on kerge leida põhjustajat, kuid see põhjustaja on alati — inimeste püüdlemine oma töövaeva kergendada. On täiesti selge, et see püüdlus on ellu toodud füüsilise töö tegijate poolt. Ja on täiesti selge, et jumal ei oleks tekkinud ja eksisteerinud nii kaua töötava rahva igapäevses elus, kui ta poleks olnud erilisel kasulik maa valitsejale, töövaeva eksploateerijale. Meie maal langes jumal nii kiiresti ja kergelt just seepärast, et kadus ära tema olemise põhjus — inimese võimu õigustamise vajadus teise inimese üle, sest et inimene peab olema inimesele ainult kaastöötajaks, sõbraks, lahingukaaslaseks, kuid mitte tema mõistuse ja tahte valitsejaks. Kuid mida võimsamaks ja vägevamaks muutus orjade omanik, seda kõrgemale taevasse tõusid jumalad. Kuid rahva hulgas tekkis jumalaga võitlemine, kehastatud Prometheuses, eesti Kalevipojas ja teistes kangelastes, kes nägid jumalast neile vaenulist valitsejate valitsejat.

Ristiusueelne, paganlik rahvaluule ei säilitanud mingisuguseid selgesti väljendatud mõtlemise tunnuseid „olemustest“, „kõigi nähtuste algpõhjusest“, „asjast iseeneses“ ja üldse mõtlemise tunnuseid, mis kujundati kui süsteem IV sajandil meie ajaarvamiseni „Attika prohveti“ Platoni poolt, kes pani aluse tööprotsessidest, olustiku tingimustest ja nähtustest eraldatud maailmavaatele. On teada, et kirik tunnustas Platoni ristiusu eelkäijaks. On teada, et kirik algusest peale võitles visalt „paganluse jäätmete“ vastu, mis peegeldasid töörahva, materialistlikku maailmavaadet. On teada, et kui feodaalid hakkasid tundma kodanluse jõudu, ilmus piiskop Berkeley idealistlik õpetus, mille reaktiivsest tähendusest valgustas V. I. Lenin oma sõjakas raamatus idealismi vastu. On teada, et XVIII sajandil, prantsuse revolutsiooni eelõhtul, kasutas kodanlus materialistlikku mõtet võitluseks feodalismi ja selle inspireerija — usu vastu, kuid oma klassivaenlase üle võimust saanud ja kartuses uue vaenlase — proletariaadi — ees pöördus ta viivitamatult tagasi idealismi maailmavaate juurde ja kiriku kaitse alla. Tundes oma masse valitseva võimu seadusevastasuse ja ebakindluse pärast rahutust, püüdis kodanlus XIX sajandi kestel õigustada oma olemasolu krititsismi, positivismi, ratsionalismi, pragmatismi filosoofia ja teiste puht materialistliku, tööprotsessidest lähtuva mõtte moonutamise katsetega. Üksteise järel paljastasid need katsed oma jõuetust „seletada“ maailma. XX sajandil tunnustati uuesti, et filosoofilise mõtte juhiks osutub idealist Bergson, kelle õpetus omakorda sobis katoliku kirikule. Kui sellise kindlaksmääratud involutsiooni vajaduse tunnustamisele lisada kaasaegse kodanluse hädakisa tehnika pidurdamatu arengu hävitavast tähendusest, mis on loonud kapitalistide fantastilised rikkused — saame täiesti selge kujutluse kodanluse intellektuaalse vaesumise astmest ja vajadusest tema kui ajaloolise jätme hävitamisest, mis lagunedes mürgitab maailma oma roiskumise laibaloõhnaga. Intellektuaalse vaesumise põhjuseks on alati tõelikkuse nähtuste kõrvalekaldumine tõelise mõtte tunnetusest, — elupagulus hirmust selle ees või egoistlikust, sotsiaalsest ükskõiksusest tingitud püüdlusest rahuliku elu järele, välja kutsutud kapitalistliku riigi alatuimast ja vastikust anarhismist.

On tõeline põhjus loota, et kui kultuuriajalugu kirjutatakse marksistide poolt, me veendume selles, et kodanluse osa kultuurilise loomingu protsessis on tugevasti liialdatud, eriti tugevasti kirjanduse alal ja veel rohkem — kujutava kunsti alal, kus kodanlus alati oli tööandjaks ja ühes sellega osutus seaduseandjaks. Kodanlusel ei olnud ega ole seosmist tungi kultuuriliseks loominguks, kui seda loomingu mõista avaramalt kui ainult väliste materiaalsete, heaolu mõnususete ja luksuse pideva arenguna. Kapitalismi kultuur ei ole midagi muud kui füüsiliste ja moraalsete vahendite süsteem kodanluse võimu laiendamiseks ja kindlustamiseks maailma, inimeste, maakera varade, looduse energia üle. Kodanlus ei ole kunagi mõistnud kultuurilise arengu mõtet kogu inimmassi kasvamise vajadusena. On teada, et kodanluse majanduspoliitika tõukel iga naaberrahvas, kes oli organiseeritud riigiks, oli vaenuline. Kuid nõrgasti organiseeritud ja eriti värvilised suuharud töötasid kodanlusele nagu orjad, evides veel vähem õigusi kui tema enese valgenahalised orjad.

Talupoegadelt ja töölistelt oli võetud õigus hariduseks, õigus mõistuse ja elutunnetuse tahte arendamiseks, töötingimuste kergendamiseks. Koolides õppisid ja õpivad ainult truid kapitalismi orjad, kes usuvad tema kõikumatusse ja seaduslikkusse. Kõneldi ja kirjutati „rahva kasvatamisest“. Räägiti, isegi kiideldi kirjaoskuse edusammudega, kuid tõeliselt killustati töötavat rahvast, sugereerides talle rasside erinevuse, rahvuste, uskude lepitamatuid ideid. Sellega õigustatakse halastamatut koloniaalpoliitikat, mis annab üha suuremat avarust mõttetule saagiahnusele, poodnike idiootlikule ahnusele. Selle jutlustamise teenistuses seisib kodanlik teadus, kes ei pidanud jälestavaks laskuda selleni, et kinnitas, nagu oleks aaria tõu negatiivne suhtumine kõigisse teistesse kasvanud „orgaaniliselt kogu rahva metafüüsilisest tegevusest“. On silmanähtav, et kui „kogu rahvas“ nakatati häbitavast, loomalikust vaenust värviliste rasside või semiitide vastu, see nakkus süstiti kodanlusele täiesti reaalse, füüsilise ja alatuima tegevusvahendi — „tule ja mõõga“ abil.

Kui meenutada, et kristlik kirik tegi sellest tegevusvahendist armastusküllase jumala poja kannatuste sümboli, siis selle võllahuumor paljastub jälestava silmapaistvusega. Juurde lisades: Kristus, „jumala poeg“, on kirikliku kirjanduse ainuke „positiivne“ kuju ja selle, kõigi elu vastuolude ebaõnnestunud lepitaja kujundamises on eriti selgesti näidatud kirikliku kirjanduse loominguiline nõrkus.

Tehniliste ja teaduslike leiutuste ajalugu on rikas kodanluse vastupanu tõikadest isegi tehnilise kultuuri kasvule. Selle vastupanu tõigad on üldtuntud, nagu on teada selle põhjus: elusa tööjõu odavus. Oeldakse: kuid siiski tehnika kasvas ja jõudis tähelepandivale kõrgusele. See on vastuvaidlematu. Kuid see on seletatav sellega, et tehnika ise otskui teatab ette ja sugereerib inimesele oma edaspidise arengu võimalused ja hädavajalikkuse. Muidugi ma ei hakka eitama, et omal ajal, näiteks feodalismi suhtes, osutus kodanlus revolutsiooniliseks jõuks ja aitas kaasa materiaalse kultuuri kasvule, tuues sellele kasvule vältimatuks ohvriks töötavate hulkade jõud ja elulised huvid. Kuid juhtumine Fultoniga näitab, et Prantsusmaa kodanlus ei hinnanud kohe isegi pärast oma võitu aurikute tähtsust kaubanduse arendamises ja riigikaitseks. Kuid see ei ole ainus juhtumine, mis annab tunnistust väikekodanluse konservatiivsusest. Meil on tähtis omaks võtta, et see konservatism, peites eneses kodanluse hoolt oma maailmavalitsemise kindlustamiseks ja kaitseks, on igati piiranud töötava rahva intellektuaalse kasvamise võimalusi. Kuid lõpptulemusena on ta siiski viinud selleni, et maailmas tekkis uus jõud — proletariaat ja et proletariaat juba on loonud riigi, milles masside intellektuaalset kasvu ei piirata. On ainult üks valdkond, kus kodanluse poolt võetakse vastu viivitamatult kõik tehnilised täiendused — see on relvade valmistamise valdkond inimeste hävitamiseks. Näib, keegi ei ole veel ära märkinud kodanluse endakaitse relvade toodangu mõju tehnika ja metallide ümbertöötamise tööstuse üldisele arengule.

Inimeste sotsiaal-kultuurse kasvamise protsess areneb ainult siis normaalselt, kui käd õpetavad pead. Siis targemaks saanud pea õpetab käsi, kuid targad käd aitavad uuesti ja juba tugevamini kaasa peaaegu arenemisele. See inimeste normaalne kultuurilise arenemise protsess katkestati ürgajal meile tuntud põhjustest. Pea rebiti käte, mõtte maa küljest. Teoinimeste keskele ilmusid vaatlejad, kes seletasid maailma ja mõtte kasvamisest abstraktselt, olenematult tööprotsessidest, mis muudavad maailma vastavalt inimeste huvidele ja sihtidele. Alguses olid nad töökogemuse organisaatorid ja olid niisamasugused „tähtsad inimesed“, töökangelased, nagu me neid näeme meie päevil meie maal. Kuid siis tekib nende keskel kõigi sotsiaalsete õnnetuste algpõhjus — ühe võimuiha paljude üle, püüd kerge elu järele võõra tööjõu arvel ja moonutatult kõrgen-

datud kujutlus oma individuaalsest jõust, — kujutlus, mis toitis end algul antud üksuse erakordsete võimete tunnustamisest, kuigi need võimed olid ainult kontsentratsiooniks, töötava kollektiivi, suguvõsa, suguharu töösaavutuste peegelduseks. Kultuuriajaloolased omistavad lõhe tekkimist töö ja mõtlemise vahel ürginimeste kogu massile. Individualistide kasvatamine masside poolt kui täiesti positiivset iseloomu kandev nähtus loetakse isegi nende teeneks. Individualismi arenemise ajalugu on antud kirjanduse ajaloo kogu oma täielikkuse ja selgusega. Ma pööran uuesti teie tähelepanu, seltsimehed, sellele tõigale, et kõige sügavamad ja kirkamad, kunstiliselt täiuslikud kangelaste kujud on rahvaluule, töötava rahva sõnaline looming. Selliste kujude täiuslikkus, nagu Herkules, Prometheus, Mikula Seljaninovitš, Svjatogor, edasi doktor Faust, Ulitark Vassilissa, irooniline õnneseen Loll-Ivan ja lõppeks Petruška, kes võidab arsti, papi, politseiniku, kuradi ja isegi surma, — need kõik on kujud, millede loomises on harmooniliselt ühinenud ratsionaalsus ja intuitsioon, mõte ja tunne. Selline ühinemine on võimalik ainult looja otseses osavõtus tõelikkuse loomingust, võitluses elu uuendamise eest.

Väga tähtis on ära märkida, et rahvaluulele on täiesti võõras pessimism, hoolimata sellest, et rahvaluule loojad elasid rasketes tingimustes ja nende piinav orjalik töö oli mõttetuks tehtud eksploatatorite poolt ning nende isiklik elu oli õigusteta ja kaitseta. Kuid kõige selle juures on kollektiivile omane tema surematuse teadvus ja veendumus oma võidus talle vaenuliste jõudude üle. Rahvaluule kangelane „loll“, keda põlastavad isegi isa ja vennad, on neist alati targem, on alati kõigi eluraskuste võitja, samuti nagu ületab neid ka Ulitark Vassilissa.

Ja kui vahel rahvaluules kõlavad lootusetuse ja maapealse elu kahtlemise noodid — need noodid on ilmselt sugereeritud kristliku kiriku kahetuhandaastases pessimismi jutlustamisest ja parasiidina kapitali vasara ja töörahva alasi vahel elutseva väikekodanluse skeptitsismist. Rahvaluule tähtsust valgustab eriti selgesti tema töö edusammudele rajatud fantaasia võrdlemine raske, andetu, kirikliku, „pühakute elulugude“ ja rüütliromaanide halletsemisväärse fantastikaga.

Eepos ja rüütliromaan on feodaalse aadli looming, selle kangelane on vällutaja. On teada, et feodaalse kirjanduse mõju pole kunagi olnud eriti silmapaistev. Kodanlik kirjandus algab juba vanal ajal egiptuse muistendiga vargast, teda jätkavad kreeklased, roomlased, ta ilmub rüütlikeisuse lagunemisel rüütliromaanide asemele. See on tõeline kodanlik kirjandus ja selle põhikangelane on kelm, varas, siis — salapolitseinik ja uuesti varas, kuid juba varas-džentlmen.

Alates Till Ulenspiegeli kujust, mis loodi XV sajandi lõpul, Simpliciisimuse kujust XVII sajandil, Lazarillo de Tormes'est, Gil Blas'st, Smolleti ja Filedingi kangelastest kuni Maupassant'i „Ilusa sõbra“ Arsén Lupin'ini, kaasaegse Euroopa detektiivkirjanduse kangelasteni me loetleme tuhandeid raamatuid, millede kangelasteks on kelmid, vargad, mõrvarid ja kriminaalpolitsei agendid. See ongi tõeline kodanluse kirjandus, mis peegeldab eriti kirkalt oma tarvitajaskonna tõelist maitset, huvisid ja praktilist „moraali“. „Ei ole halba heata“: selle kirjanduse pinnal, mis on rikkalikult väetatud igasuguse labasusega — sealhulgas väikekodanliku „terve mõistuse“ labasusega, — sellest pinnast kasvasid sellised tähelepanuväärivad kunstilised üldistused nagu „Sancho Panza“, nagu de Costeri „Till Ulenspiegel“ ja palju teisi, nendega üheväärseid. Kaaluvaimaks tõendiks kodanluse sügavast klassihuvist kuritegude kirjeldamise vastu osutub tuntud juhtum Ponson du Terrail'ga. Kui too autor lõpetas oma mitmekõitelise romaani Rocamble'ist kangelase surmaga, korraldasid lugejad Terrail' korteri ees demonstratsiooni, nõudes romaani jätkamist, — edu, millist pole tundnud ükski Euroopa suurimaist kirjanikest. Lugejad said veel mõned kõited „Rocamble'i“, kes sündis uuesti mitte ainult füüsiliselt, vaid ka moraalselt. See on jämedatoimeline, kuid laialt levinud ja kogu kodanlikule kirjandusele tavaline näide võllaroa ja röövli heaks kodanikuks muutmisest. Varaste osavust, mõrvarite kavalust imetles kodanluse samasuguse naudinguga nagu salapolitseinike jälitamisoskust. Detektiivromaan on tänase päevani Euroopa täissõõnud kodanike armastatumaks vaimutoiduks. Pääsnud poolnälginud tööliste keskkonda, see romaan oli ja on üheks klassiteadvuse aeglase kasvamise põhjuseks, äratades sümpaatiait osavate varaste vastu, äratades taht varguse vastu kodanluse eraomandile ja kinnitades töötava klassi elu mittemillekski pidamist kodanluse poolt ja soodustades mõrvade ning teiste isikuvastaste roimade kasvu. Euroopa kodanluse armastus röövliromaanide vastu leiab kinnitust selliste romaaniautorite rohuses ja raamatute tiraaži arvudes.

Väga huvitav on tõik, et XIX sajandil, kus väike kelmus omas heroilised ja aukartustäratavad mõtted börsidel, parlamentides, ajakirjanduses, kelm loovutas romaani-kangelasena koha salapolitseinikule, kes lahendas täiesti avalike roimade maailmas töötava rahva vastu tähelepanuväärse osavusega salapäraseid, kuid väljamõeldud roimasisid. Muidugi pole sugugi juhuslik, et kuulus Sherlock Holmes ilmus Inglismaal, ja veel vähem on juhuslik, et geniaalse salapolitseinikuga kõrvuti tekkis varas-džentlmen, kes jätab ülitargad salapolitseinikud pika ninaga. Need, kes mõistavad seda kangelaste vahetust nagu „kujutlusemängu“, eksivad. Kujutus loob seda, mida talle dikteerib tõelikkus, ja seal etendab peaosas mitte pinnata, elust lahtirebitud fantaasia, vaid täiesti reaalsed põhjused, mis sunnivad näiteks Prantsusmaa „parem-“ ja „pahempoolseid“ poliitikuid mängima jalgpalli varas-džentleman Staviski laibaga, püüdes lõpetada mängu mitte kellegi kasuks.

Kõigist kunstilise sõnaloomingu vormidest on kõige mõjuvamaks inimeste suhtes tunnustatud draama ja komöödia, mis paljastavad kangelaste emotsioone ja mõtteid elusas tegevuses teatri estraadil. Kui alustada Euroopa teatri arengut Shakespeare'ist, langeb ta Kotzebue, Nestor Kukolniku, Sardou'ni ja veel madalamale. Molière'i komöödia langeb Scribe'ini, Polyerandi'ni, kuid kaob meil pärast Gribojevodit ja Gogolit peaaegu täielikult. Et kunst kujutab inimesi, siis näib, nagu võiks oletada, et dramaatilise kunsti langus räägib meile tugevate, teravate piirjoontega tõmmatud iseloomude väljasuremisest, sellest, et „suured inimesed“ on kadunud.

Kuid siiski on tänase päevani elus, eksisteerivad ja tegutsevad sellised tüübid nagu põlatud Thersites kodanlikus ajakirjanduses, misantroop Timon Ateenast kirjanduses, liigkasuvõtja Shylok poliitikas, kuid samuti Juudas, töötava klassi äraandja, ja paljud teised, minevikus suurepäraselt kujutatud kujud. XVII sajandist meie ajani on nad arvuliselt kasvanud ja muutunud põhiloomult veel rohkem jälestust äratavaiks. Juhustetsija John Law on poisike ja kutsikas võrreldes Staviski, Ivar Kreugeri sarnaste XX sajandi suursulidega. Cécile Rhodes ja teised tegelased asumaade röövimise valdkonnas ei ole halvemad Cortezist ja Pizarrost. Nafta-, terase- ja teised kuningad on palju hirmsamad ja kuritegelikumad Louis XI või Ivan Julmast. Väikestes Lõuna-Ameerika vabariikides tegutsevad inimesed, kes pole tuhmid kui XIV—XV sajandi itaalia kondotjeerid. Ford ei ole ainuke karikatuur Robert Owen'ist. Pierponte Morgani painajalik kuju ei oma võrdset minevikus, kui jätta mainimata muistset kuningat, kelle suu ja kõri täideti sulatatud kullaga.

Loetletud tüübid muidugi ei ammuta tühjaks XIX—XX sajandi kodanluse praktika poolt loodud „suurte“ inimeste mitmekesisuse varasalve. Kõigi nende inimeste juures ei saa jätta tunnustamata iseloomude jõulisust, geniaalset oskust lugeda raha, röövida maailma, tekitada rahvusvahelisi tapatalgud enese rikastamiseks, ei saa eitada nende saaduslikult jälgi tegevuse üllatamapanevat häbematus ja ebainimlikkust. Realistlik kriitika, Euroopa kõrgetasemeline ilukirjandus on vältinud ja väldib neid inimesi, nagu poleks ta neid märganud ja ei märkagi.

Me ei leia ei draamas ega romaanis pankuri, töösturi, poliitikategelase tüüpe, kes oleksid kujutatud sellise kunstilise jõuga, millega kirjandus andis „ülearuse inimese“ tüübi. Ta ei märganud isegi kodanluse kultuurimeistrite ja loojate traagilisi ja väga tavalisi saatusi — töötajaid teaduse, kunsti, leiutiste ja tehnika valdkonnas, ei märganud kangelasi, kes võitlesid rahvuste vabastamise eest võõrast ikkest, ei märganud ka unistajaid kõigi inimeste vendlusest, nagu Thomas Moore'i, Campanella't, Fourier'd, Saint Simon'i ja teisi. Ma ei kõnele sellest süüdistuse mõttes. Minevik ei ole pattudeta, teda süüdistada on mõttetu, kuid teda peab uurima.

Mis viis Euroopa kirjanduse loomingulise jõuetuseni, mida ta avaldab XX sajandil? Kunsti vabadust, loova mõtte omavoli on kaitstud raevuliselt ja sõnarikkalt, on kinnitatud igati kirjanduse väljaspool klasse seisvat olemust ja arengut, rippumatust sotsiaalsest poliitikast. Selline kinnitamine osutus halvaks poliitikaks, just see viis paljusid kirjanikke vajaduseni piirata tõelikkuse vaatlusringe, keelduda selle võimalikult laiemast, igakülgselt tundmaõppimisest, sulgeda ennast „oma hinge üksindusse“, peatuma viljatus „enese tundmaõppimises“, enesesse süvenemise ja elust lahtikistud mõtte omavoli abil. Selgus, et inimene on tunnetamatu väljaspool tõelikkust, mis on tervena ja täielikult läbi imunud poliitikast. Selgus, et inimene, kui keerukalt ta ennast ka kujutleb, ikkagi jääb sotsiaalseks, aga mitte kosmiliseks, planeetidega sarnanevaks üksuseks. Ja siis selgus, et individualism, muutudes egotsentriliseks, loob „ülearuseid inimesi.“ (Järgneb.)

VAIKNE DON

PEATÜKK IV RAAMATUST

Suveks naasis Tatarskisse kolmkümmend kasakat taganemisest osavõtnute hulgest. Nende seas olid enamuses vanamehed ja vanemais aastakäikudes teeninud, kuna noored ja keskealised kasakad, haiged ning haavatud välja arvatud, puudusid peaaegu täielikult. Osa neist oli Punaarmee, ülejäänud asusid juba pikemat aega Krimmis, valmistudes uuele sõjaretkele Doni piirkonna vastu.

Vähemalt pool taganejaist jäi igaveseks võõrainsse piiridesse: ühed hukkusid tüüfusesse, teised said surma viimastes võitlustes vaenlasega Kubani ääres, mitu voorist mahajäänud külmas surnuks stepis Manõši taga, kaks langesid sõjavangi punaroheliste kätte ja kadusid jäljetult... Palju kasakaid puudus Tatarskis. Naiste päevad möödusid pingelises ja rahutus ootuses ning lehmadele karjamaale vastu minnes seisid nad iga kord kaua, vaadates tõstetud peopesade alt, kas ei ilmu õhtuses lillakas udus silmapiirile hiline jalakäija?

Kui tuli koju mingisugune räbalais, täitanud ja kõhn, ent kaua oodatud peremees, algas talumajas rõõmus, mõttetu askeldamine: kuumendati vett mustusest tumedavärviliseks muutunud sõdurile, lapsed püüdsid isa teenida üksteise võidu ja valvasid tema vähimatki liigutust; õnnest segadusse sattunud perenaine tormas kord lauda katma, kord kapi juurde mehele puhta pesu leidmiseks. Ent nagu kiuste selgus, et pesu polnud parandatud, ja perenaise värisevail sõrmil ei õnnestunud kuidagi niiti nõelasiilmast läbi pista... Sel õnnelikul minutil oli isegi õuekoeral — kes kaugelt oli peremehe ära tundnud ja tema käsi lakkudes tema järel läveni joosnud — lubatud majja astuda; isegi toidunõude lõhkumise ja piima mahavalamise eest ei saanud lapsed nuhelda ja igasugune eksimus võis toimuda karistamatult... Peremees ei jõudnud pärast pesemist veel ümber riietuda, kui talu oli juba naisist täis kiilutud. Tuldi küsitlema sugulaste saatust, kartlikult ja ahnelt neelati sõduri iga sõna. Ent juba lühikese aja pärast mõni naine väljus õue, surudes käed pisaist kaetud näole, astus huupi nagu pime, teed nägemata, ja juba palvetaski mõnes majakeses surnu eest uus lesk ning tasa saatsid teda nutvad lastehäälled. Nii oli Tatarskis: rõõm, astudes ühte majja, viis teisale paratamatu kurbuse.

Hommikul tõusis ühes päikesega noorenenud, hästi raseeritud peremees, vaatas majapidamist, märkis, millega tuleb kohe peale hakata. Pärast einet oli ta juba tegevuses. Lõbusalt sahis es hõõvel või raksus kirves kusagil kuuri varjus, teatades, et sellesse õue on ilmunud tööahned, osavad mehekäed. Ent seal, kus eelmisel päeval saadi teada isa ja mehe surmast, valitses majas ja õues rusuv vaikus. Vaikides lamas kurbusest rõhutatud ema ja tema ümber tunglesid üleöö täisealisteks muutunud vaeslapsed.

Iljinitšna, kuuldes mõne külainimese tagasitulekut, lausus:

— Ja millal see meie oma saabub! Võõrad tulevad tagasi, aga meie omast pole kuuldagi.

— Noori kasakaid ei lasta ära, kuidas te seda ei mõista, emake! — vastas Dunjaška pahameelega.

— Kuidas nii, ei lasta ära? Aga Tihhon Gerassimov? Ta on aasta võrra Grišast noorem.

— Ta on ju haavatud, emake!

— Mis haavatu ta on! — vaidles Iljinitšna. — Eile nägin teda sepikoja juures, kõnib teine nagu traati mööda. Sääraseid haavatuid pole olemas.

— Ta sai haavata, aga praegu on terviseparandusel.

— Kas meie oma on vähe haavata saanud? Terve keha on tal arme täis, kas tema siis terviseparandust ei vajagi, mis sa arvad, eh?

Dunjaška püüdis kõigi abinõudega emale tõendada, et praegu ei või loota Grigori tagasitulekut, ent polnud kerge Iljinitšnat milleski veenda.

— Ole vait, narr, — käskis ta Dunjaškat. — Ma ei tea vähem kui sina ja oled veel noor selleks, et ema õpetada. Ütlen — peab tulema, järelikult tuleb. Kao, ma ei taha sinule sõnagi raisata!

Vana naine ootas poega suurima kannatusega ja meenutas teda igal võimalikul juhul. Piisas sellest, et Mišatka oli tema vastu sõnakuulmatu, ning kohe ähvardas ta: „Oota, kahupeaga kuradike, tuleb isa, ütlen talle kõik, küll ta sulle annab!” Kadetsedes akendest möödasõitva arba äsjaehitatud külgi, ohkas ta ega saanud ütlemata jätta: „Paranduse järele on kohe näha, et peremees majas, aga meie omale nagu oleks keegi kodutee kinni pannud...” Iialgi oma elus Iljinitšna polnud armastanud tubakasuitsu ja ajas suitsetajad alati köögist minema, ent viimasel ajal muutus ta selleski suhtes: „Mine, kutsu Prohhor siia, — ütles ta Dunjaškale mitu korda, — las tuleb, suitsetab, muidu on siin juba koolnute hais. Kui Griša sõjaväeteenistusest tagasi tuleb, vaat siis on meil majas tunda kasakate elavat hingust...” Iga päev valmistas ta midagi lisaks harilikule toidule ja lõuna lõppedes asetaskapsasupi malmkatlaga ahju. Dunjaška küsimusele — milleks seda teha, vastas Iljinitšna üllatunult: „Aga kuidas siis? Võib-olla tuleb meie sõdurike just nüüd, aga sel ajal kui seda ja teist soojendad, on ta näljane, kindlasti...” Tullles kord arbuusiväljalt, märkas Dunjaška köögis naela otsas rippuvat Grigori vana pikka kuube ja pleekinud äärtega mütsi. Dunjaška vaatas küsivalt emale ja see lausus, kuidagi süüdlaselt ja armetult naeratades: „Dunjaška, seda tegin mina, leidsin kirstust. Astud tallu, vaatad — ja tunned end kuidagi kergemalt... Nagu oleks ta juba meiega...”

Lõputud kõnelused Grigorist muutusid Dunjaškale vastikuiks. Kord ei kannatanud ta enam, tegi emale etteheiteid:

— Emake, kas see teid tõesti ei tüüta: alati rääkida ühest ja samast asjast? Kõigil on juba villand teie kõnelusist. Teilt ei kuulegi muud kui ainult: Griša ja Griša...

— Kuidas võib mind tüütada omaenese pojast rääkimine? Kui sul kord lapsed on, küllap siis mõistad... — vastas Iljinitšna vaikselt.

Pärast seda viis ta köögist oma tuppa Grigori pealiskuuve ja mütsi ning mitme päeva jooksul polnud kuulda, et ta oleks poega meenutanud. Ent veidi aega enne heinateo algust ütles ta Dunjaškale:

— Sina vihastud, kui ma Grišat meenutan, aga kuidas meie temata elama hakkame? Kas oled selle üle mõtelnud, sa tola? Heinategu on tulemas, aga ühestki meie hulgast ei ole isegi reha tegijat... Näe, kui viletsaks on meil kõik jäänud, ega meie sinuga midagi parandada suuda! Koguni kraam nutab peremehehta...

Dunjaška vaikis. Ta mõistis ülihästi, et majapidamise küsimused ei tekita emale kaugelki nii suurt muret, et see kõik on ainult ettekäändeks Grigorist rääkimiseks, südame kergendamiseks. Uue jõuga hakkas Iljinitšna poja järele igatsema ega suutnud seda varjata. Öhtul keeldus ta toidust ning Dunjaška küsimusele — kas ta on haige? — vastas Iljinitšna vastumeelselt:

— Vanaks olen jäänud... Ja mu süda valutab Griša pärast... Valutab nii, et ükski asi pole mulle armas, on silmadelgi valus maailma vaadata...

Ent Melehhovite talu peremeheks ei pidanud saama Grigori... Heinategu eel saabus frondilt külasse Miška Koševoi. Ta õõbis sugulaste juures ja hommikul külastas Melehhoveid. Iljinitšna valmistas toitu, kui külaline, viisakalt uksele koputanud, vastust saamata kööki astus, võttis peast luitunud sõdurimütsi ja naeratas Iljinitšnale.

— Tere, tädi Iljinitšna! Ei oodanud mind?

— Tere. Kes sa õige oled mulle, et sind ootaksin? Mis sugulased me sinuga oleme?

— vastas Iljinitšna jämedalt, vihatud Koševoile pahameelega näkku vaadates.

Säärasest vastuvõtust kohmetumata ütles Miška:

— Mis nüüd sugulastest... Niikuinii olime tuttavad.

— Ja sellega lõpp.

— Rohkemat pole tarviski, et sisse astuda, külastada. Ega ma teie juurde elama tulnud.

— See oleks veel puudunud, — lausus Iljinitšna lühidalt ja asus toidu valmistamisele, külalise poole vaatamata.

Tema sõnu tähele panemata vaatles Miška huviga kööki, ütles:

— Tulin teid külastama, vaatama, kuidas elate... Pole teid üle aasta näinud.

— Sinust polnud sugugi puudust tunda, — pahvatas Iljinitšna, raevunult, liigutades malmpotte ahjuesisel.

Dunjaška kraamis tuba ja, kuuldes Miška häält, kahvatas ja löi sõnatult käed kokku. Ta kuulatas köögis toimuvat kõnelust pingile istudes, liikumatuks jäädes. Dunjaška näol vaheldus tihe puna kahvatusena, mis kattis põski nii, et nina kitsal kumerusel tekkisid pikuti valged joonekesed. Ta kuulis, kuidas Miška köögis raskelt astus, kuidas ta istus kriiksuvaale toolile ja tiku põlema tõmbas. Tappa tungis paberossisuutsu.

— Räägitakse, taat olevat surnud?

— Surnud.

— Aga Grigori?

Iljiniitšna vaikis kaua, vastas lõppeks märgatava vastumeelsusega:

— Teenib punaste juures. Kinnitas mütsile sama tähe mis sinulgi.

— Juba ammu oli aeg seda teha...

— See on tema asi.

Miška hääles kõlas ilmne erutus, kui ta küsis:

— Ja Jevdokija Pantelejevna?

— Kraamib. Oled liiga varane külaline, head inimesed ei tule varahommikuti.

— Võib muutuda halvaks. Tundsin teie järele igatsust ja tulingi. Milleks veel aega valida?

— Oh, Mihhail, kui sa mind ei vihastaks...

— Millega ma teid siis vihastan, tädike?

— Aga sellega!

— Utelge siiski, millega ometi?

— Vaat nende sinu juttudega!

Dunjaška kuulis, kuidas Miška sügavalt ohkas. Enam ei suutnud ta välja kannatada: hüppas üles, kohendas seelikut, väljus kööki. Kollane, tundmatuseeni kõhnutud Miška istus akna juures ja lõpetas paberossi suitsetamist. Dunjaškat nähes elavnesid ta tuhmid silmad, näole ilmus vaevalt märgatav puna. Kähku tõustes lausus ta kähedalt:

— Noh, tere!

— Tere... — vastas Dunjaška vaevalt kuuldavalt.

— Mine vett tooma, — käskis Iljiniitšna kohe, tütrele vaevalt pilku heites.

Miška ootas kannatlikult Dunjaška tagasitulekut. Iljiniitšna vaikis. Vaikis ka Miška, pärast kustutas paberossiotsa sõrmede vahel, küsis:

— Tädike, miks te minu vastu nii kuri olete? Kas olen teie teest üle läinud, või mis? Iljiniitšna pöördus ahju juurest, nagu oleks teda salvatud.

— Kuidas su südametunnistus lubab sind üldse siia tulla, sa häbitu?! — ütles ta.

— Ja sina veel küsid minult?! Mõrvar!...

— Mis mõrvar ma siis olen?

— Tõeline mõrvar. Kes tappis Peetri? Kas see polnud sina?

— Mina.

— Noh, näed! Kes sa siis pärast seda oled? Ja sa tuled meile... istud, nagu... — Iljiniitšna oli lämbumas, vaikis, ent jätkas toibunult: — Olen ma tema ema, või kes? Kuidas tohivad su silmad mind vaadata?

Miška kahvatas märgatavalt. Ta oli oodanud seda kõnelust. Ärritusest veidi kogeldes ütles ta:

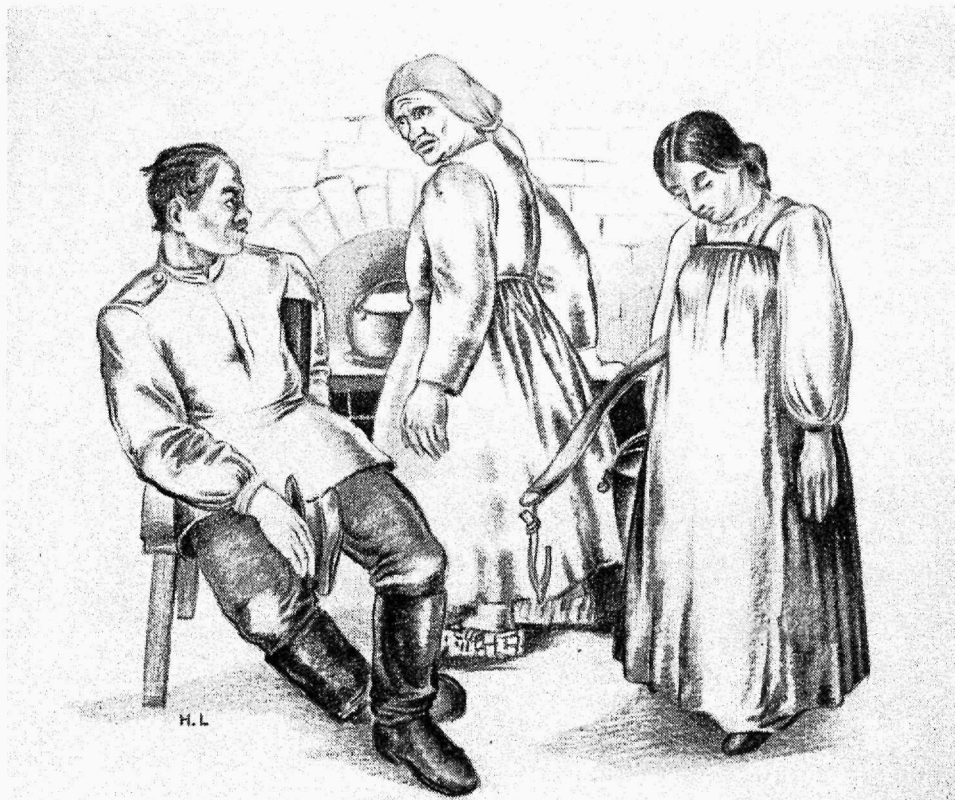
— Pole mul põhjust sinu ees silmi langetada! Oleks Peeter mind kinni püüdnud, mida oleks siis tema teinud? Oleks mu tapnud samuti. Ega me neil künkaile selleks kohtunud, et õrnutseda! Selleks ongi sõda.

— Aga sugulane Koršunov? Rahulike vanameeste tapmine — kas see on kah sõda?

— Kuidas siis? — imestles Miška. — Muidugi sõda! Küll ma neid rahulikke tunnen! Säärane rahulik istub kodus, hoiab aluspükse käes, aga teeb rohkem kurja kui mõni teine tuleliinil... Nimelt niisugused nagu vanaisa Grišaka ässitasidki kasakaid meie vastu. Nende läbi algaski terve see sõda! Kes teostas agitatsiooni meie vastu? Nema, vaat needsamad rahulikud. Ja sina ütled — „mõrvar“... Noh, leidsid ka, keda mõrvariks nimetada! Juhtus, et ma ei suutnud tappa lambatallekest või pörsast ja tõepoolest — tean, et ei tapa. Minu käsi ei hakka nende elajate peale. Mõnikord teised tapavad — ja mina sulen kõrvad ning lähen kusagile kaugemale, et ei kuuleks ega näeks.

— Aga Koršunovi...

— Ikka räägite temast! — katkestas Miška pahameelega. — Kasu oli temast niisama vähe kui kitsel piima, aga kahju palju. Ütlesin talle: mine majast välja, ei läinud, seal-samas ta surigi. Olen vihane nende vanade kuradite peale! Ma ei või looma tappa — võib-olla ainult vihastudes, aga niisugust, vabandage, rämpsü, nagu see teie Koršunov,

Illustratsioon H. Lepikult

või mingit muud vaenlast — võin tappa igal ajal! Nende, vaenlaste suhtes, kes ilma-
aegu maailmas elavad, on mul kõva käsi!

— Selle kõvaduse tõttu oledki täiesti ära kuivanud, — ütles Iljinitšna teravalt.
— Südametunnistus piinab vist...

— Mitte sugugi! — naeratas Miška heasüdamlikult. — Niisuguse väärtusetu rämps-
pärast nagu see vana südametunnistus mind küll piinama ei hakka. Mind vaevas
palavik, see on mind täiesti välja kurnanud, muidu ma neile, emake...

— Mis emake mina sulle olen? — ägestus Iljinitšna. — Koera võid emakeseks
nimetada!

— Noh, ära sa mind koeraga võrdle! — ütles Miška madala häälega ja pilutas
kurjalt silmi. — Ma ei luba ennast enam solvata. Tädi, ütlen sulle mõistliku sõna: ära
sa Peetri pärast minu vastu vihane ole. Ise leidis, mida otsis.

— Mõrvar oled! Mõrvar! Kao siit, ma ei või sind nähagi! — kordas Iljinitšna kange-
kaelselt.

Miška süütas uue paberossi, küsis rahulikult:

— Aga Mitri Koršunov — teie sugulane — kas ta pole mõrvar? Aga kes siis Grigori
on? Pojukesest vaikid, aga tema on juba tõeline mõrvar, selles pole kahtlust!

— Ära luiska!

— Eilsest peale ma ei luiska. Noh, aga kes ta õige on sinu arvates? Kas sina tead
ka, kui palju ta meie omi on hävitanud? Selles asi seisabki! Kui sina, tädi, nimetad

nõnda kõiki sõjaskäinuid, siis oleme kõik mõrvarid. Kõik oleneb sellest, mille eest ja missuguseid hingi nimelt teise maailma saadetakse, — lausus Miška tähendusrikkalt.

Iljinitšna vaikus, ent nähes, et külaline ei mõtlegi lahkuda, ütles ta jõhkralt:

— Küllalt! Iialgi ei taha ma sinuga rääkida, kas sa ei läheks koju.

— Mul on kodused nagu jänesel losse, — muigas Miška ja tõusis.

Kuidagi ei saanud temast lahti igasuguste teravuste ja kõnelustega! Tema, Miška, polnud juba niivõrd tundlik, et oleks kinkinud tähelepanu marru sattunud vanaeide solvavale rünnakuile. Teades, et Dunjaška armastab teda, vilistas ta ülejäänule, muuseas ka vanaeidele.

Järgmise päeva hommikul tuli ta jälle, teretas, nagu poleks midagi juhtunud, istus akna juurde, saates silmadega kõiki Dunjaška liigutusi.

— Tuled tihti... — sõnas Iljinitšna pealiskaudselt, vastamata Miška tervitusele.

Dunjaška punastas, vaatas emale otsa kurblikeks muutunud silmadega ja langetas pilgu sõnagi lausumata. Muiates vastas Miška:

— Asjata kurjustad, tädi Iljinitšna, ma ei tulnud sinu juurde.

— Oleks parem, kui sul hoopis ununeks tee meie talusse.

— Aga kuhu ma siis pean minema? — küsis Miška tõsinedes. — Teie sugulase Mitri armust olen üksi jäänud nagu ühesilmalise inimese silm, kuid tühjas talus ei saa üksikuna elada. Kas sa tahad seda või ei taha, tädike, aga ma hakkan teie juures käima, — lõpetas ta ja asus mugavalt istuma jalgu laialt välja sirutades.

Iljinitšna vaatles teda tähelepanelikult. Jah, tõepoolest, niisugust pole kerge välja visata. Härjalik kangekaelsus avaldus Miška kergelt kõssi tõmbunud kujus, pea ette kaldumises, tugevasti kokkusurutud huultes...

Pärast tema lahkumist saatis Iljinitšna lapsed õue ja ütles Dunjaška poole pöördudes:

— Et ta enam jalgagi siia ei tõstaks. Said aru?

Dunjaška vaatas emale otse silma. Midagi kõigile Melehhoveile omast ilmus hetkeks tema maruvihastesse silmapiludesse, kui ta lausus, nagu hammustades iga sõna:

— Eil! Ta tuleb! Te ei saa seda keelata! Tuleb! — Ja kaotades enesevalitsemise, kattis näo põllega, jooksis esikusse.

Sügavalt hinge tõmmates istus Iljinitšna akna juurde, jäi sinna kauaks, sõnatult pead vangutades, suunas tuhmi pilgu kusagile kaugetele steppi, kus noore koirohu piirjoon, mis hõbenadas päikeselõõmas, lahutas maad taevast.

Õhtu eel — leppimata ja vaikides — Dunjaška ning ema seadsid üles mahalangenud oksi, mis ümbritsesid juurviljaaeda Doni ääres. Nende juurde astus Miška. Vaikides võttis ta Dunjaška käest labida, lausus:

— Sa ei kaeva küllalt sügavale. Kui tuul korra puhub, langeb teie aed jälle maha. — Ja hakkas süvendama auke teivaste jaoks, hiljem aitas aeda üles seada, asetas oksad teivaste vastu ja lahkus. Hommikul tõi ta kaasa kaks äsja tahutud reha ja hargivarre, ning pani need Melehhovite majatrepi juurde; tervitanud Iljinitšnat, küsis ta asjalikult:

— Kas kavatsete heinamaale niitma minna? Inimesed sõitsid juba Doni taha.

Iljinitšna vaikus. Ema asemel vastas Dunjaška:

— Meil pole, millega jõest üle sõita. Paat on sügisest saadik katuse all, täiesti kuivanud.

— Ta tuleks kevadel vette lasta, — sõnas Miška etteheitvalt. — Võib-olla saab teda parandada ja tõrvata. Paadita me ei saa läbi.

Alistuvalt ja äraootavalt vaatas Dunjaška ema poole. Vaikides pühendus Iljinitšna taigna sõtkumisele ja tegi näo, nagu ei puutuks see kõnelus üldse temasse.

— Kas teil takku on? — küsis Miška ja naeratas vaevalt märgatavalt.

Dunjaška läks sahvrisse, tõi sületäie takku.

Lõunaks lõpetas Miška paadi parandamise, astus kööki.

— Noh, tõmbasin paadi vette, las paisub veidi niiskuses. Siduge ta kalda juurde kinni, muidu sõidab mõni temaga minema. — Ja uuesti küsis ta: — Noh, tädike, kuidas siis niitmisega jääb? Kas võin teile abiks olla? Niikuinii pole mul praegu tegevust.

— Seda küsi temalt, — näitas Iljinitšna peaga Dunjaška suunas.

— Ma küsin perenaiselt.

— Mina pole siin perenaine, nagu näha...

Miška ohkas, ütles resoluutselt: — Siis tuleb aidata. Kus on teil siin puusepatööriistad? Tahan teile uue reha teha, vana ei kõlba enam.

Illustratsioon H. Lepikult

Ta läks kuurikatuse alla, alustas vilistades rehapulkade valmistamist. Väike Mišatka keerles tema ümber, palus anuvvalt silmi vaadates:

— Onu Mihhail, tee mulle väike reha, peale sinu ei suuda seda keegi. Vanaema ja tädi ei oska... Ainult sina oskad, sa oskad hästi!

— Teen, kaim, teen tõesti, ainult astu veidi kaugemale, et sulle laast silma ei kargaks, — kinnitas talle Koševoi naerdes ja hämmastusega mõteldes: „Noh, on see kura-dike alles sarnane... Täpselt isa moodi! Nii silmad kui ka kulmud ja sama viis tõsta ülemist huult... Vaat kus tore töö!“

Ta oli vaevalt asunud väikese mängureha meisterdamisele, kuid ei jõudnud seda lõpetada: huuled omandasid sinise värvuse, näole ilmus vihane ja ühtlasi alistuv ilme. Ta lakkas vilistamast, pani noa kõrvale ja liigutas külmakartvalt õlgu.

— Mihhailo Grigoritš, kaim, too mulle mõni riidenäru, ma heidan lamama, — palus ta.

— Aga milleks? — huvitus Mišatka.

— Tahan haigestuda.

— Mis haigusesse?

— Oh, ei sinust saa lahti, oled nagu takjas... Noh, on aeg haigestuda ja sellega lõpp! Too ruttul!

— Aga mu reha?

— Pärast teen valmis.

Tugevad värinad raputasid Miška keha. Hammaste lõgisedes istus ta Mišatka poolt toodud riidele, võttis mütsi peast ja kattis sellega näo.

— Kas oled juba haigeks jäänud? — küsis Mišatka kurvastudes.

— Valmis, olen haige.

— Aga miks sa värised?

— Palavik raputab mind.

— Aga miks sa hambaid lõgistad?

Miška vaatas mütsi alt ühe silmaga oma väikesele tüütavale kaimule, naeratas hetkeks ja lakkas vastamast tema küsimustele. Mišatka heitis talle hirmunud pilgu, jooksis majja.

— Vanaema! Onu Mihhail heitis kuuri alla ja väriseb õduselt, nagu krampides!

Iljinitšna vaatas läbi akna, läks laua juurde ja vaikis kaua, millegi üle järele mõteldes...

— Vanaema, miks sa vaikid, — küsis Mišatka kannatamatult, kiskudes teda jakikäisest.

Iljinitšna pöördus tema poole, ütles rangelt:

— Laps, võta tekk ja vii see talle, antikristusele, las katab end sellega. Teda piinab palavik, on niisugune haigus. Kas jõuad teki sinna viia? — Ta astus uuesti akna juurde, vaatas õue, ütles kiirustades: — Oota, pea kinni! Ära vii, pole tarvis.

Dunjaška oli Koševoi katnud oma lambanahkse kasukaga ja rääkis talle midagi alla kummardudes...

Kui palavikuhoog oli möödunud, askeldas Miška niitmise ettevalmistustega videvikuni. Ta muutus märgatavalt nõrgemaks. Tema liigutused muutusid kõhklevaiks, teda valdas loidus, ent reha meisterdas ta Mišatkale siiski.

Pimeduse saabudes asus Iljinitšna õhtustama, pani lapsed laua äärde istuma — ütles Dunjaškale otsa vaatamata:

— Mine, kutsu seda... kuidas teda nüüd... õhtusöögile.

Risti ette löömata istus Miška laua äärde ja tõmbas väsinult küüru. Tema kollasel näol, mis oli kaetud kuivanud higi mustade joontega, peegeldus väsimus, käsi värises kergelt lusikat suule tõstes. Ta söi vähe ja vastumeelselt, aeg-ajalt ükskõikselt silmitsedes laua ääres istujaid. Ent Iljinitšna märkas imestusega, et „mõrtsuka“ kustunud silmad soojenesid ja elavnesid, peatudes väikesel Mišatkal, neis süttisid hetkeks ning kustusid vaimustuse ja õrnuse tulukesed, kuna suunurgis püsis veel kaua vaevalt märgatav naeratus. Pärast vaatas ta mujale, ning uuesti langes varjuna ta näole tuim ükskõiksus.

Iljinitšna hakkas vargsi vaatlema Koševoid ja märkas alles siis, kui hirmsasti ta oli kõhnunud haiguse ajal. Tolmust halliks muutunud trikoosärgi all joonistusid järsult ja kumeralt rangluude poolkaared, laiade õlgade kõhnusest teravad nurgad tõusid kõssivajunult esile ja imelikuna paistis punakaisse harjastesse kasvanud kõrisõlm kaelal, mis oli peenike nagu lapsel... Mida enam Iljinitšna vaatles „mõrtsuka“ kõssitõmbunud kuju, tema nägu, mis näis olevat vahast, seda tugevamalt tajus ta mingisugust sisemise ebamugavuse, kaheks lõhenemise tunnet. Ja korraga ärkas Iljinitšna südames soovimatu haletsus selle inimese suhtes, keda ta vihkas — see pigistav emalik haletsus, millele alistuvad ka tugevad naised. Suutmata maha suruda uut tundmust, lähendas ta Miškale ääreni piimaga täidetud taldriku, ütles:

— Jumala pärast, söö rohkem! Oled nii kõhn, et kole vaadata... Ja ise veel kosilane!

M. ŠOLOHHOV

Dialektiline materialism — marksistlik-leninliku partei maailmavaade

Üleliidulise Kommunistliku (bolševikkude) Partei ajaloo lühikursus" kuulub marksistlik-leninliku teooria väljapaistvamate teoste hulka. See raamat läks bolševismi ideede kuldseesse fondi. Edasi antud stalinliku tarkuse ja sügavusega, annab „UK(b)P ajaloo lühikursus“ teadusliku üldistuse ajaloolisest teest, mille on ära käinud suur ja kuulus bolševikkude partei.

„UK(b)P ajaloo lühikursus“ läheb palju lahku neist partei ajaloo õpperaamatuid, mis seni käigus olid. Selle bolševikkude partei ajaloo kursuse põhjalik erinevus seisab selles, et see on küllastatud suure teoreetilise sisuga. Selles raamatus on erilist tähelepanu pühendatud dialektilise ja ajaloolise materialismi küsimustele. Teisiti ei võigi see olla, sest, nagu ka „UK(b)P ajaloo lühikursuses“ formuleeritud, on dialektiline materialism marksistlik-leninliku partei maailmavaade, dialektiline ja ajalooline materialism kujundavad kommunismi vundamenti, marksistliku partei teoreetilised alused.

Teema „Dialektiline materialism kui marksistlik-leninliku partei maailmavaade“ on väga laialdane. Piirdun siin järgmise kolme küsimusega: 1) mis on dialektiline materialism ja kuidas ta tekkis, 2) kuidas meie partei kogu oma ajaloo kestel on võidelnud selle maailmavaate eest, kaitses selle puhtust, ja 3) mis osa etendab dialektiline materialism kui bolševikkude partei maailmavaade, kui ainulaadne teaduslik meetod klassivõitluse tähtsamate küsimuste otsustamisel.

I

Maailmavaade tähendab, nagu sõna ise ütleb, suhtumist maailmale, kõigi inimest ümbritsevate looduse ja inimühiskonna nähtuste mõistmist. Selleks et orienteeruda maailmas inimest ümbritsevais paljukujulistes nähtustes, et haarata ainsa aimega, mõistusega loodusenähtuste ja inimajaloo keerulist ja kirjut ahelikku, et mõista nende arenemise seaduspärasust, on tarvis evida harmoonilist, terviklikku, täiuslikku maailmavaadet. Revolutsioonitegelasele on selge ja harmooniline maailmavaade tarvilik eriti seepärast, et tema praktika, tema tegevus ühiskonnaelus peab olema õige, reeglipärane, peab minema progressiivses ajaloolise arenemise vaimus. Marksismi-leninismi klassikute teostes leiame sügavaid mõtteid revolutsiooniliseks tegevuseks tarviliku revolutsioonilise maailmavaate osast ja tähtsusest.

Teatav arusaamine sellest oli ka niisugustel suurtel eesrindliku inimhõlde esindajail kui vene revolutsioonilised demokraadid Tšernõševski ja Dobroljubov. Tšernõševski oma „Poliitilise ökonomia ülevaates“ kirjutab:

„... Kellel ei ole selged põhimõtted kõiges loogilises täiuses ja järjekindluses, sellel ei ole mitte ainult peas korratus, vaid ka tegevuses mõttetus.“

Temale omase sügavuse ja selgusega formuleerib Tšernõševski küsimuse selge teooria ja õige praktika vahel olevast sidemest. Selleks et praktikas, tegevuses ei oleks mõtetust, on tarvis, et oleksid selgitatud „põhimõtted kogu oma loogilises täiuslikkuses“, teisiti üteldes, peab omama harmoonilist, täiuslikku maailmavaadet.

Sama küsimuse kohta on Dobroljubovil järgmine tähtis avaldus. Ta kirjutab:

„Saades mõiste üldistest, s. o. alalistest, kindlastest seadustest, millede järgi kälb rahvaste ajalugu, laiendades oma maailmavaatemist kuni arusaamiseni inimese üldistest vajadustest ja tarvidustest, tunneb haritud inimene paratamatut soovi teoreetiliste vaadete ja veendumuste üleviiramiseks praktilise tegevuse valdkonda.“

Tšernõševski ja Dobroljubov ei olnud marksistid. Rääkides maailmavaadetest ei mõelnud nad kuidugi marksistlikku maailmavaadet. Aga kui revolutsioonilised demo-

¹ N. G. Tšernõševski, Valitud teosed, II k., 1937, lk. 435.

² N. A. Dobroljubov, Teoste kogu. III k., 1936, lk. 227.

kraadid püüdsid nad tsaari-Venemaa oludes revolutsioonilise praktilise tegevuse poole ja said väga hästi aru, et see revolutsiooniline tegevus peab vaimustuma ja hingestuma ideelisest mõttest, revolutsioonilisest maailmavaatest.

Marxilt ja Engelsilt, Leninilt ja Stalinilt leiame suurepäraseid ridu, mis on pühendatud sellele määratu suurele osale ja tähtsusele, mida evib täiuslik, järjekindel maailmavaade, leiame sügavaid avaldusi revolutsioonilise teooria tähtsusest revolutsioonilise praktika kohta. Noor Marx, kui ta alles oma vaateid välja kujundas, avaldas mõtte, et filosoofia leiab proletariaadis oma materiaalse relva, samuti nagu proletariaat omandab filosoofias oma vaimse relva. Lenin kirjutas:

„Ainult Marxi filosoofiline materialism näitas proletariaadile väljapääsu vaimsest orjusest, milles kõik rõhutatud klassid seni kiratsesid. Ainult Marxi majanduslik teooria selgitas proletariaadi tõelise seisukorra kapitalismi üldises korras¹.“

Seltsimees Stalin 1906. aastal oma artiklis „Anarhism või sotsialism“ kirjutas veel:

„Marksism ei ole ainult sotsialismi teooria, see on tervikuline maailmavaade, filosoofiline süsteem, millest loogiliselt tuleneb Marxi proletaarne sotsialism. Seda filosoofilist süsteemi nimetatakse dialektiliseks materialismiks².“

Meie maailmavaade, dialektilise materialismi maailmavaade on kõigepealt monistlik maailmavaade. Mida see tähendab? Monism tuleneb kreekakeelsest sõnast „monos“, mis tähendab „üks“, „ainus“. Monistlik tähendab säärast maailmavaadet, mis maailmast arusaamise, kõigi loodusenähtuste, ühiskonna, inimsoo, ajaloo aluseks seab ainsa põhimõtte, ainsa vaatepunkti. Meie maailmavaade kui monistlik maailmavaade erineb sellega põhiliselt igasugustest eklektilistest või dualistlikest maailmavaadetest, milliseid filosoofia arenemise ajaloos oli nii palju ja veel praegugi on. Need filosoofilised õpetused panevad loodusest ja ajaloost arusaamise aluseks kaks või rohkem omavahel erinevat põhimõtet. Nad segavad, ajavad sassi, kombineerivad kaks või rohkem erisugust põhimõtet, lähenedes ümbritseva maailma nähtustele.

Nähtides, et meie maailmavaade on monistlik, oleme sellega siiski veel õige vähe ära ütelnud. Sest on olemas palju monistlikke filosoofilisi, nii idealistlike kui ka materialistlike suundadega süsteeme. Meie maailmavaade on mitte ainult monistlik, vaid ka materialistlik. See põhimõte, see ainus vaatepunkt, ainus lähtepunkt, millest väljume maailma mõistmisele, on — materialismi põhimõte.

Kui lühidalt iseloomustada seda põhimõtet, siis see seisab järgmises: materia, loodus, reaalne objektivne maailm, elu, olemine — need on alused, need on esmased; teadvus, mõtlus ehk üldse vaimne on teisejärguline, sellest esmasest alusest tulenev. Loodus ja materia olelevad väljaspool ja sõltumatult igasugusest teadvusest. Teadvus ilmub materia väga kõrgel arenemisastmel. Mõte on inimpeaaju tegevuse produkt, mis kujutab enesest materia täiuslikku organisatsiooni, mis on kujunenud väga pika ajaloolise arenemistee tulemusel. Materialismi põhimõte erineb põhiliselt ja on täiesti vastandlik idealismi põhimõttele.

Idealismi põhimõte seisab selles, et mõte, teadvus, ühesõnaga vaimne (igal idealistil see vaimne, muutudes esialgu, kannab erilisi nimetusi: „logos“, „absoluutne idee“, „maailma vaim“, „minu tunnete kogumik“ jne.) on esmaseks, on kõige aluseks, aga materiaalne maailm, loodus, tõeline elu ja ajalugu pole midagi muud kui teisejärguline, tulenev sellest vaimsest. Sellestamast üldisest nähtub, et igasugune idealism (nende vormide eraldamine ei ole oluline: punane kurat, nagu seda mainis veel Vladimir Iljitš Lenin, ei eraldu millegagi sinisest või rohelisest kuradist) lõhnab üksmeelest, kooskõlast, ega eraldu sisuliselt, teoloogiliselt vaatepunktilt võetuna millegagi usust. Vastupidi, materialism, materialistlik teooria, kõigi maailmasündmuste seletamine teeb lõpu usulisele müstikale, usupimedusele, paplikkusele.

Me ei ole siiski veel kõike ütelnud, mis meie maailmavaate üldiseks iseloomustamiseks tarvilik. Filosoofia arenemise ajaloos olid mitmesugused materialismi liigid, erinevad materialistlikud koolid: XVIII sajandi mehhaaniline materialism, abstraktne, Feuerbachi mõtisklev materialism, Büchneri, Fogti, Moleschotti vulgaarne materialism, kaasaegne mehhaaniline materialism jne. Meie maailmavaade on oma meetodi, oma materiaalsele maailmale lähenemise viisi poolest dialektiline ja eraldu sellega kõigist siin loeteldud materialismi liikidest.

¹ V. I. Lenin, Teosed, XVI k., lk. 353.

² J. V. Stalin, „Anarhism või sotsialism“. Tsiteeritud L. Beria raamatu — Bolševikude organisatsioonide ajaloo juurde Taga-Kaukaasias — järgi. Partizdat, 1937, lk. 78.

Mis tähendab dialektiline lähenemine looduse nähtustele? Materiale, mille paneme aluseks, ei asu seisaklikus, liikumatus olekus, vaid areneb kooskõlas dialektiliste seadustega. Nende seaduste põhiolemus seisab selles, et maailm on katkestamatult liikvel, muutub ja areneb. Kõik looduse nähtused ei ole üksteisest isoleeritud, vaid on lahutamatus seoses ja koostöös. Arenemine sünnib kooskõlas seadusega, mille järgi aeglased, tähtsusetud, koguslikud muutused viivad lõppude-lõpuks hüpote teel onadusliku kvalitatiivse korra muutustele. Looduse ja ajaloo arenemine sünnib vastandite võitluse resultaadinä. See on dialektilise arenemise seaduste iseloomustus kõige üldisemal kujul, mis on omased materiale ja mõtlusele.

„UK(b)P ajaloo lühikursuses“ iseloomustatakse dialektilist materialismi kui maailmavaadet järgmiselt:

„Seda (seda maailmavaadet — M. M.) nimetatakse dialektiliseks materialismiks seepärast, et looduse nähtuste käsitus, looduse nähtuste uurimise meetod, nende nähtuste tunnetamise meetod on tal dialektiline aga looduse nähtuste tõlgitsemise, looduse nähtuste mõistmise, teooria — materialistlik.“

Dialektilise materialismi loojateks olid teadusliku kommunismi rajajad Marx ja Engels. Proletariaadi suured õpetajad löid teadusliku kommunismi teooria, millega varustasid töölisklassi võimsa relvaga kapitalismi kukutamiseks ja kommunistliku ühiskonna ülesehitamiseks. Teadusliku kommunismi teooria selgitas töölisklassi ajaloolise osa, näitas, et ainult töölisklassi võit päästab inimsoo orjusest ja kapitalistlikust eksploatatsioonist.

Eespool tõime väljavõtte seltsimees Stalini artiklist 1906. a. „Anarhism või sotsialism“, milles on öeldud, et dialektilisest materialismist lähtub loogiliselt Marxi proletaarne sotsialism. Dialektiline materialism ja teaduslik kommunism on teineteisega orgaaniliselt seotud — üks on teiseta mõeldamatu, võimatu. Ja tõesti — see, kes on lõpuni järjekindlaks dialektiliseks materialistiks, tehes käesolevast filosoofilisest maailmavaatest kõik loogilised järeldused, peab paratamatult jõudma teadusliku kommunismi vaadete terve süsteemi ja revolutsioonilise praktilise tegevuse juurde kommunismi vaimus. Teiest küljest, see, kes tõeliselt tahab seista teadusliku kommunismi aluspinnal, peab olema dialektiline materialist. Lenin ütles, et marksism kujutab endast järjekindlat, lõpetatud vaadete süsteemi, mis koosneb kolmest algosast: marksismi filosoofiast (dialektilisest materialismist), Marxi majandusõpetusest ning sotsialismi ja klassivõitluse strateegia ning taktika õpetusest. Stalini ütluse järgi on nendest kolmest algosast koosnev dialektiline materialism „marksismi teoreetiliseks põhialuseks“. Dialektilise ja ajaloolise materialismi kui marksismi teoreetilise vundamendi iseloomustus, mis on antud „UK(b)P ajaloo lühikursuses“, kujutab enesest selle leninliku iseloomustuse järke ja arenemist.

Marx ja Engels tulid dialektilise materialismi juurde suure, pingutatud, kirgliku, ideelise võitluse tagajärjel. Marxi ja Engelsi filosoofilise maailmavaate kujundamise ajalugu kujutab enesest kroonikat, mis on küllastatud rikkalikema ideelise sisuga, eriti — võitlusega võidu saamiseks Hegeli dialektika idealistliku iseloomu ja Feuerbachi materialismi puuduste üle. Marx ja Engels võtsid kriitika alla noorhegeliaanlaste filosoofilised väljamõeldused, nõndanimetatud saksa „ehtsa sotsialismi“ esindajad, sotsialismi utopilised süsteemid, Proudhoni väikekodanlike õpetuse jms. Seepärast peab kas või kõige lühemal kujul tutvuma selle rikkaliku ideelise arenemisega, et orienteeruda Marxi ja Engelsi vaadete põhiolemuses, dialektilise materialismi sisus.

Marxi ja Engelsi filosoofiliste vaadete kujundamise kesketeks lülideks on nende arvustus Hegeli idealistliku dialektika ja Feuerbachi materialismi piiratud kohta. Seepärast ka „UK(b)P ajaloo lühikursuses“ pärast dialektilise materialismi kui marksistlik-leninliku partei maailmavaate üldist iseloomustamist räägitakse sellest sidemest ja ühtlasi ka sellest erinevusest, mis on Marxi ja Engelsi ning nende eelkäijate — Hegeli ja Feuerbachi vaadete vahel. „UK(b)P ajaloo lühikursuses“ on öeldud:

„Oma dialektilist meetodit iseloomustades osutavad Marx ja Engels harilikult Hegelile kui filosoofile, kes formuleeris dialektika põhijooned. Kuid see ei tähenda, et Marxi ja Engelsi dialektika on sama Hegeli dialektikaga. Tegelikult võtsid Marx ja Engels Hegeli dialektikast ainult ta „ratsionaalse tuuma“, heites kõrvale Hegeli dialektika idealistliku agana ja arendades dialektikat edasi selleks, et anda talle kaasagne teaduslik kuju.“

¹ „UK(b) Partei ajaloo lühikursus“, eestikeelne väljaanne, 1940, lk. 109.

² „UK(b) Partei ajaloo lühikursus“, eestikeelne väljaanne, 1940, lk. 110.

Saksa filosoof-idealism Hegel (1770—1831) on üks kuulsamaid inimõtte esindajaid. Hegel avaldas suurt mõju Saksa ja ka teiste maade ideelisele arenemisele. Suur oli Hegeli mõju ka meil, Venemaal. Näiteks oli läinud sajandi neljakümneandil aastail Moskvast käibel kõnekäänd, et „Moskva jõe kallastel pole Hegeli filosoofia eest läbi-käiku“. See oli ajajärk, millal vene intelligentsi eesrindlikud kihid õppisid Hegeli filosoofiat ringides, vaidlesid selle üle ja püüdsid selle filosoofia mõtteid kohandada „neetud Vene tegelikkusega“.

Hegelianlik filosoofia, nagu ka iga teine filosoofia, kujutab endast oma ajajärgu tulemust. Hegel ise ütles, et iga filosoofia on oma aja mõistuse väljendus. Hegeli filosoofia sircus teatud ajaloolisel ajajärgul, nimelt XIX sajandi esimesel kolmekümnel aastal. Neil aastail jõudis Hegeli mõju Saksamaal haripunktile. See oli, Engelsi sõnade järgi, Hegeli filosoofia pidulik võidukäik. Hegeli filosoofia, olles sel ajastul Saksamaa teatud ajalooliste ja kultuuriliste tingimuste sünnitus, kujutab enesest siiski laialdasemat nähtust, maailmakorra nähtust ideoloogia valdkonnas.

Euroopa arenemises on XVIII sajandi lõpp ja XIX sajandi algus kõrgemal määral revolutsiooniliseks ajastuks. Prantsusmaal toimus määratu suur revolutsiooniline liikumine — Prantsuse kodanlik revolutsioon 1789. aastal. Prantsuse kodanlus ründas feodalismi kindlusi, organiseeris revolutsioonilist terrorit aadliseuse vastu ja sõdis terve maailma feodaalse reaktsiooniga. Prantsusmaa poliitilisse võitlusesse olid kaasa tõmmatud kõige laialdasemad rahvahulgad. Napoleon, kes säilitas Prantsuse kodanlikust revolutsioonist ainult suurokodanlusele kasulikud tulemused, teostas sel ajajärgul oma võidukäigud tervesse Euroopasse. Samasse ajajärku kuulub ka Napoleoni sissetung Venemaale. Me teame, kuidas vene rahvas üles tõusis Napoleoni väehulkade vastu, väliste interventide vastu, ja kuidas ta Isamaa-sõjas 1812. aastal need väehulgad hävitas. Suurimad sündmused, mis siis Euroopas teostusid, panid värisema kõik vanad alused. Need sündmused ei saanud lainetama panemata jätta tolleaegse Euroopa tarkpäid, ei saanud jätta enesele tõmbamata filosoofia suurimate esindajate laialdast tähelepanu.

Hegel lõi grandioosse teoreetilise ehituse. Selle ajajärgu tormised sündmused mõjusid kahtlemata ka tema maailmavaatele. Kui me õpime Hegeli dialektikat, tema õpetust revolutsioonilistest hüpetest, kvantiteedi üleminekul kvaliteediks, tema õpetust vastandite võitlusest, siis me selle dialektikal kahtlemata näeme selleaegsete revolutsiooniliste, hüppeliste sündmuste pitserit. Kuid Hegel, kes oma filosoofias neid protsesse peegeldas, andes neile nii laialdase filosoofilise üldistuse, ei saanud sealjuures siiski eralduda pinnast, milles ta üles kasvas, elas ja tegutses. Hegel oli sakslane, ta sündis ja lõi oma loomingud Saksamaal, ta oli kasvavate kodanlike kordade ideoloogiks maal, kus kodanlus oli piiratud terve rea küllalt tähtsate feodaalkorra jäänustega.

Prantsus- ja Inglismaaga võrreldes oli Saksamaa siis mahajäänud maa. Kodanlik areng tegi seal alles oma esimesi edusamme. Maa oli tükeldatud paljudeks väikesteks feodaalseteks vürstiriikideks, oli tükkideks raiutud igasuguste tollitõketega. Saksa kodanlus võis ainult unistada sellest, mida inglise ja prantsuse kodanlus juba faktiliselt tegi. Saksa kodanlus roomas feodaalsete monarhide ja vürstikeste ees ega saanud mingit laiemat vastasrindlikku tegevust avaldada valitseva feodaalse reaktsiooni vastu. See-eest tõusis saksa kodanlus väga kõrgele mõtte- ja mitmesugustes ideoloogilise tegevuse valdkondades. Ajaloo areenile tõusis ta kirjanduse ja filosoofia suurimaid esindajaid. Kanti, ühe Hegeli eelkäija filosoofias rääkis Marx, et see kujutab enesest Prantsuse revolutsiooni saksa teooriat. Seda Marxi iseloomustust võib täie õigusega laiendada kogu saksa klassikalise filosoofia arenemisele Kantist kuni Hegelini. Engels kirjutab oma töös „Ludwig Feuerbach“:

„Hegel oli sakslane ja nagu ta kaasaeglane Goethegi korralik filister. Hegel, nagu Goethegi, oli oma valdkonnas Zeus-olümpialaseks, kuid ei üks ega teine neist suutnud täielikult rabaneda saksa filisterkonna väimust.“¹

Hegel, revolutsioonilise dialektika looja, oli ühtlasi ka Saksa valitseva korra, Friedrich Wilhelm III feodaalse Preisi monarhia täielikuks õigustajaks.

Engels iseloomustab Goethet alljärgnevate tähelepanuväärsete sõnadega:

„... Goethe on kord kolossaalselt suur, kord väiklane; kord on ta kangekaelne, pilkav, maailmapõlgav geenius, siis jälle ettevaatlik, kõigea rahulolev, kitsarinnaline filister. Ja Goethe ei olnud jõud Saksamaa armetuse, viletsuse võitumiseks, vastuoksaks, see võidab tema.“²

¹ F. Engels, „Ludwig Feuerbach“, Gosizdat, 1938, lk 10.

² „K. Marx — F. Engels kunstist“, Teoste kogu, 1937, lk. 303.

Goethe, rääkisid Marx ja Engels, on kord võitmatu, võimas luuletaja, siis jälle tähtsusetu Weimari minister. Sama iseloomustus, mis antud Goethele, on kindlasti vastuvõetav ka Hegeli kohta. Hegel on suurim dialektik, suure filosoofilise süsteemi looja, mis mõjutas kõigi teaduse valdkondade arenemist, kuid ühtlasi sellega on Hegel inimene, kes roomab Preisi feodalismi ees, langeb selle ees peaaegu teenri ossa, on inimene, kes on täielikult nakatunud Preisi ametnikkonna haledast kõrkusest, kes oma kantsleiliku piiratusega suhtub põlastavalt rahva arvamusse. Hegeli juures viis revolutsiooniline dialektilise mõtlemise meetod reaktsioonilistele poliitilistele järelustele. Hegel — dialektika looja, mida Herzen õigustatult nimetab „revolutsiooni algebraks“, on ühtlasi ka täieliku idealistliku süsteemi, „absoluutse“ objektiivse idealismi looja.

Hegeli filosoofilise meetodi ja süsteemi vaheline vastuolu on Saksamaa arenemise tingimuste vastuolude, tolleaegse saksa kodanliku korra vastuolude peegeldus.

Juba kohe alguses tuleb tähendada, et kui räägime Hegeli meetodi ja süsteemi vahelisest vastuolust, siis seda ei tohi nii lihtsalt mõista, nagu oleks Hegelil ühes taskus ta idealistlik süsteem, aga teises ta dialektika. Hegelil on dialektika ja idealism kokku kasvanud. Hegel on idealistliku dialektika looja.

Milles seisab hegeliaanliku filosoofia süsteemi põhiolemus, kui püüda seda iseloomustada õige lühidalt? Engels oma teoses „Ludwig Feuerbach“ toob Hegeli filosoofilise süsteemi kohta väheste sõnadega meisterliku iseloomustuse.

Sellel filosoofilisel süsteemil on aluseks vaimne algus — „absoluutne idee“. Hegel on objektiivne idealist. Kui Hegel omaks ainult seda, siis ei oleks temast palju rääkida. Teaduse ja filosoofia ajaloos oli palju idealiste. Tuhandetest teistest väikestest ja tähtsusetuist filosoofidest eraldub Hegel sellega, et see vaimne algus, mille ta võttis terve oma maailmavaate aluseks, eraldub nende omast eriliste omadustega. Hegeli „absoluutne idee“ eraldub sellega, et ta omab dialektilist loomust. See areneb kooskõlas dialektiliste seadustega. „Absoluutse idee“ dialektilise tuiksoone löök, kui nii võib väljendada, on selle algomaduseks. Uhesõnaga dialektika, s. o. arenemine kvantiteedi ülemineku teel kvaliteediks revolutsioonilise hüppe abil, vastuolude võitluse teel, vahetpidamata sügenemine ja hävinemine, vormide põline muutus jne. kujundavad Hegeli järgi enesest tema „absoluutse idee“ sisemise tuiksoone, rütmi ja elu.

Hegel väljendab, et „absoluutne idee“, tehes iseeneses läbi sisemise arenemise kõik staadiumid, oma dialektilise liikumise terve tsükli, kehastub ümber loodusesse, oma „teise olemisse“. Mis on loodus Hegeli vaatepunktist? See on sama „absoluutse idee“ teine olemise vorm, tema eitamine. „Absoluutne idee“ eitab iseennast ja läheb üle „välimikku“, ütles Hegel; ta rääkis, nagu näeme, väga uduselt. „Absoluutne idee“ tõmbab enesele nagu mingi välise, loodusliku, materiaalse kostüümi. Nõnda siis Hegeli järgi on looduse sisemiseks olemuseks „absoluutne idee“.

Hegelil loodus ei arene koos ajaga, vaid ainult avaneb, mitmekesisitub ruumis.

See näitab, et füüsilise looduse mõistmises Hegel veel paljudes küsimustes seisib XVIII sajandi mehhaanilise loodusteaduse seisukohtadel. Engels näitab, et Hegel oma loodusõpetuses, võrreldes ta eelkäija Kantiga, tegi isegi sammu tagasi, sest viimane oma maailma põlvnemise teoorias oletas, et loodus areneb koos ajaga, et päikese süsteemil oli algus ja on ka lõpp¹.

Kuigi Hegeli vaated loodusele olid metafüüsilised (vaated, mis tähtsal määral olid tingitud hegeliaanlikust idealismist, välja kutsutud idealistliku süsteemi tarvidus-test), oli hegeliaanlik dialektika siiski dialektiliste mõtete ja loodusteaduste võim-saks allikaks. Hegel ise, kuigi ta looduse suhtes omas metafüüsilisi vaateid, avaldas terve rea geniaalseid mõtteid materiaalse looduse dialektilise arenemise kohta. See-pärast hegeliaanlik dialektika pidi mõjuma ja mõjuski loodusteaduste arenemisele õige viljakalt. Selles mõttes hegeliaanlik dialektika, ehkki ta oli mässitud müstilisse, idealistlikku riietusse, jätkas siiski traditsioonide edasiviimist, milledele alus pandi teoses „Üldine looduse ajalugu ja Taeva teooria“ (1755).

Nüüd läheme üle hegeliaanliku arusaamise juurde inimühiskonnast. Mis kujutab enesest inimsoo ajalugu Hegeli vaatekohalt? Inimsoo ajalugu ei ole Hegeli arvates jällegi midagi muud kui sama „absoluutse idee“ kehastus ja arenemine. Et aga inim-soo ajalugu idealisti Hegeli arvates täielikult kokku viis inimkonna vaimu, teadvuse, teadmiste ajalooga, ja et — mis täiesti loomulik — Hegel ei näinud ega võinudki näha inimsoo ajaloo ehtsat, materiaalist alust, siis siin „vaimuriigis“ Hegeli arvates

¹ Vaata K. Marx ja Engels, Teosed, XIV k., lk. 10.

algab uuesti dialektiline arenemine ühenduses ajaga. Hegeli järgi areneb inimsoo ajalugu kui „absoluutse idee“ kehastus dialektiliselt.

Niisiis seab Hegel üles teesi, et inimkonna ajalugu areneb, ja sealjuures areneb dialektiliste seaduste järgi. Säärane lähenemine ajaloole oli väga tähtsaks sammuks edasi sotsiaalse teaduse arenemisel.

Kuid ka ajaloo-küsimustes ühendatakse Hegeli juures suur väikesega, tähtsusetuga. Hegel viis kõik inimkonna ajaloo liikuvad jõud lõppude-lõpuks ühele — ideele. Mispärast langes Kreeka Hegeli järgi? Seepärast, et idee üliilusast, mis oli kreeka elu põhimõtteks, võis ülemaailmalise vaimu arenemises olla ainult lühikeseks faasiks, mille järel pidi tärkama uus idee ja vahetama idee üliilusast.

Säärane „vastus“, nagu seda täiesti õigesti juba ka Plehhanov märkis, oli ainult ülespuhutud, komberdavaks vastuseks ülesseatud küsimusele, sest ta ei andnud mingisugust vastust. Hegeli vastus sünnitas paratamatu uue küsimuse: aga milles seisib selle põhjus, et tärkas uus idee ja vananes idee üliilusast? Ühenduses sellega kirjutab Plehhanov:

„Hegel, — kellele kuulub siintoodud Kreeka languse seletus, — nagu ise tunnaks seda ja tõttab oma ideaalset seletust täiendama vana Kreeka majanduse tegelikkusega: „Lakedaimon langes peaaesjalikult varandusliku ebavõrdsuse tagajärjel,“ ütleb ta. Ja nõnda toimib ta mitte ainult seal, kus asi puutub Kreekasse. Võib ütelda, et see on ta muutumatu võtte ajaloo filosoofias: alguses mõned segased vihjed Absoluutse Idee omadustele, aga siis — hoopis laialdasemad ja muidugi palju veenvamad osutamised selle rahva iseloomule ja varanduslike vahetõrgete arendamisele, kellest juttu¹.“

Selleks et hegeliaanlikku ajaloolistele nähtustele lähenemise olemust veidi konkreetselt enesele ette kujutada, toome järgneva näite. Iseloomustades Napoleoni ütleb Hegel ühes kohas: „Napoleon — see on maailma vaim hobuse seljas.“ Hegeli selle kinnituse mõte on selge. Hegeli teooria järgi täidavad ajaloolised isiksused ainult „maailma vaimu“ ehk „absoluutse idee“ (mis on üks ja sama) poolt ette määratud ja ette plaanitatud ülesandeid. Hegel ütleb nõnda ka otsekohe, et suur isiksus pole muud kui „maailma vaimu asjaajaja“.

Plehhanov oma töös „Monistliku vaate arenemise ajaloo“ näitab õigesti Hegeli sellele teenele, et ta esimesena suhtus ajaloo protsessisse kui seaduspärasesse, milles „väljapaistvad isiksused“, „kangelased“ ei tegutse omavoliliselt, vaid objektiivsete seaduste alusel. See oli Hegeli suureks avastuseks, näidates, kuidas ka siin suur enesele teed rajab läbi koomilise, läbi ideaalse katte — „maailma vaimu“ kujul, kes hobusel ratsutab.

Mida tähendavad ühiskondiiku teadvuse mitmesugused vormid Hegeli järgi? Teadus, kunst, kirjandus, filosoofia jms. on Hegeli järgi ainult ideelise arenemise vormid, millede abil „absoluutne idee“ tuleb enesetunnetamisele. Filosoofia valdkonnas tuleb „absoluutne idee“ mitmesuguste filosoofiliste süsteemide kaudu üha enam ja enam teadvusele oma isiklikust põhiolust, kuni lõpuks Hegeli filosoofias „absoluutne idee“ täielikult enesetunnetamisele on jõudnud. Samaga on saavutatud absoluutne tõde ja filosoofia edasine arenemine muutub Hegeli järgi võimatuks ja isegi tarbetuks. Poliitika valdkonnas pidas Hegel seda poliitilist korda, mis Saksamaal valitses, poliitilise korralduse pärjaks, riikliku korralduse kõige ideaalsemaks ja täiuslikumaks kujuks. Selles korralduses leidis „absoluutne idee“ parima kehastuse. Preisi reaktioonäärid tõstsid Hegeli sääraсте asjade eest arusaadavalt Preisi riikliku filosoofi seisusse. Nad olid talle väga tänuvõljalikud selle eest, et ta asetas terve oma filosoofia grandioosse ehituse Preisi feodaalse monarhia jalge ette. See tähendas „revolutsioonilise poole puruks-pigistamist konservatiivse poole ülemäära kasvava raskuse all“ (Engels).

(Järgneb.)

M. MITIN

¹ G. V. Plehhanov, „Monistliku vaate arenemise ajaloo“, Teosed, VII k., 1923, lk. 152.

Pildil ülal: Tallinna Töölismuusika Klubi laulu-, mängu- ja tantsuansambel Moskva kunstidekaadi vastu valmistumas. All: Kaks lauljat-rahvatantsijat

Kangelased elus, kirjanduses, näitekunstis

Arendada inimese karakteri õilsaid jooni — see on sotsialistliku kunsti peaülesanne. See tähendab ühtlasi ka nõukogude patriotismi arendamist ja kultiveerimist. Nõukogude patriotismi sisu ja avaldumisvormi iseloomustas V. I. Lenin 1918. a. oma pöördumises kõigi tööliste ja talupoegade poole:

„Kolmekordne valvsus, ettevaatlikkus ja vastupidavus, seltsimehed! Kõik peavad asuma oma valvepostil. Kõik peavad andma oma elu, kui see on vajaline, nõukogude võimu kaitseks, töötajate, ekspluateeritavate, kehvade huvide kaitseks, sotsialismi kaitseks.“

Praegune silmapilk on eriti vastutusrikas. Esinedes Moskva parteiaktiivi koosolekul 2. okt. 1940. a. ettekandega kommunistlikust kasvatuses M. I. Kalinin ütles:

„Praeguses keerulises rahvusvahelises olukorras meie rahvas peab olema eriti koondatud, erk ja pingul oma valvsuses, et meie sotsialistlik riik saaks olla valmis vastu võtma iga ootamatust ja iga juhuslikkust. Seda peavad taotlema kõik meie ühiskondlikud organisatsioonid, kirjandus, kunst, kino, teater jne. Selles ongi, seltsimehed, tõeline partei tahte, seltsimees Stalini õpetuste ja Lenini juhtmõtete täitmine hulkade kommunistlikus kasvatuses praegusel ajaloolisel perioodil.“

Seega on nõukogude kõigile kunstialadele antud konkreetne ülesanne oma rahva ja sotsialistliku isamaa teenimises. Nad peavad kujutama uut inimest, kommunismi ehitajat, eesrindlikku töötajat, sotsialistliku ühiskonna kangelast, sest kangelaslikud inimesed on hulkadele eeskujuks, kisuvad kaasa maha-jääjaid ja mõjuvad oma isikliku eeskujuga kasvatavalt.

*

Nõukogude kirjanduse ja kunsti edukus oma ülesannete täitmisel oleneb sellest, kui võrd täielikult suudetakse tabada ja edasi anda loomingus kõike seda, mis on tüübilist sotsialistlikus ühiskonnas ja selle ühiskonna eesrindliku inimese karakteris. Stalinlik sotsialistliku realismi printsiip, mis määrab nõukogude kunsti arenemise peajoone, on seotud marksistlik-leninliku eesteetika põhialustega ja kujutab endast Engelsi juhtlause — „realism tähendab peale detailide tõepärasuse tüübiliste karakterite õiget kujutamist tüübilistes olukordades“ — edasist arendamist ja süvendamist.

Tüübiliste kujude loomiseks ei jatu üksi heast tahtest ja „kunstilisest kutsumusest“, vaid selleks on tarvis vaatlemisoskust, elukogemusi, hoolikat tööd, nagu seda rõhutavad kirjasõna suurmeisterid.

Suured realistid, alates Gribojedovi, Puškini ja Gogoliga ja lõpetades Gorki, Šolohhovi, Fadejevi, N. Ostrovski ja Furmanoviga, on loonud rea tüüpe, mis on sügavalt elulised, teravalt individualistlikud, oma välise ja sisemise palgega, ainulaadse, kordumatu karakteriga.

*

Kangelasi tegelikus elus on Nõukogude maal proletaarse revolutsiooni, kodusõja ja sotsialismi ülesehitamise heroiline ajajärk sünnitanud rohkem kui nende kujutamiseks ja jäädvustamiseks kunstis on jatkunud meistreid. „Andke aega, et meil kujuneks perspektiiv möödunud sündmusile,“ ütlevad autorid, kuigi uue ühiskonna loomisprotsess nõuab kunstitl mitte tagantjärel hindamist ja kujutamist, mitte ainult kaasaskäimist, vaid ka ideelist juhtimist, uuele ühiskonnale tee näitamist, prohvetlikku pilku ette.

Paljud autorid mitmesugustel kunstilistel loominguvaladel osutavad küll pealehakkamist, kuid mitte samavõrdselt oskust ja võimeid, ettevalmistust vastutusrikkaks loomistööks. Sotsialistlik ühiskond loob küll noortele autoritele kõik eeldused arenemiseks ja edasipääsuks, kuid arvustab karmilt avalikkuse ees ebaküpsete, kergel käel tehtud teostega esinemist. Seda tõendab UK (b) Partei KK otsus kirjandusliku kriitika suure vastutuse kohta. Kriitika peab olema valvel, et kirjandus täidaks oma osa hulkade kommunistlikus kasvatamises.

Uutes nõukogude vabariikides on revolutsioonilise võitluse ja juunipöörde teemad ajalise vahemaa lühiduse tõttu jõudnud seni kajastuda peaaegu ainult lühijuttudes. Kuid nendegi kohta kehtivad algelised kirjandusliku töö „tehnoloogia normid“. Meenub üks jutustus, kus autor ehitab kogu sündmustiku üles sellele, et laseb bolševistlikul töölisneiu meelevalduse ajal rebida politseikomissari puusalt mõõga ja selle koos tupega murda põlvel pooleks. See on füüsiliselt võimatu ja seega kogu hästimõeldud jutuke võlts. Teine autor oma mälestustest laseb Eesti kodanlikul valitsusel pärast 1924. a. 1. detsembri ülestõusu Tallinna linna komandantuuri paigutada Balti pataljoni sõdureist valvemeeskonna, millisest ajaloolisest ebatäpsusest autoril oleks olnud kerge hoiduda, selgitades, et kohalike junkrute ja mõisnike väeosa — Balti pataljon — likvideeriti peatselt pärast 1920. a. kodanliku Eesti sõjaväe demobiliseerimist ja 1924. a. lõpuks polnud sellist väeosa enam ammu.

Kuidas autor asjatundmatuse tõttu sõjaväelisis küsimusis mitte ainult teeb end naeruväärseks, vaid teeb karuteene ka Punaarmeele ja riigikaitse populariseerimisele, seda näitab kujukalt ajakirjas „Znamja“ nr. 6—7 1940. a. ilmunud jutustus „Sanatoorium Sanitas“. Autor Vašentsev kirjeldab seal, kuidas Punaarmee vanemleitnant kahe soomusmasinaga alistab sõjakäigu ajal Poolasse 200-päise salga valgeid poolakaid koos nende staabiga.

Autor tahab vanemleitnanti kujutada kangelasena. Ta paneb aga komandöri tegutsema ettevaatamatult, kergemeelselt ja isegi taibutult, samal ajal kujutab ka poola ohvitseri nii rumalatena, et see ületab igasugused piirid. V. I. Lenini nimelise sõja-poliitilise akadeemia kursant vanempoliitjuht Pavlenko protesteerib sel puhul „Literaturnaja Gazetas“ sedalaadi kirjutuste vastu ja ütleb, et ta punastab häbist kõige selle pärast, mis autor Punaarmee komandörile külge luuletab. Tähendab: autor kavatses joonistada kangelaskuju, kuid asjatundmatuse tõttu tegi sellest tõeliste, tegelike kangelaste karikatüüri.

Paljud autorid, eriti noored, s. t. algajad, kujutavad võituseid, kuid ei kujuta seejuures võita, ületada olevaid raskusi. See on esteetiliselt väär ja poliitiliselt kahjulik: Filmis „Viies ookean“, mis jookseb ka Eesti NSV kinodes, saab Leonti Širokov mänglevalt-kergelt Nõukogude Liidu kangelaseks. Kui teame, et Nõukogude Liidu kinodes käib aastas ümmarguselt 1,3 miljardit filmivaatajat, siis on arusaadav, et nõukogude arvustus nõuab ka filmivalmistajatelt selliste

vigade vältimist. Ka filmis ei tohi võitused ja saavutusi teha kergemaks, kui nad on tegelikkuses. Elukogemused õpetavad meid, et võitused ei saavutata kergesti. Alati on võitnud rahvad, kes oma ühepäevahuivid töid ohvriks isamaa huvidele. Tšapajevil, Parhomenkol, Vorošilovil väejuhtidena, Stalinil interventide-vastase rinde organiseerijana ja Tsaritsõni kaitse korraldajana tuli võita määratu suuri raskusi, samuti kui tuli määratu suuri raskusi võita sotsialistliku riigi ülesehitamisel. Raskuste visa võitmine, see on tüübiline joon nõukogude inimeses.

*

Nõukogude teatrite repertuaar 1941. a. on tihedalt seotud sotsialistliku isamaa kaitse ja kindlustamise küsimustega, samuti enamik suuremaid filme, mis tulemas kinoekraanile, käsitlevad Punaarmee kuulsusrikkaid võitlusi või kuulsate väejuhtide elu vanemast ajast. Näidendid, mille sündmustiku tagapõhjaks on vanema aja sõjaajalugu, mis käsitlevad kodusõda või Punaarmee praegust elu-olu, omandavad järjest suuremat tähtsust, sest teatritele ja dramaturgiale on määratud oma kindel koht armastuse süvendamises sotsialistliku isamaa vastu ja alalisele kaitsevalmisolekule õhutamises.

Nõukogude teatrite repertuaaris on rida patriootilisi näidendeid. K. Trenevi „Ljubov Jarovaja“ püsib N. Liidu teatrite lavadel endise menuga juba 15 aastat. Sama menudak on ka V. Višnevski „Optimistlik tragöödia“, Razumovski ja Bahterevi „Väejuht Suvorov“, V. Solovjevi „Feldmarssal Kutuzov“, Sergejev-Penski „Viitse-admiral Kornilov“, Vsevolod Ivanovi näidend legendaarsest diviisiülemast Aleksander Parhomenkost j. t. Tähtsust pole kaotanud ka B. Lavrenevi „Murrang“ ja rida teisi.

Kuid sotsialistlikus ühiskonnas on peale sõjalise julgeoleku rinde ka teisi rindeid, mis samuti peavad olema kindlad, nagu kogu rahvas peab olema kindel, suuteline vastu panema raskusile ja katsumisile. Üks sääraseid tähtsaid rindeid on perekonna, abielu, armastuse rinne. Nõukogude valitsus ja bolševikude partei võitleb juba aastaid nõukogude perekonna püsivuse kindlustamise eest. Kuid kirjandus ja kunst on visad andma meistreid, kes väärikselt tooksid esile sotsialistliku ühiskonna abielu kõrged kõlbelised alused.

Marxi, Engelsi, Lenini ja Stalini klassikalistes teostes on paljastatud buržuaasliku abielu vääritud juured, looritatud kõlvatus ja lagunemine, vale ja silmakirjalikkus, mida peidab endas buržuaaslik abielu, mis tavaliselt rajatakse kasusaamisele, kapitalile, isiklikule rikastumisele.

Nõukogude valitsus vabastas naise ebavõrdsuse köidikuist, sotsialistlik ühiskonnavorm lõi armastusele ja vastastikusele kooskõlale rajatud abielu, mille püsimise kindlamaks aluseks on abielupoolte sotsialistlik kohusetunne laste eeskujuliku kasvatusse vastu.

Kirjanduses, teatris ja filmis kipub aga esile autoreid, kes nõukogude kunstis tahavad kujutada „vaba armastust“, mis pole õieti midagi muud kui buržuaasliku „kirjaniku“ Artsõbaševi romaanis „Sanin“ esinev kõlbeline lodevus, ohjeldamatus, vastutustundetud. Luuletaja K. Simonov kirjutas näidendi „Tavaline lugu“. Esimeses vaatuses Katja läheb lahku Aljošast. Teises vaatuses Andrei hakkab elama Katjaga. Kolmandas vaatuses Katja lahkub Andrei juurest ja asub Aljoša juurde. Neljandas vaatuses Aljoša oleks hakanud elama Mašaga — ka Maša on olemas —, kuid ei hakka seepärast, et ta hakkas elama Katjaga. See on K. Simonovi „Tavaline lugu“.

Kui autorile öeldi, et tema näidend ei kujuta nõukogude perekonnaelu, et ei selgu näidendist ka see, kas Katja ja Aljoša teineteist armastasid või elasid koos armastuseta, kas Katja armastab Andreid või läheb tema juurde „niisama“, ühe sõnaga, et sündmustik on hingeeluliselt põhjendamata ja teos üldiselt ebasobiv, kirjutab ta kohe uue, „Ühe armastuse lugu“. Tegelaskond on jälle sama, Katjal on jälle nähtavasti mingeid mõtteid Andrei suhtes. Kuid nüüd ei sünni midagi, kuigi Aljoša sõidab komanderingusse ja Andrei käib Katja ümber kui kass kuuma pudru ümber. Nii lõpebki see „ühe armastuse lugu“, sest autor püüab ka seekord osa võtta nõukogude perekonna püsivuse kindlustamisest, kuigi jällegi ebaõnnestunult. Tema loodud tüübid pole elulised, pole nõukogude ühiskonna tüübid.

*

„Inimesed, kes ei suuda tõusta epohhi kõrguseni, püüavad epohhi madaldada eneste tasemeni“, ütleb nõukogude arvustaja O. Voitinskaja Moskva „Izvestijas“, arvustades Olga Bergholzi värsse ja „literaator“ Metteri jutustust „Lahkumine“, mis ilmusid 1940. a. „Nõukogude kirjaniku“ kirjastusel.

Metter jutustab kolmest hallist inimesest, mehest, tema naisest Sašast, kes aga armastab mitte oma meest, vaid majasõpra Borisi, kes isegi asub elama abielupaari korterisse. Jutustuses kõige iseloomustavam on selle tühise naise kurtmine: „... miks inimese elu on seatud nii rumalasti, et juba lapsepõlvest peale tuleb ennast ohverdada ja loobuda sellest, mida just kõige meelsamini tahaks teha. Ikka selle „nimel“, tolle „nimel“ ja kolmanda „nimel“...“.

Luuletaja Bergholz laulab „oleskelu eesmärgitusest“. Mõlema jaoks nagu poleks olnudki suuri saavutusi, mis on kätte võidetud ainult nõukogude rahvaste suurte ohvritega. Nõukogude ühiskonnas ei saa olla inimesi, kelle olemasolul pole mõtet, sest igal inimesel on kõigepealt töö kui eluülesanne. Nõukogude ühiskonnale on vastuvõetamatu ka Metteri loomaliku egoismi filosoofia: miks m i n a peaksin midagi enda mugavusist ohverdama, miks m i n a peaksin millestki loobuma?

Meenutame siin teist raamatut, millel inimesile on hoopis teissugune mõju. Mõtlen N. A. O s t r o v s k i romaani „Kuidas karastus teras“ ja selles loodud kuju Pavel Kortšaginit, kelle juhtmõtteks on: „Oska elada ka siis, kui elu muutub väljakannatamatuks. Muuda elu kasulikuks!“

Mida suudab raamat, kui sellest õhkub bolševiku-kirjaniku talenti, poliitiliste veendumuste kõigutatamatust, bolševistlikku kangelaslikkust raskuste võitmiseks? — Selline raamat suudab sadadele ja tuhandetele inimestele anda tagasi elumõtte ja elutahte, mis oli kadumas. Roman „Kuidas karastus teras“ teeb otse imet haiglais, kus inimestel amputeeritakse käsi ja jalgu, kus haiguste ja õnnetusjuhtumite ohvritest tekib paratamatult juurde invaliide.

Arstlike komisjonide otsused ja pensioniraamatud tõendavad, et invaliid on kaotanud 50, 75 või 80 protsenti normaalsest töövõimest. Kuid need vigastatud inimesed, kellel kindlasti pidi tekkima mõte edasise oleskelu mõttetusest, ütlevad pärast N. Ostrovski romaani lugemist tööjõukaotuse protsendi kohta: „See on nii arstide arvates, kuid Ostrovski järgi...“ — Ostrovski järgi võib ka purustatud jäsemetega inimene olla kasulik ühiskonnale ja oma perekonnale, tal on võimalusi töötamiseks ja seega elumõtte tagasisaamiseks. Roman „Kuidas karastus teras“ haarab meiegi ellu, sest ka meil tahetakse tööjõureservide

suurendamiseks rakendada invaliide mitmesuguste tööülesannete täitmisele. Ostrovski teos annab neile eelkõige tagasi usu endasse ja eluülesandesse. N. Ostrovski Pavel Kortšagin on igapäevase elu kangelasi, tüübiline nõukogude inimene, nagu nende kujutamist ootame kunstitl.

Milline on see sotsialistlik kunst, mis suudab kõrgeväärtuslikes teostes edasi anda praeguse ajajärgu kangelaskujusid ja inimkonda edasiviivaid ideid? — Tõelist nõukogude kunstiloomingut iseloomustab poliitiline kirglikkus. Nõukogude kunstiteosed on tendentslikud. Sellel tendentslikkusel pole aga midagi ühist kodanliku kunsti tendentslikkusega, mis moonutab tegelikkust. Sotsialistliku kunsti tendentslikkus põhjeneb tegelikkuse sügaval hindamisel, armastusel inimeste vastu, kes ehitavad kommunismi. Realistlikult kujutada tegelikkust — see tähendab olla kunstis parteiline. See tähendab luua teoseid tulvil poliitilise võitluse ja sotsialismimaa võitude paatost, täita sotsialistliku realismi nõudmist.

E. V.

KAS KRISTUS ELAS?

2

Kui Kristus pole olnud, mis põhjusil ja kuidas tekkis legend, müüt Kristusest? Kust tuli ja kuidas tekkis ristiusk? Kristuse legendi ja kristluse tekkimise küsimus on lahendatud juba ammu. Marksistlik-leninistlik teadus andis sügava sotsiaal-majandusliku analüüsi, mis heidab valgust ka Kristuse-müüdi tekkimisele.

Kristluse liikumine tekkis antiikaja Rooma impeeriumis ligi 1900 aastat tagasi, nimelt Rooma impeeriumi idaosas: Süüria, Väike-Aasia, Egiptuse provintsid. Kristlus tekkis majandusliku ja poliitilise kriisi tagajärjel, mis sellal haaras kogu Rooma impeeriumi ja eriti raskelt mõjustas idaprovincite.

Rooma impeeriumis hakkas orjapidamis-süsteem sellal juba lagunema. Orjade ja üldse töötajate olukord oli väljakannatamatult raske. Töötava elanikkonna hulgad olid orjastatud. Kristluse eera algul oli 100-miljoniliselt Rooma impeeriumi elanikkonnast 60 miljonit inimest orjastatud, kuna õigustega kodanikke oli umbes 5 miljonit. Rooma linnas oli 600.000 kodaniku kohta 900.000 orja.

Rooma sundis sõja teel ligi 20 eri rahvust endale alistuma. Kõik vangistatud vastased langesid orjadeks, keda avalikult müüdi turgudel. Kui sõda oli tagajärjekas ja saak rikkalik, siis müüdi orje turul odavalt.

Orjad muudeti oma isandate täielikuks omanduseks, nad kaotasid igasugused inimese, kodaniku ja poliitilised õigused. Neid nimetati Roomas „rääkivaiks tööriistadeks“. Orjaperemees ja valitseja võis nendega teha mis ta tahtis või heaks arvas. Vähimagi süüteo eest määrati raske karistus. Kui ori julges oma kätt tõsta oma isanda vastu, siis surmati mitte ainult see ori, vaid kõik, kes temaga ühe katuse all elasid.

Eriti selleks treeneeritud ja sõjakunstile õpetatud orje sunniti tsirkuste areenidel võitlema — rikaste lõbustuseks üksteist tapma.

Ultraske majandusliku ja poliitilise olukorra tõttu tõusid orjad ja kehvikud enam kui üks kord üles relvastatud vastuhakule kurnajate vastu. Orjade ülestõusud olid vanas Roomas tavaliseks nähtuseks. Meieni on säilinud tunnistused orjade ülestõusudest Sitsiilia saarel aastail 136 kuni 132 ja 104 kuni 100 aastani enne kristluse eerat. Aastail 133 kuni 130 oli Väike-Aasias orjade ülestõus Aristonikose juhtimisel. Suurim oli Spartacuse ülestõus Itaalias aastail 73—71 enne kristluse eerat. Kümned tuhanded

orjad langesid võitluses, ülejäänud hukati või piinati surnuks. Neid süüdati tõrvikute asemel rahvapõlvustel põlema, või jälle poodi postide külge suurte sõiduteede ääres. Orjastatud rahvaste seisukord sarnanes kõigiti orjade olukorraga. Kehvikud kannatasid suure maksukoorma all, Rooma ametnikud kasutasid iga juhust, et riisuda orjastatud rahvaid.

Eriti raske oli rahvaste elu Egiptuse idaosas, Süürias ja Palestiinas. Sada aastat riisusid roomlased juudi rahvast ja lõpuks selgus, et maa on laastatud ja rahvas vaesunud. Juudi rahvas võitles samuti rõhujate vastu. Esimene suurim ülestõus toimus aastail 66—70 kristluse eeral, teine suur ülestõus aastail 132—135.

Kõik need ja sajad teised vähemad ülestõusud suruti veriselt maha, eriti julmalt 70. aasta ülestõus. Võitlus kestis mitu aastat. Suuri raskusi kogesid juudi kehvikud — Jeruusalema elanikud. Kiriklaste ja juudi aristokraatia äraandmise tõttu vallutati ja tehti maatasa Jeruusaleem. Kümned tuhanded ülestõusust osavõtjad müüdi orjadeks ja anti tsirkustesse kiskjatele lõhkkiskumiseks. Vanu mehi sunniti siledade, rasvaga määratud postide ja redelite otsa ronima; kui nad kukkusid, murdsid neid kiskjad.

Orjade ülestõusude ebaõnnestumise tagajärjel ja rõhutatud rahvaste, eriti juudi rahva, ülestõusude mahasurumise tõttu tekkis meeleheite ja lootusetuse meeleolu. Kurnata-vaile orjastatud rahvastele paistis, nagu oleks nad täiesti abitud ja jõuetud võitluses kurnajate vastu.

Ajalugu tõendab, et selline näilik abitus ja jõuetus, lootusetus ja meeleheide tekitas päästmise illusiooni, usu raskustest pääsmisse ime läbi.

Lootusetus ja meeleheide tõukasid varakristluse-aegsed rõhutatud lootusele taevase abi tulemisest. Nagu igasugune usund, tekib ka kristlus klassisurve tugevnenemise alusel, kurnamise ja rõhumise tagajärjel.

Kuid millised on siis Kristuse-müüdi enda ajaloolised juured? Mil viisil näiliku jõuetuse ja lootusetuse alusel tekkis muinasjutt sellest, et Kristuse-nimeline isik sündis neitsist, tegi imesid, löödi risti, tõusis surnust, läks taevasse ja lubas tulla jälle viimisel kohtupäeval kohut mõistma.

Suurt mõju Kristuse-müüdi tekkimisele avaldas vana-juudi usk messiase ilmumisse. Messias, s. o. Kristust ootasid vanad juudid juba kaua enne ristiusu tekkimist. Sellest allikast hakkaski välja kujunema evangeeliumi Kristuse ajalugu. Kui esimesed jutud ja legendid Kristusest tekkisid mõtteis ja ettekujutuses, siis tekkisid sellega seoses ka mitmesugused oletused tema isiku ja sünniloo kohta.

Siin võeti abiks vana-juudi piibel. Mõned arusaamatud ja segased kohad piiblis, eriti nn. prohvetite raamatuis, seletati vastavalt messianismile. Piibel kuulutas ette prohvetite ja Kristuse tuleku, tema elukohta ja elutingimusi. Kui tekkis mõte Kristuse tulekust, siis hakati ettekuulutama abil Kristuse sünni ja elu välja arvutama.

Näiteks Matteuse evangeeliumis on kirjutatud, et Kristus on puutumata neitsist patuta sündinud. Prohvet Jesaja kuulutanud veel IV sajandil enne kristlust Kristuse neitsist sünni ette. Kui puusepp Joosep kartis avalikku arvamist oma naise Maria rasedaksjäämise pärast, siis vabandas ta end seega, et issanda ingel olevat temale unes kuulutanud: „ära karda Mariat, oma naist, enese juurde võtta, sest mis tema sees on sündinud, see on Pühast Vaimust“ (Matt. I, 20). Et prohveti sõnad saaksid tõeks: „Vaata, neitsi saab käima peale ja toob poja ilmale ja paneb talle nime Immaanuel.“ (Jesaja VII, 14.)

Usklikud usuvad, et Kristuse imeväärne sünn on mitusada aastat ette kuulutatud. Tegelikult aga neitsist sündimise legend on võetud evangeeliumi seepärast, et Jesaja on kunagi sellest kirjutanud. Kui seda peatükki ja veel järgmist Jesaja raamatus lähemalt uurida, siis selgub, et Jesaja rääkis säärast segast juttu ainult selleks, et tõsta Süüria kuninga enesetunnet. Mingit imet siin ei sündinud.

See ja veel palju teisi selliseid fakte näitavad, kuidas loodi juudi vanade segaste kirjutuste alusel Kristuse-legend.

Teiseks mõjus Kristuse-legendi tekkimisele kaasa ka Rooma keisrite kultus. Rooma usund kaotas oma mõju viimaseil sajandil enne kristluse eerat. Keisrid valitsuse esindajatena ei võinud üldse usuta läbi saada. Nad nõudsid (eriti Augustus ja tema järglased), et keisrit pidi kui jumalat kummardama ja pühaks pidama. Loodi Rooma keisrite kultus. Arvati, et keisrid on jumal-inimesed. Kristuse kohta räägiti samuti, et temas on kehastunud jumalikkus ja inimikkus. Siin ei tohtinud arutada, arvustada, ega otsustada, siin nõuti ainult pimedat uskumist.

K. Juhanson

V A R I A

MULJEID PÕHJA-EESTI POLIITHARIDUSTOO KOOLI AVAMISELT

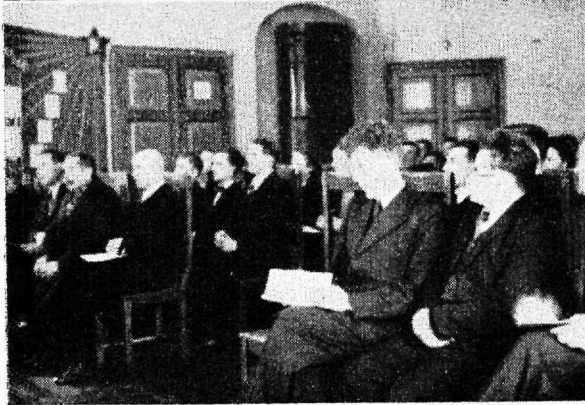
Vasemal ja paremal laiuvad põllud, mis nüüd puhkavad paksu lumekatte all. Jutukas talumees keerutab piitsa ja regi hüppab hangelt hangele. Läbipääsmatu on see tee autole, seepärast ta meist maha jääbki talu juurde, kustpeale regi jätkab veel sõita jäänud lühikest teosa. Paremal näeme Kunda töölistmaju ning varsti paistavad endise mõisapargi härmas puud. Kaunina lebab koolihoone lumiste puude raamistuses. Kunagi kärkis siin mõisnik ja leidsid täitmist tohletanud aegade võimumeeste soovid. Täna aga ootab hoonet eriline sündmus: siin avatakse uus kultuuriasutus — poliitharidustöö kool — esimene omasarnane Eestis — missuguse õppeasutuse kaudu kantakse valgust laiadesse rahvamassidesse, teadmisi, millest poliitiliste olude sunnil on pidanud eemale jääma eesti töötav rahvas.

Pakase käest satume kooli sooja, avarasse eeskotta, kuhu on kogunenud Hariduse Rahvakomissari sms Nigol Andreseni saabumist tervitama koolijuhataja, õpetajaskond ja juba varem saabunud külalised. Kohe võtab meid vastu kooli hubane ja elurõõmus õhkkond, nagu kunagi paigus, kus eelarvamustevaba ja elujulge noorus annab paigale oma erilme.

Lühikese vestluse järel juhitakse külalised kohvilauda, mille järel siirdutakse saali kooli pidulikule avaaktusele.

Saal on rikkalikult dekoreeritud punaste kaunistuste ja juhtide portreedega. Kogu õpilaspere, enamikus kõik noored, on kogunenud saali. Aktus algab marsiga koolikasvandike mandoliinide orkestrilt, mille järel koolijuhataja sms K. Vares, rõhutades kooli asutamise mõtet ja selle suurt tähtsust, annab sõna Hariduse Rahvakomissarile sms N. Andresenile, kes kokkuvõttes lausub järgmist: Lugupeetud seltsimehed, õpetajad ja koolikasvandikud! Töötaval rahval on seni olnud vähe võimalusi kasutada

küllaldasel määral intelligenti abi. Intelligenti on kasutatud kodanluse huvides ja töötava rahva teenistusse on olnud raske kõiki kaasa tõmmata. Nõukogude kord vajab ainult ausaid töötajaid. Maatöölised ja kehvikud on olnud ühiskondlikust tööst välja lülitatud. Samal ajal kui linnades töötajail oli veidigi kogemusi ühiskondlikuks ja kultuuritööks, puuduvad need kogemused maakodanikel täiesti. See pole jõudnud kohati isegi seniste kultuurivaradeni, et neid üle võtta ja vajaliselt ümber töötada. Vaja on kasvatada kaadreid, neid ette valmistada, ja eeskätt just neid, kes on suutelised omakorda ka ise uusi vajalisi kaadreid ette valmistama. Igaüks, kes töötab selleks, peab tundma leninlikke põhimõtteid, kuid peab suutma läheneda ka teistele kodanikele, et neid tööle rakendada. Lenin ütleb, et „teadmised on töölistkonna jõud“! Võitlust vana korra vastu võib teostada küll vähemate teadmistega, kuid uut ühiskonda ei suudeta ilma teadmiste relvata luua. Esimeseks ülesandeks, mis meil teha tuleb, on laialdane agitatsioon, milline ülesanne ei ole kaugeltki lõpule jõudnud. Kõhklemsed ei ole iga kord niivõrd seotud mingi klassivaenuga kui just lihtsa teadmatusega. Peale agitatsiooniülesannete on rohkesti praktilise tähendusega ülesandeid, mis vajavad hästi ettevalmistatud isikuid. Näiteks tuleb täitevnõukogude komplekteerimisel leida võimalisi isikuid. Maareform ei ole tegelikult kaugeltki lõpule viidud. Siin on tarvis veel palju selgitustööd teha eksiarvamuste vältimiseks ja põhjendamatute kuulduste hajutamiseks. Kõiki neid probleeme, ka puht põllumajanduslikke küsimusi, on võimalik vajaliselt selgitada, kui suudetakse ise õieti ja põhimõtteliselt neid küsimusi mõista. Suur saavutus on seniste kodanlike organisatsioonide pärandi likvideerimine. Vormilt on neilt küll mõndagi väärtuslikku kaasa võtta: õpi-

FOTOSID P.-E. POLIITHARIDUSTÖÖ KOOLI AVAMISELT

1. Hariduse Rahvakomissar sms N. Andresen aktusekõnet pidamas. 2. Koolihoone.
3. Uaade saali aktuse ajal. 4. P.-E. Poliitharidustöö kooli juhataja sms K. Uares

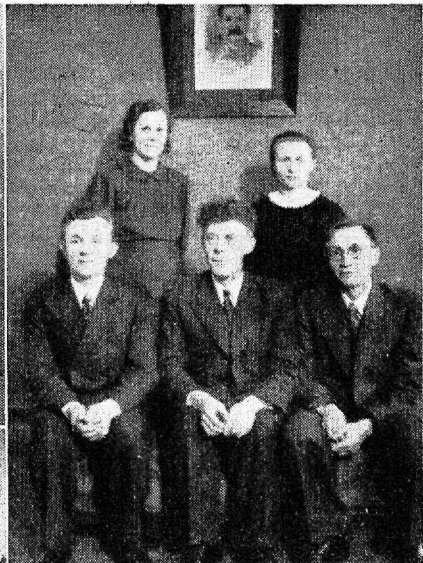
ringide ja laulukooride harrastus, mis on tunginud maale, kuid neid vorme tuleb täita uue sotsialistliku sisuga. Uue avatava poliithariduse kooli õpilaste suhtes ei ole tegemist nende ümberkasvatamise vajadusega, vaid nende teadmiste ja kogemuste täiendamisega. Selle kui ka teiste sellelaadiliste koolide võrgu välajaarendamine on meie lähemaid ülesandeid. Hariduse Rahvakomissar soovis koolile palju edu ning laskis elada EK(b) Parteid ning suurt juhti sms Stalinilt.

Kõne võeti vastu tormiliste kiiduavaldustega.

Tervitusteks võtsid sõna Virumaa täitevkomitee esimees sms Valdsak, Kunda

linna täitevkomitee esimees sms Parv, poliithariduse vanem inspektor sms Puumann ja Kunda valla täitevkomitee esimees sms Kangur. Kirjalikult tervitas EK(b)P KK sekretär sms Karotamm. Aktusel viibis ka poliithariduse vanem inspektor sms Laane ja hulk teisi haridustegelasi.

Õpilasperes tundus võltsimatut vaimustust ja ühistunnet. Aktuse kava täiendasid koolikasvandike poolt ettekantud koorilaulud, orkestripalad ja deklamatsioonid, mis kooli lühikesest töötamisajast hoolimata läksid hoogsalt (alustas tegevust 23. jaanuaril s. a.). Õpilaspere nimel kõneles sms Villandi, kes tänas

1. Rühm külalisi ja poliitharidustöö tegelasi. Keskel sms N. Andresen, temast vasakul Viirumaa läitevaldkomitee esimees sms Valdsk. 2. Kooli õpetajaskond: koolijuhatajaga keskel. 3. Õppetund koolis. 4. Kooli laulukoor esinemas

nende võimaluste eest, mis kasvandikele selle kooli näol antud.

Kooli õpilaskond koosneb praegu 52 kasvandikust — 18 nais- ja 34 meesõpilasest. Tulevikus tõuseb õpilaste arv 60-ni, õppeaja kestus on praegu ette nähtud 6-kuune. Õppeaja kestes peavad õpilased elama internaadis, et oleks võimalik koolis veedetud aega intensiivselt ja mitmekülgset ära kasutada. Õppetöö jaguneb praktilisteks ja teoreetilisteks aineteks. Teoreetilistest ainetest omandatakse esmajoones teadmisi marksismi-leninismi põhialustest, NSV Liidu ja Eesti NSV Konstitutsioonidest, poliitilisest ökonomiast, poliitha-

ridustöö süsteemist ja organisatsioonist, NSV Liidu rahvaste ajaloo, maateadusest ja majandusgeograafiast. Edasi õpetatakse poliitharidustöö koolis eesti ja vene keelt, matemaatikat, loodusteadust, tervishoidu, aiandust, põllumajandust, kodumajandust, töõpetust, kaitseõppust. Praktiliselt võetakse läbi seesugused ained nagu poliitharidustöö meetodid, rahvamajade, klubide, rahvaraamatukogude juhtimine, töö õpiringides jne.

Õpilased on koolis rakendatud tööle kella 7 hommikul kuni kella 11-ni õhtul, selle aja sees lõunavaheag ja tunnid õppeülesannete ettevalmistamiseks. Puhkepäevadel organiseeritakse ühiseid ja-

lutuskäike, kultuurhommikuid, Viisnurga-hommikuid, estraadi-õhtuid. Iga säärase ürituse eeskavalise osa peavad täitma kooli õpilased ise, kusjuures kava läbiviimise kui ka esinemiste suhtes hiljem arendatakse enesekriitikat.

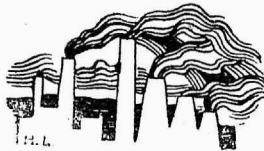
Õpilasingidest võiks nimetada kehakultuuri, raamatukogunduse, poliitharidustööd, kirjanduse ja loodusloo ning ateismi õpinge.

Peale lõunasööki tutvustatakse küla-

lisi kooliruumidega. Allkorral on söögisaal, hästikorraaldatud lugemissaal vastava kirjandusega, koolijuhataja eluruumid ja kabinet. Ulakorral on kaks klassiruumi ja õpilaste kui ka õpetajate eluruumid.

Varsti saabub aeg lahkumiseks. Parimate muljetega asusime tagasiteel teadmises, et kodumaa on rikastunud ühe uue õppeasutuse võrra.

V. E.

PUNAARMEE AASTAPÄEVA TÄHISTAMINE RAHVAMAJADES

23. veebruar on suur tähtpäev, mis koondab kõigi Nõukogude Liidu rahvaste tähelepanu ühte tulipunkti — riigikaitse küsimustele. Seda maailma kõigi töötavate rahvaste huvisid kaitsva võimsa Punaarmee suurt pidupäeva võimaldub koos teiste NSVL arvukate rahvastega pühitseda ka Eesti NS Vabariigis.

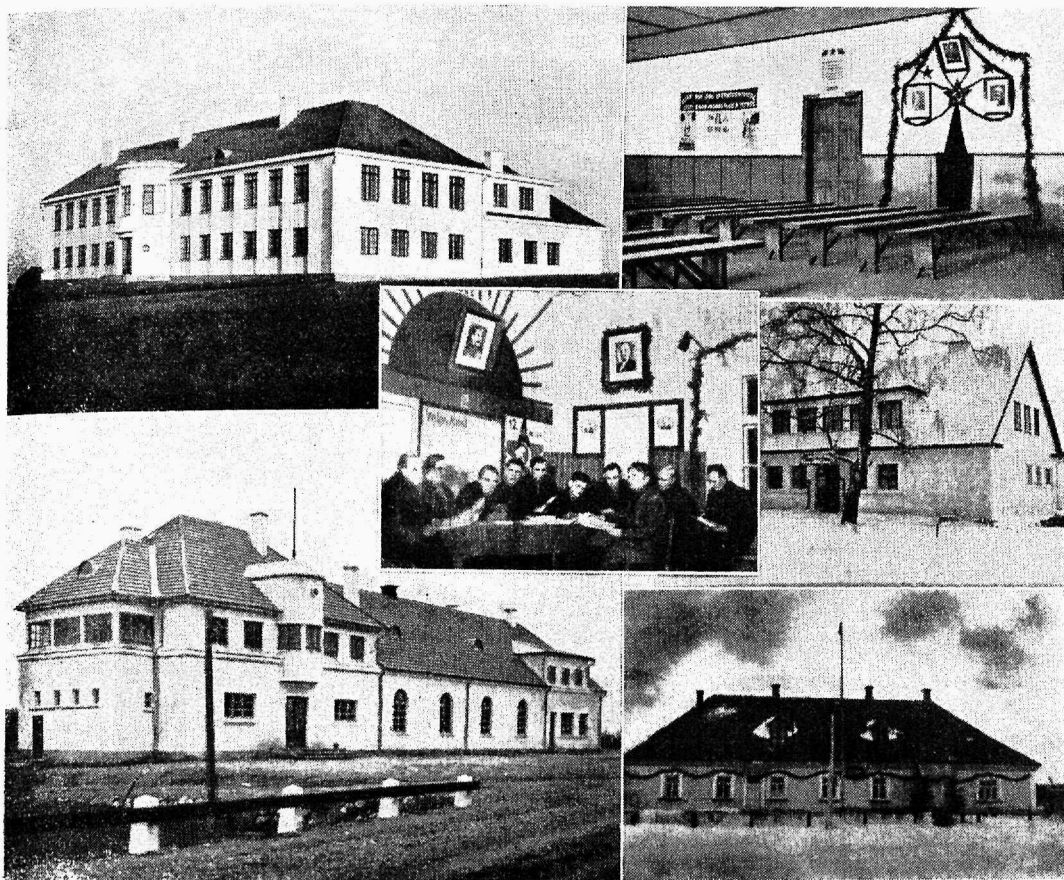
Selle tähtpäeva pühitsemise suureks ühiskondlik-poliitiliseks ülesandeks on lähendada rahvast vastastikuste sõprusidemetel süvendamise teel Punaarmeele ja Punalaevastikule. Seejuures on tähtis silmas pidada, et Punaarmee, vastandina kapitalistlike riikide sõjavägedele, ei teeni ainult ühe teatava rahva või klassi imperialistlike eesmärgi, vaid tema kõrgeks sihiks ja ülesandeks on teenida internatsionaalselt sotsialistliku ühiskonna kindlustamise teel kõigist rahvustest töötavate hulkade huvisid. Seega on Punaarmee võrdsele lähedane kõigile rahvustele NSVL suures rahvaste peres.

Ajal, millal kogu kapitalistlik maailm vaevleb ja kannatab suure imperialistliku sõja hävitavas tulikahjus, on meil Nõukogude Liidu kodanikena võimalik ehitada uut, avaramat elu ja luua uusi väärtusi töös kõigil loovatel aladel. See on mõõtmatu hüve, mida võimaldab ja tagab eeskätt NSVL riigikaitse ja Punaarmee tugevus. Kuid ühtlasi see asjaolu, et oleme ümbritsetud, kuigi oma hävingu

agoonias vaevlevaist, siiski sotsialismi teostamisele vaenulistest kapitalistlikest riikidest, kohustab meid kõiki Nõukogude Liidu kodanikena tõsiselt hindama riigikaitse suurt tähtsust. Seepärast ongi Punaarmee-päeva tähtsamaks ülesandeks kujuneda kõiki kodanikke haaravaks võimsaks aktsiooniks riigikaitse küsimuste selgitamiseks ja populariseerimiseks, teadvuse kujundamiseks igas kodanikus ja aktiivsuse arendamiseks riigikaitse ülesannetest osavõtuks. Eriti tähtsad on need ülesanded küpsele ja kasvavale noorsoole.

Et seda laiaulatuslikku aktsiooni tulemusrikkalt läbi viia, tuleb igal pool teostada kavakindlalt organiseeritud ja süstemaatilist tegevust, milleks on juba varakult avaldatud vastavad juhendid „Hariduse Rahvakomissariaadi Teatajas“ (nr. 6, 5. veebr. s. a.).

Punaarmee-päeva tähistamise läbiviimine kui ulatuslik poliit-hariduslik aktsioon haarab kõiki poliithariduslikke, riigikaitsehilisi, sportlikke ja noorsooorganisatsioone, kuid samuti ka kõiki õppeasutusi, kusjuures on aktsiooni edukaks läbiviimiseks vajalik kõigi nende vahel kooskõlastatud ja hästi organiseeritud tegevus. Rahvamajadel kui poliitharidustöö-keskusil kohtadel, eriti maal, on tähta tähtis osa aktsioonis, et viia päeva puhul üleskerkivad küsimused rahvahulkadesse, aktiveerida võimalikult suuremat osa

RAHUAMAJU

Ülal vasakul: Põlgaste rahvamaja. Selle all: Haanja rahvamaja. Paremal keskel ja ülal: Mõniste rahvamaja ühes vaatega rahvamaja saali. Paremal all: Kauksi koolimaja, mida praegu kasutatakse rahvamajana; keskel selle rahvamaja klubitöö praktika tund

kodanikke süvendava enesearendamistöö avalduste kaudu riigikaitseliste küsimustega tutvumiseks ja vajalike teadmiste-ostkuste omandamiseks.

Neis ülesandeis ei ole tähtis silmas pidada ainult suuremaid massettevõtteid Punaarmee-päeva enda puhul, vaid on tarvilik läbi viia organiseeritud tegevus juba enne ja ka pärast tähtpäeva. See-juures on tarvilik silmas pidada ka terve rida teisi riigikaitseliste tähtsusega tähtpäevi, milledega sidudes on soodus ja hinnatav võimalus aktualiseerida vas-

tavaid õpinguid ja muid ettevõtteid. Nii-suguseist tähtpäevadest märgiksimisega siin-kohal järgmised: 28. jaan. — dekreedid andmine Punaarmee loomiseks 1918. a., 5. veebr. — K. E. Vorošilovi 60. sünnipäev, 12. veebr. — 1938. a. sms J. V. Stalini vastus propagandist sms Ivanovi kirjale, 14. veebr. 1918. a. dekreedid avaldamine T-T Mere-Sõjalaevastiku asutamise kohta, 16. veebr. — Piirivägede 20. aastapäev, 18. veebr. — 1937. a. G. K. Ordžonikidze surmapäev.

Loeteldud tähtpäevadest tuleb esile

tõsta eriti Piirivägede aastapäev, peamiselt kohtades, kus asuvad vastavad väeüksused. Luues tihedat kontakti punaarmeeelastega, paludes neid esinema ja jagama muljeid oma kogemustest riigikaitseliste ülesannete täitmisel, võimaldub luua vahetu side rahva ja Punaarmee vahel. Kus võimalik, korraldatakse selleks ka ekskursioone Punaarmee osadesse ja nende kultuurimajadesse, korraldatakse punaarmeeelastele rahvamajades ja mujal kunstilisi õhtuid ja ettekan- deid, teatri- ja kinoetendusi, kontserte jne. Samuti loob punaarmeeelaste esine- ma palumine tänuväärse võimaluse koos- tööks ja ettekannete hinnatavaks mitme- kesistamiseks.

Süsteemikindlamaks riigikaitse-küsi- muste käsitamiseks organiseeritakse rah- vamajades kalendriliselt kindlaksmäära- tud töökava kohaselt selgitavaid loen- guid ja süvendavaid õpinguid ringides. Seejuures on sobiv allikmaterjalidena kasutada Punaarmee-päeva puhul välja- antavat vastavat erikirjandust, vastavaid peatükke „UK(b)P ajaloo lühikursusest“ jne. Eriti soovitavaks tuleb pidada vast- tavate käsitlusteemade võtmist õpirin- gide töökavva, ja seda mitte ainult enne, vaid ka pärast Punaarmee aastapäeva.

Noorte- ja kehakasvatustlikes ringides rahvamajade juures, samuti kui Osoavia- himi organisatsioonis kerkivad peale vas- tavaid teadmisi rikastavaid õpinguid esi- le mitmesugused puhtriigikaitseelised ja sportlikud üritused, tegelikud harjutused, võistlused jne. Siin on vajalikke ja ula- tuslikke ülesandeid ka selleks, et kõiki kodanikke sõjaliselt ette valmistada näiteks õhu- ja gaasikaitse küsimustes, ette valmistada noorsugu teenistuseks Punaarmees, selgitades eriti sõjaväeteenistuse eelkohuslikele noortele vastavais moodustatud kursusrühmades Punaarmee ülesandeid, sõjaväeteenistuse kohustuse põhjaluseid jne. Suusavõistlused ja muud sportlikud-riigikaitseelised ettevõtted on hinnatavaiks avaldusiks laialdaste noor- tehulkade aktiveerimiseks ja lähenda- miseks riigikaitse-küsimustele.

Kogu pikema aja jooksul süstemaatiliselt arendatavad riigikaitseelised küsimusi selgitavad ja populariseerivad ülesanded tihenevad suuremaks hoogtööks Punaar- mee aastapäeva nädalal, millal korral- datakse vastastikuste kultuurisidemete süvendamiseks külastuskäike poliithari- duslikest organisatsioonidest Punaarmee kultuurimajadesse ja vastupidi, õppeasu- tustesse, klubidesse; ekskursioone käitis-

tesse, muuseumidesse, näitustele jne. Rahvakoosolekutele palutakse esinema Punaarmee kangelasi, antakse seinaleh- tede vastavasisulisel erinumbrid välja, korraldatakse ja kaunistatakse päeva- kohaselt rahvamajad, viiakse läbi suusa- crosse ja muid sportlikke-riigikaitseelisi üritusi, aidatakse kaasa Osoaviahimile ümber Eesti NSV korraldatava teatesuu- satamise läbiviimisel, korraldatakse eri kinoetendusi, teatrietendusi, kontserte ja muud, mis liitub tihedalt Punaarmee aastapäeva mõtte ja ülesannetega.

Sellisel järjest tihenenu ja laialdaselt organiseeritud üritused muutuvad pidu- likuks suursündmuseks Punaarmee-päeva enda puhul 23. veebruaril või selle eel- õhtul.

Sel puhul teostatakse igal pool rahva- majades suurem pidulik rahvakoosolek ühes rahvapiduga. Kõnedes selgitatakse laiematele rahvahulkadele Punaarmee erilist ülesannet kõigi töötavate rahvaste huvides, iga kodaniku ülesandeid riigi- kaitse küsimustes, kodanlikes riikides toimuvat imperialistlikku sõda ja sellest tingitud riigikaitse tugevdamise vajadust, et kindlustada iga võimaliku ohu vastu maailma ainsama sotsialismimaa riigi- kaitset.

Peale selgitavate kõnede tõstetakse sel pidupäeval esile eriti noorsoo riigikaitse- lised ja kehakultuurilised üritused selle- kohaste võistluste puhul auhindade väl- jaandmisega, vastavate eriettekannete esitamise, mitmesuguste kiirvõistluste organiseerimise jne. teel. Eriline koht on aga pidulik osas kunstilistel isetege- vuse avaldustel, milleks rakenduvad kõik rahvamajade kunstilise isetegevuse rin- gid: näitekunsti-ringid, laulukoorid, or- kestrid, kuid ka solistid, deklamaatorid jne. Vastava repertuaari valikuks ja ette- valmistamiseks on juba varakult organi- seeritud tegevus rahvamajades ja mida järjekindlamalt see läbi viiakse, seda väärtuslikumaid tulemusi saavutatakse ning seda jõulisemalt viiakse riigikaitse mõte Punaarmee aastapäeva puhul laia- desse rahvahulkadesse.

Kuid need ülesanded, mis kerkivad riigikaitse ja Punaarmee küsimuste arenda- miseks Punaarmee päeva puhul üles- poliitharidustöö linil, ei lõpe Punaarmee- päevaga, vaid need tuleb edasi arendada ja korraldada pidevat selgitus- ja enese- arendamistööd ka hiljem, pärast Puna- armee aastapäeva.

K. Laane

Stseen Nõukogude Liidu filmist „Orjoli hukkimine”

MIDA LUGEDA PUNAARMEE AASTAPÄEVA PÜHUL

23. veebruaril 1941. a. tähistab nõukogude rahvas Punaarmee 23. aastapäeva. See on Liidus suur püha, mille tähistamisest võtab elavalt osa kogu Liidu rahvaste pere. Punaarmee on relvastatud jõud, kes teenib rahva huve, kes teab, mille eest ta sõdib. Kalinini sõnade järgi on iga nõukogude kodaniku „püha kohus ümbritseda Punaarmeed kõige sügavama armastuse ja poolehoiuga, nii et iga punaväelane, minnes rindele, tunneks, teaks, et kui ta saab haavata, siis ta haavad pestakse sügava armastuse ja poolehoiuga”.

Nõukogude rahvaste patriotismi tugevdab aga üha enam tutvumine kodumaa Punaarmee ajaloo, isamaavõitluse kangelaslike episoodide, rahvuslike sangarite ja silmapaistvate väejuhtide elulugudega, mis kõik tõstab nõukogude rahvaste valmisolekut sotsialistliku isa-

maa kaitseks. Nõukogude Liidus on ilmunud suurel arvul kirjandust Punaarmee iseärasust, tema poliitilisest ja võitluslikust võimsusest, tema kangelaslikest võitlustest, boševikkude partei tähtsusest tema organiseerijana ning partei geniaalsete juhtide Lenini ja Stalini osast Punaarmee organiseerimisel ja innustamisel. Eestikeelseis tõlkeis on meie lugejani jõudnud aga õige väike osa sellest ulatuslikust kirjandusest, mistõttu kogu see laiahaardeline looming jääb esialgu vene keele mitteoskajaile kättesaamatuks.

Lenin-Stalini partei ja tema juhtide osatähtsusest NSV Liidu Punaarmee ja sõjalaevastiku juhtimisel ning organiseerimisel loeme „UK(b)P ajaloo lühikursuse” II, VII ja VIII peat. Samal teemal on ilmunud eestikeelses tõlkes RK Poliitilise Kirjanduse kirjastusel möödu-

nud ja käesoleval aastal veel mõningad vähemad teosed, nagu: „K. J. Vorosilov. Stalin ja Punaarmee“, mis käsitleb Stalini tegevust Tsaritsõni, Permi ja Petrogradi kaitsmisel ning lõunarindel ajavahemikul 1918—1920, „E. Jaroslavsky. Lenin“ (Teose 8. peat. „Lenin kodusõjas“ kirjeldab seltsimees Lenini teeneid sangarliku, võitmatu, kuulsa Punaarmee loomisel). Peale selle on Poliitilise Propaganda Valitsuse kirjastusel ilmunud „Määrus Lenini toa kohta Töölis-Talupoegade Punaarmees“ (Projekt). 1940.

Eesti keeles puudub esialgu peaaegu täiesti kirjandus Punaarmee ja Punalaevastiku võitlusist ning kodusõja legendaarseist sangarist, mis ootab alles tõlkimist. Ilmunud on ainult lühike biograafiline skits Kirovist „Sergei Mironovitš Kirov 1886—1934“. Tallinn, RK Poliitiline Kirjandus, 1940. Kirov oli teatavasti partei suur organisaator ja tegelane ning revolutsioonilise liikumise juht juba 1905. a. Tomskis. Ka on Denikini vägede lõplik purustamine ja töötava rahva vabastamine Põhja- ja Taga-Kaukaasias kodusõja perioodil tihedasti seotud S. M. Kirovi nimega.

Punaarmee võitmatusest ja võimsusest kõnelevad lugejale järgmised brošüürid:

1. „Isamaa kaitsmine on NSVL kodaniku püha kohus“. Tallinn, Poliitilise Propaganda Valitsuse kirjastus, 1940.
2. „NSVL riigikaitse rahvakomissari sms Vorosilovi kõne, peetud NSVL Ulemnõukogu neljanda erakorralise istangjärgu teisel istungil 31. aug. 1939“. Tallinn, Poliitilise Propaganda Osakond, 1940. Brošüür käsitleb sõjaväeteenistuse kohustusi ja sõjaväe komplekteerimist.
3. „Osoaviahimi algorganisatsiooni korraldavad määrus“. Tallinn, ENSV Osoaviahim'i organiseerimise büroo, 1940. Osoaviahim on teatavasti massilise riigikaitse organisatsioon, mis kujutab NSVL riigikaitsele, lennu- ja gaasiasjandusele kaasaitavate ühingu liitu. ENSV Osoaviahim annab ühtaegu välja ajakirja „Võitluseks valmis“, millest on 1941. aastal ilmunud esimene number. Ajakiri ilmub RK Poliitilise Kirjanduse kirjastusel kord kuus ja maksab 11 rbl. aastas.
4. „Punaarmee sõjaväe vandetõotus“. Tallinn, BMPL Poliitilise Propaganda Juhatus kirjastus, 1940. Brošüür sisaldab nõukogude rahva tulise pat-

riotismi väljendusi suure kodumaa vastu.

5. „J. Stalin. Punaarmee kolmest isearasusest“. Tallinn, Poliitilise Propaganda Valitsus, 1940. Teos on juhi Stalini pühendus Punaarmeele viimase 10. aastapäevaks.
6. „Üldine sõjaväeteenistuse kohustuse seadus“. Tallinn, BMPL Poliitilise Propaganda Juhatus, 1940.

Punaarmee osatähtsust rõhutatud rahvaste vabastajana ja NSV Liidu rahupoliitika teostajana käsitlevad brošüürid:

1. V. M. Molotov. Nõukogude Liidu välispoliitika. NSV Liidu Rahvakomissaride Nõukogu esimehe ja välisasjade rahvakomissari sms V. M. Molotovi kõne Nõukogude Liidu Ulemnõukogu istungil 1. augustil 1940. Tallinn, RK Poliitiline Kirjandus, 1940.
2. V. M. Molotov. Nõukogude välispoliitikast. NSV Liidu Rahvakomissaride Nõukogu esimehe ja välisasjade rahvakomissari sms V. M. Molotovi kõne Nõukogude Liidu Ulemnõukogu istungil 29. märtsil 1940.
3. M. I. Kalinin. 23 aastat Nõukogude võimu. Kõne pidulikl koosolekul NSVL Suures Teatris Moskvas 6. novembril 1940. Tallinn, RK Poliitiline Kirjandus, 1940.

Punaarmee sangarlikke võitlusi käsitlevast ilukirjandusest on avaldatud eestikeelses tõlkes ainult M. Šolohhovi „Vaikne Don“ ja ajalehe joonealusena A. Tolstoi „Leib“ (Tsaritsõni kaitsmine). Ilmumas on N. Ostrovski „Kuidas karastus teras“ jt.

M. J.

KEVADKULVI ETTEVALMISTAMISEST

Riigivolikogu oma deklaratsiooniga 23. juulist 1940 kuulutas maa kogu rahva omanduseks. Selle alusel teostatud Nõukogude maareform varustas 27.000 maata talupoega maaga ja muutis elujõuliseks 26.000 kääbustalundit. Umbes 450.000 ha maad, mis seisis suuratalunike ja mõisnike valduses, läks uute tõeliste maaharijate kasutusse.

Nõukogude maareformi ja ülalnimeetatud deklaratsiooni sisu ning mõte seisab mitte ainult selles, et 450.000 ha maad läks suurnike valdusest neile, kes tundsid tõsist maanälga. Maa kuulutamise kogu rahva omanduseks on maa kui tootev pind saanud ühtlasi kogu riigi ja rahva tõsise tähelepanu osaliseks. Kodanlikus riigis ei tuntud huvi selle vastu, kuidas toimus maa kasutamine ja kui palju tootis maa. Oli täiesti lubatav ja loomulik, et osa nn. „talupoegi“ üldse ei tegelnud maa harimisega, vaid elatus ainult maaga sahkerdamisest, seda ostes, müües ja rentides. Samuti ei aratanud see tähelepanu, et tuhanded hektaarid kultuurmaad seisid aastaid kasutamatu sõi. Vastavalt tolleagelele ajavaimule tekkis üha juurde uusi „vedelvorsti“-talusid, mis olid välja lülitatud tootmisprotsessist. On loomulik, et nüüd, kus maa on tunnustatud kogu rahva omanduseks, ei saa riik ega ühiskond suhtuda üksikükselt maa kasutamisse. Samuti peab iga maakasutaja tundma tõsist vastutust temale kasutamiseks usaldatud põllumajandusliku maa harimise ja hooldamise eest. Sotsialistlikus riigis on iga kodaniku aukohuseks püüda saavutada toodangu suurendamist, kaasa aidates seega sotsialismi ülesehitamisele. See on maksev täiel määral ka põllumajanduses töötajate kohta.

Eesti põllumajandus alustab käesoleval aastal esmakordselt tööd kindlate kavade ja tootmisplaanide kohaselt. Seejuures langevad igale üksikule talupidajale omad kindlad ülesanded, et kogusummas täita programm, mida ootab ja nõuab põllumajanduselt sotsialistlik ühiskond ja riik. Ühtlasi võivad töötavad talupojad olla kindlad, et parteiorganid ja Nõukogude riigi valitsusasutused osutavad neile seejuures tõsist ja mõjuvat kaasabi. Kevadisel hooajal on põllumajanduses esmajärguliseks ja tähtsaimaks

tööks külvitöö. Külvitööde plaani täitmisest ja korralikkusest oleneb peamiselt põllumajanduse kogu aasta-programmi täitmine. Siin tehtud vead ja puudused ei ole hiljem enam parandatavad. On seepärast arusaadav, et külvihoojale peab minema vastu kõigiti organiseeritult ja ettevalmistatult. Peavad olema õigeaegselt üksik-asjadeni läbi mõeldud kõik küsimused, mis seoses kevadiste külvitöödega.

Eriti tulevad selgitada ja lahendada: viljaseemne, kunstväetiste ja põllutööriistade ning -masinate hankimise küsimused. EK(b) Partei ja valitsusasutused on juba teinud omalt poolt selles suunas rea korraldusi talupidajate abistamiseks.

Nõukogude maareformiga loodud uute talundite ja juurdelõigete saajad ei oma käesoleval aastal rõhuvas osas seemnevilja. Maareform toimus teatavasti hilisügisel ja 1940. a. viljasaak jäi täies ulatuses endiste maakasutajate valdusse. On seepärast loomulik, et viimased peavad varuma tarviliku seemnehulga ka neilt eraldatud põldude seemendamiseks. Vastav korraldus ongi pandud kehtima Rahvakomissaride Nõukogu poolt äsja antud määrusega, mis kohustab kõiki talunikke, kelledelt maareformiga eraldati osa põllumaad, hoidma 1941. a. kevadeks teravilja- ja kartuliseemneid ka neilt eraldatud põldude seemendamiseks. Alalhoidav seemnevilja tuleb üle anda uutele maasaajatele valila täitevkomitee poolt määratud tähtaegadel ja kohtades. Saadud seemnevilja tasuvad uued maasaajad kas suularahas seemnevilja vastuvõtmisel või sügisel natuuras. Selle korraldusega on kindlustatud teravilja- ja kartuliseemnega valdav osa uute talundite saajaist. Ainult üksikutesse valdadesse, kus 1940. a. esines mõne viljasordi ikaldus, tuleb saata teatud kogused teraviljaseemneid väljastpoolt, milleks on ka varutud seemneviljatagavarad.

Seemnevilja kõrval on uutes talundites teiseks tähtsamaks probleemiks maaharijate teostamise küsimused, sest enamik neist ei ole end veel suutnud varustada vajalike masinate ja riistadega ning hobusetööjõuga. Ka selles osas on EK(b) Partei Keskkomitee ja Rahvakomissaride Nõukogu osutanud töötavatele

Töötajad Lääne-Eestist

talupoegadele tööst kaasabi. Eesti NSV territooriumil asutatakse kevadeks 25 masina-traktorijaama 330 võimsa traktoriga. Masina-traktorijaamad võtavad lepingu alusel enda peale maaharimis- ja seemendamistööde teostamisi vägagi soodsate töötasudega. Erisoodustusena tuleb mainida ka seda, et maaharimis- ja seemendustööd teravilja-, kartuli- ja linakultuuride juures teostatakse naturaaltasu eest ning tasumine toimub sügisel pärast saagi koristamist.

Lisaks traktoritele ja traktoririistadele varutakse iga masina-traktorijaama juurde ka veel hobusega veetavaid põllutööriistu ja -masinaid, mida üüritakse kasutamiseks hobusetöõjõuga varustatud majapidamistele. Samuti on reserveeritud 1400 komplekti hobusega veetavaid põllutööriistu ja -masinaid ühiskasutuse ringidele.

Korraliku maaharimise ja hea vilja-seemne kõrval on üheks olulisemaks eelduseks saakide kindlustamisel kunstväetiste saadavus ja hinnad. Ka viimaste osas on Eesti NSV põllumajandus käesoleval aastal paremas seisukorras kui kunagi varem. NSV Liidu valitsus

on reserveerinud Eesti NSV põllumajandusele 1941. aastaks 55.000 tonni superfosfaati, 12.000 tonni kaalisoola ja 12.000 tonni lämmastikväetisi. Kapitalistliku korra juures pole Eestis säärast suurt kunstväetiste kogust kunagi kasutada olnud. Samuti on kunstväetiste ja põllumajandussaaduste hinnasuhe käesoleval aastal tunduvalt soodsam kui eelmistel aastatel.

Kunstväetiste, seemnevilja ja põllutööriistade ning -masinate soetamisel on seni olnud talupidajaile suureks takistuseks krediidipuudus. Käesoleval aastal on aga reserveeritud põllumajanduspanga ressurssidest: seemneviljalaenudeks 2.025.000 rubla, kunstväetiste laenudeks 3.000.000 rubla ja põllutööriistade ning masinate laenudeks 3.962.000 rubla. See on töötavatele talupoegadele väga suureks ja tõhusaks kaasabiks kevadkülvideks vajalike tootmisvahendite soetamisel.

Et EK(b) Partei ja valitsusasutused on oma korraldustega loonud kõik eeldused kevadkülvide edukaks teostamiseks, tuleb kohapealsetel Nõukogude ja majanduslikel asutustel, eriti aga agrotehnilisel personaalil, asuda viivitamatult kohtadel külvikampaania arendamisele. Kõik jõud tulevad rakendada selleks, et kevadiste külvitööde plaan igas üksikus talundis sajaprotsendiliselt täidetak.

A. Raidla

RAAMAT RAAMATUTEST

Nõukogude Liidu Teaduste Akadeemia asub käesoleval aastal välja andma grandiooset teost — „Raamatut raamatutest“, mis on kõigi aegade suurim teos bibliograafia alal.

„Raamat raamatutest“ koosneb köidetest orgaanilise looduse, anorgaanilise looduse, tehnika- ja ühiskonnateaduste alade kohta. Kogu töö kirjanduse valiku, ülevaadete koostamise ja redigeerimise alal teevad nõukogude kõige silmapaistvamad teadusmehed Teaduste Akadeemia presiidiumi määramisel.

„Raamat raamatutest“ on määratud juhiseks ja käsiraamatuks nõukogude intelligentsi kõige laialdasematele ringkondadele.

AJAKIRJU SIRVIDES

ENSV Riikliku Kirjastuskeskuse 1941. a. kirjastuskavas on nähtud ette 34 perioodiliselt ilmuvat ajakirja. Kuni 15. veebruarini oli neist ilmunud 27. Esiknumbrite hillinemine on kõigiti mõistetav, sest uusi ehitusi ei saa püstitada üleöö, pealegi on meie bolševistlik kirjandustöölise kaader alles kujunemisel ja nõutavate erialaliste võimetega toimetustööde leidmine ei ole hõlpus. On siiski kahju, et seni on ilmumata jäänud just säärane suure tähtsusega ajakiri nagu „Bolševik“.

Rõõmustav on bolševistlike ajakirjade väike üldarv võrreldes kodanliku Eesti ajakirjade ja -kirjakeste mitmesajalise hulgaga. See tähendab paralleelsi, jõudude killustamise ja kibeda omavahelise võistluse lõppu, see tähendab kindla erialalise ülesande andmist igale ajakirjale, toetumist kindlale tegevussektorile ja sellest huvituvale lugejaskonnale, see tähendab laiaulatuslikku mõju, suurt ja takistustevaba levikut, see tähendab määratud edusammu. Tundub ainult, et kontsentratsioonist saadud hüvesid ei ole kasutatud põhjani. Väljaandvaile organitele on jäetud ajakirjade kujundamisel võrdlemisi vabad käed, mis avaldub selgemini ajakirjade välisilme ja rakendusmaterjali juhuslikkuses. Nii on näiteks raske mõista, miks informatsioonilist laadi, selgitavaid päevaülesandeid teeniv „Nõukogude Kaubandus“ peab ilmuma parimal trükipaberil, märksa kestvama tähendusega teaduslikul „Ajaloo Ajakirjal“ aga tuleb leppida halli ja odavaga. Selge pole aga ka, miks sama „Ajaloo Ajakiri“, väikesetiraaziline väljaanne, mis saavutab täie väärtuse alles köites aastakäiguna, kasutab kahevärvitruukis kartongkaasi, kuna suuretiraazilised ajakirjad „Sotsialistlik Töö“ ja „Sotsiaalkindlustus“, mis tavaliselt hiljem kõitmist ei leia, on jäänud erikaanteta.

Keskse kontrolli ebatäielikkude rakendust näitab ka kõikuvus ajakirjade tehnilises väljatöötuses, mis leiab osalist käsitlemist alljärgnevas ülevaates. Ruumi napus ei võimalda kahjuks üksikasjalisemat tehnilist analüüsi, sisulisest rääkimata. Siinsetes märkustes on püütud edasi anda ainult üldisi muljeid, mis on saadud ajakirjade käesoleva aasta esiknumbrite lehitsemisel.

Enamik ajakirju, arvult 16, ilmub RK Poliitilise Kirjanduse kirjastusel. Neist on seni lugejani jõudnud „Naistöoline“, „Maanaine“, „Võitluseks Valmis“, „Sotsialistlik Töö“, „Sotsiaalkindlustus“, „Kollektiivne Töö“, „Põllutöö ja Karjakasvatus“, „Nõukogude Kaubandus“, „Nõukogude Eesti Kalandus“, „Noor Leninlane“. Ilmumist ootavad „Bolševik“ ja „Plaanimajandus“.

„Naistöolise“ esiknumbri kaas on dekoratiivsusest parimaid uute ajakirjade seas, kuigi kulukas kolmevärvitruuk oleks võimaldanud enamat. Laopilt, kirjade valik ja klišeede paigutus on rahuldav, edevaid-odavaid võtteid silm ei kohta.

„Maanaise“ esiknumber seevastu rahuldab märksa vähem: liiga truualamlikult on siin jälgitud endise „Taluperanaise“ poolt tallatud teed. Kaas ei üllata värskeusega, esikülg aga on sootuks läinud käest. Ulaservas asuv tiitel on armetult kokku litsutud, kuigi allolev harvendatud reavahedega tekst oleks võimaldanud märksa ökonomsemat ja nägusamat ruumijaotust. Tiitli ja tiitliandmestiku graafiliseks kujundamiseks on valitud erandlikult näotu kirjatüüp. Muide, sama andmestiku järgi on „Maanaisel“ kaks väljaandjat — EK(b)P ja mingi Poliitiline kirjastus. Faktiliselt on ajakirja ainsaks väljaandjaks EK(b)P Keskkomitee, kirjastajaks — nagu ülal märgitud — RK Poliitiline Kirjandus.

ENSV Osoaviahimi ajakirjal „Võitluseks Valmis“ on tervikuline ja meeldiv kaanekompositsioon. Ajakirja laopilt ja illustratsioonid on korralikud. Vältida oleks võinud ülearuseid joonkaunistusi lk. 1, 4, 5, mõningate artiklite („Täiel jõul eesmärkide poole“, „ENSV Osoaviahimi Uhingu asutamise puhul“) edevavõitu tiitelkirju, ebaõnnelikku illustratsioonini- ja tiitlikombinatsiooni lk. 30 ning andmestikulise osa ebapraktilist paigutust ajakirja lõpus.

ENSV Ametiühingute häälekandja „Sotsialistliku Töö“ koostamisel ei ole oldud eriti nõudlik. Kaanekompositsioon on hajuv ja segane, hoolimata kahevärvitruukist. Tekstis kasutatud klišeede enamik on valmistatud nähtavasti sootuks teistele väljaannetele, nende kvaliteedis,

väljatootuses ja paigutamisevõimalustes on suuri puudujääke (lk. 9, 40, 41, 45).

Väga tarvilikuks ajakirjaks kõigile töötajale tuleb pidada „Sotsiaalkindlustust“. Ajakirja esiknumbris on toodud kõik olulisemad seadused ja määrused sotsiaalkindlustuse alalt, nende tekstiline paigutamine on toimunud korralikus protokollijärjestuses. Ullatavaks osutub aga ajakirja kaas. Ulalolev punane võõde ajakirja nimega on vähenõudlikust tähtede asetusest hoolimata vastuvõetav, lausa nõrk ei ole ka kaane allosa teksti-asetus. Vääratus esineb aga kaaneillustratsioonis, mis kujutab Narva-Jõesuu kuurhoonet talvel. Örnhalli, uduse fotojäljendi keskosas paiknev kuurhoone lipp on üle trükitud erepunaseks — efekt, mis trotsib niihästi vaatleja silma kui trükitehnika seadusi. Näib, nagu oleksid siin lapsed rahuldanud oma tuntud „ilusaks-tegemise“-õhinat. On aga võimalik, et ei tohigi olla nõudlik ajakirja vastu, mis ei tunne oma väljaandjaid. Tiitellehel on märgitud ajakirja väljaandjana ENSV Ametiühingute Kesknõukogu kõrval ENSV Töö Rahvakomissariaat, faktiliselt on teiseks väljaandjaks ENSV Sotsiaalkindlustuse RK. Sääraste eksimuste olemasolu näitab, et ajakirja järelevalvekaader on võtnud oma ülesannet liigse kergusega.

„Põllutöö ja Karjakasvatuse“ kaas on liiga plakatlilik, et pääseda mõjule. Veel enam soovida jätab tiitli aetus ja välja-töötus esimesel leheküljel. Pildimaterjali on kasutatud pillavalt — siin on antud läbisegi reproduktioone eesti kunstnike maalinguid, fotosid maastikest ja talu tööprotsessist, plaane ja vinjette. Nendest mõnegi paigutamine ajakirja tundub tarbetu ruumiraiskamisena. Mis ühist peaks olema põllutööl pildiga lk. 9 „Põh-jamaa talv on karge, kuid kaunis“, milleks on vaja abituid vinjette. Illustratsioonide ülirohkeuse kõrval on aga üsna vähe tähelepanu pühendatud artiklite tiitlikirjadele, laopilt on äärmiselt monotoonne. Ajakirja ilmes näib leiduvat toonase „Põllumajanduse“ pärimusi. Et see nii võib olla sisuliseltki, laseb järeldada fakt, et „Põllutöö ja Karjakasvatust“ on ainus RK Poliitilise Kirjanduse ajakiri, mis ei ole pidanud vajalikuks kaanele ega tiitellehele asetada tööliklassi suurimat üleskutset „Kõigi maade proletaarlased, ühinege!“

„Nõukogude Eesti Kalandus“ on viimisteldumaid ja meeldivamaid välja-

andeid. Ajakirja kaas on lihtne ja maitsekas. Illustratsioonid on valitud hästi, paigutatud hoolikalt ja vastavad ajakirja ülesannetele.

Eelõeldu on maksev ka „Kollektiivse Töö“ kohta. Siingi on kaanekompositsioon harmooniliselt rahulik, võib-olla nägusamgi, tekstipilt aga on märgatavalt vähenõudlikum.

„Nõukogude Kaubanduse“ vasesügav-trükiis antud fotomontaažkaaned ei ole halvad, ainult viimane kaanekülg on väljaspool asjalikkuse piire. Laopilt rahuldab suuresti, kasutatud kirjatüüpides on meeldivat vaheldust. Ülepakkumisena tundub lk. 3 leiduv kuupäeva 21. I 24 aetus.

ULKNU Keskkomitee häälekandja „Noor Leninlane“ on kaanelt võrdlemisi õnnestunud. Kahju ainult, et tausta trükimisel on kasutatud liimivaest paksu värvisegu, mis isegi nädalatepikkuse kuivamise järel kleepub-murdub, jättes inetuid laike ja kriimustusi. Ajakirja mahu kasutamises leiame ebaökonoomsust. Arvestamata suurekraadilist kirja ja harvendatud reavahesid, on üksikute artiklite lõpul tühjaks jäetud kokku ligi 3 lehekülge. Imestust äratab, eriti kui meenutada „Põllutöö ja Karjakasvatuse“ illustatsioonidest nõretavaid lehekülgi, et noorsooajakirja elavustamiseks ja tühjaksjääva ruumi kasulikuks rakendamiseks ei ole kasutatud ühtki pilti peale tiitellehel asetseva V. I. Lenini portree.

RK Pedagoogilise Kirjanduse kirjastusel ilmub 8 ajakirja: „Nõukogude Kultuur“, „Male ja Mõttesport“, „Viisnurk“, „Teater ja Muusika“, „Nõukogude Kool“, „Teadus ja Tehnika“, „Pioneer“ ja „Mäng ja Töö“.

„Viisnurgal“ on seljataga juba mitmekuine ilmumiskestvus ja välisilme see-tõttu juba võrdlemisi kindlaks kujunenud. Tänavune esiknumber on kõigiti küps saavutus, millest on raske leida ühtki olulisemat tehnilist vääratust.

ENSV Kunstidevalitsuse ajakirja „Teater ja Muusika“ kaas oma ebamäärase tiitlikujunduse ja perifeeriasse nihutatud ultraminiatuurse siluettkaunistusega on küsitava väärtusega. Laopildis ja illustatsioonide aetuses on peetud kinni toonase „Teatri“ sabloonidest, klišeed ise aga on jäetud kohaldamata paberi muutunud kvaliteedile, pildid on tuhmid ja segased. Kuidas oleks siin oma kohal olnud „Nõukogude Kaubanduse“ paber!

„Nõukogude Kool“ on nii kaanelt kui laopildilt kuivavõitu ja varjundivaene. Kaustaga võrreldes tundub laopind liiga väikesena — ajakiri võiks mahutada tunduvalt rohkem teksti.

„Teadus ja Tehnika“ jätab oma otsarbekohase tagasihoidlikkusega võrdlemisi hea mulje. Kirjade ühetoonilisust aitab elavustada piltide rohkus. Kahjuks ei ole kasutatud klišeed või piltide originaalid olnud kõik just esmajärgulise kvaliteediga, nende trükk on seetõttu sageli ebaselge.

ENSV Pioneeride Organisatsiooni häälekandja „Pioneeri“ puudulikust tehnilisest tasemest on olnud juttu rohkem. Ka aastavahetus ei ole siin toonud paranemist, kuigi ajakirja toimetuse eelviimases numbris seda lubas. Jaanuarinumbris uudsena kasutatud piltide ja teksti ületrükk määrdinud kollase tooniga mõjub häirivalt. Ainult kollases antud illustatsioonid on paljale silmale raskesti nähtavad ega saa vististi tekitada vaimustust kelleski.

Pioneeride ajakirja tehnilised jõud võiksid võtta eeskujuks oktoobrilaste ajakirja „Mäng ja Töö“, mille jaanuarinumbr on tehniliselt kõigiti hea, läbi mõeldud ja viimisteldud. Uksnes kaanejoonis on seekord nõrgavõitu ja värvitoones.

RK Teadusliku Kirjanduse kirjastusel ilmunud ajakirju on arvult kuus: „Eesti Keel ja Kirjandus“, „Ajaloos Ajakiri“, „Arstiteadus“, „Nõukogude Agronoomia“, „Rahva Tervishoid“ ja „Nõukogude Kõrgem Kool“. Nelja esimese tehniline kujundamine on vastav puhtteaduslike ajakirjade laadile, ka monotoonne laopilt ei ole siin eriliseks miinuseks.

„Rahva Tervishoiu“ juures võib märkida tarbetut ruumikulutust. Erikaanega varustatud ajakirja juures, mille maht on ainult kaks trükipoognat, on täiesti üleaarune reserveerida tiitlitekstile ter- vet lehekülge. Samuti ei tohiks olla mingit tarvidust jätta suuri vabu pindu üksikute artiklite ette ja järele.

Viimaksnimetatud nähtus kordub märksa suuremal määral „Nõukogude Kõrgema Kooli“ juures, mis on nii kaane kui laopildi poolest kirjastuse nõrgim ajakiri. Lao otstarbeka jaotuse ja paigutise tihendamisega oleks siia olnud võimalik lisada veel vähemalt kolm lehekülge teksti.

Vaatlemata on jäänud veel RK Ajalehtede Kirjastuse ajakirjad „Kehakultuur“, „Raadio“ ja „Pilt ja Sõna“. „Kehakultuur“ jätkab agarasti katsetusi kõige mitmekesisemate illustratiivsete ja trükitehniliste võtetega, saavutades kordaminekute kõrval ka rohkeid ebaõnnestumisi ja ülepaakumisi. Lugejate silmade huvides tuleks ajakirjas igatahes edaspidi vältida väikesekraadilise eredadärvilise kirjaga täidetud tekstilehekülgi.

Ajalehetehnikas teostatud „Raadio“ mõjub võrdlemisi elavalt. Kaanekompositsioon võiks olla kunstilisem.

„Pilt ja Sõna“ ei ole kaugeltki kasutanud kõiki neid võimalusi, mis pakub vasesüga- ja värvtrükk. Suureks maitsevääratuseks osutub ajakirja tiitlikombinatsioon oma õõnsate täheköverike ja nende külge vägivaldselt riputatud väikeste viisnurkadega. Sotsialistlike sümbolite vastu peaks tuntama rohkem respekti.

Uutes ajakirjades esinevad puudused ei ole põhiliselt püsiva laadiga, need on kõrvaldatavad juba järgnevais numbris. Tõenäoliselt nad kõrvaldataksegi viivitamata, sest koos tegeliku töö kogemustega kasvab toimetuse kaardrite nõudlikkus parema ja parima järele. Bolševistlik ajakirjandus juurdub rahvas ja on määratud rahvale. Ta on töötava rahva eluvalduste väärakas osa, mida tuleb tunda, õppida ja arendada. Kui rahvas omalt poolt on teinud kõik, et kindlustada oma ajakirjanduse olemasolu, temale pandud ülesannete jäädavalt täitmist ja maksimaalset levikut, siis on ka tegelikult ajakirjanduse tootmisprotsessi rakendatud töölistel võimatu endale lubada vähimatki hoolimatust, vähimatki väärarust ja teesklust.

A. Tulik

**K. Ristikivi: Vööras majas. RK Ilu-
kirjandus ja Kunst. 412 lk. Hind 10 rbl,
kõide 3 rbl.**

Uks arvustaja kirjutas ülalnimetatud teose kohta, et K. Ristikivi algab oma romaani nagu muinasjuttu lausega: „Uks tüdruk tuli maalt linna” ja jääbki muinasjutu vestjaks. Allakirjutanu aga tahaks seda iseloomustust pisut parandada: K. Ristikivi algab oma romaani nagu mõni vestekirjanik oma kergest vestelugu. Ent üsna pea muutub veste realistlikuks, üsna laiapinnaliseks maalinguks, millele erilise koloriidi annavad ilusa huumori ja nõrga sarkasmi kerged pintsliõtmed. Lugeja, kes esimestel lehekülgedel nägi vestet, märkab edaspidi üllatusega, millise osava sõnakunstnikuga tal on tegemist.

„Vööras majas” haarab aega, mil maarahvast hakkas tekkima eesti linnakodanlus. Romaani kesksemaks kujuk on Jakob Kadarik või Kaddarik, nagu ta oma nime kirjutab. Tema elukäigu jutustamisega, õigemini kirjeldamisega, on autor tahtnud dokumenteerida meid põlvete põlve vaevanud paistet — eestlaste saksastumist, õigemini ja täpsemalt öelduna; eestluse kadaklustumist. Viibides romaani kopitanud ja läppunud õhkkonnas, nende degenereerunud, pooleldi saksa soost kodanike hulgas, kellele isegi eesti esimese põlve linnakodanluse värske veri elujõudu ei suuda anda, tunned headmeelt, et vähemalt nüüd vabaneme jäädavalt pool-, veerand- ja kaheksandiksakslasist, kelleks end paljud puhtaverelised eesti naised ja mehed peavad.

Hoolikalt, nagu peent nikerdustööd tehes, maalib autor meile eesti poisi Jakob Kaddariku noorpõlve õpipoisina ja sellina kaubamajas, mis üllatavalt sarnaneb oma juurde- ja pealeehitustega härra Paul Abneriga ja pärastise härra Jakob Kaddariku endaga. Ta kirjeldab oskuslikult klassiteadvuseta noormehe piilumist au ja sakste aujärje poole ning kordab piibli muinasjuttu teoorjusega naise omandamisest, hiljem sama veenvalt ja oskuslikult Jakob Kaddariku muutumist Paul Abneriks, nii et romaani I osa lõppedes võib ütelda: täpselt seesama, mis alguses, ainult kaubamaja omaniku nimi on teine, kuid seegi ainult ametlikes dokumentides, kuna isegi nimesilt jääb endiseks.

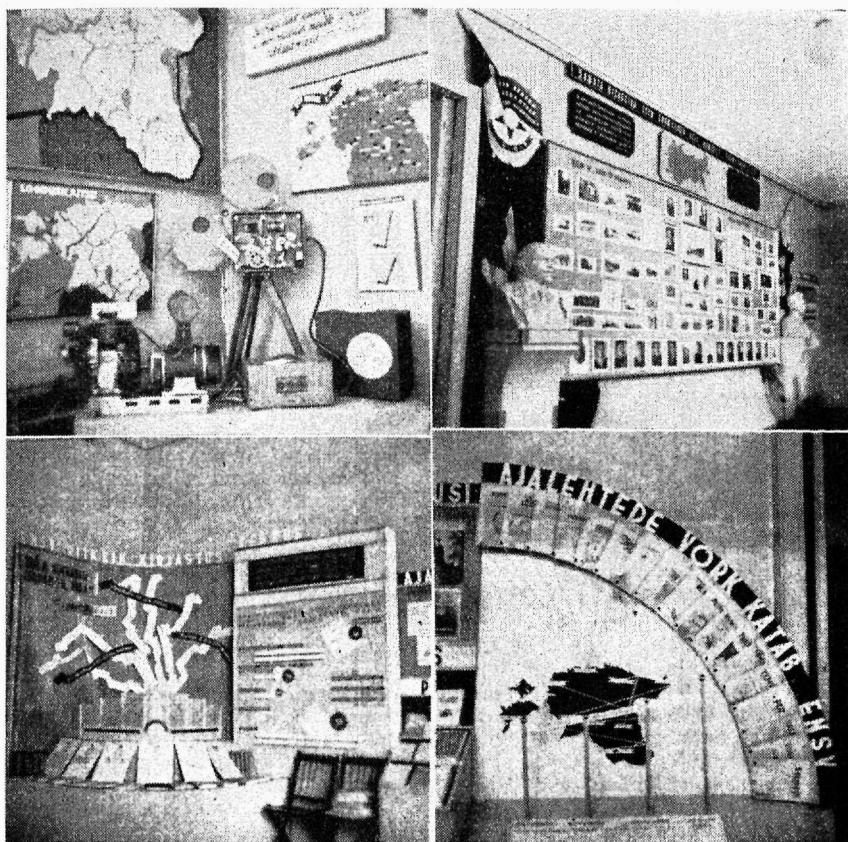
Lisaks peategelasele on antud suur ja ilus tüüpide galerii kõrvaltegelaste näol, ühed vähema, teised suurema veenvusega. Näeme Paul Abneri degenereerunud lapsi ja Jakob Kaddariku maalt linna trügivaid sugulasi. Nii esimesed kui ka viimased ei võida lugeja sümpaatiat. Nagu ühtede degenerereerumine äratub meis ainult arsti-, loodusteaduslikku huvi, nii teiste tõusiklus juba oma idudes on eemaletõukav. Eriti seepärast, et antud tüübid on joonistatud rohkem negatiivsetena kui positiivsetena, nende otse ürgsest vitaalsusest hoolimata.

K. Ristikivi romaani puhul on imestatud: kuidas õigustab end sellise teose ilmumine meie praeguses sotsialistlikus ühiskonnas? Sel puhul on tarvilik mees pidada, et sellise mädaneva, läppunud ja mandunud ühiskonna kirjeldamine, mida lugedes võime õppida tundma tegureid, mis viisid meid oma ühiskonna ümberkorraldamisele, on romaani parimaks õigustuseks. Kahjuks aga ei ole autor kuulnud ei 1905. ega 1917. aasta revolutsioonidest, samuti midagi ka klassisõjast 1919/1920. a. a. Oleks nii väga tahtnud „jumalakartlikku” Jakobit näha ka nende suurte sündmuste keeries.

Üldse, romaani teise osa juurde asudes tahaks autorile peaaegu niisama palju jagada laitust kui esimese osa juures kiitust. Teos oleks olnud esimese osaga lõppedes palju terviklikum. Ainuke teise osa usutav tegelane on, kui mõnda vähemat kõrvaltegelast mitte arvestada, Paul Abneriks muutunud Jakob Kaddarik, ainuke usutav tegevustik kaubamaja omaniku variseerlikkuse paljastamine ja kaubamaja allakäik. Seevastu tema ja tema vastase laste armulood on mitteusutavad, paberlikud ja osalt isegi naiivsed.

Võib-olla oleks õige lahendus olnud autoril lasta Jakob Kaddariku oma lapsed kokku korjata ja laevaga sõita oma igatsetud kodumaale, sest meie uues ühiskonnas ei näi nendest saavat ühtegi meile vajalikku kodanikku. Nüüd aga jääb romaani lõppedes pisut imelik ja segane tunne. Sellest hoolimata võib seda raamatut lugemiseks soovitada — mitte kui ajaviitekirjandust, vaid kui traagilist lugu ühest ühiskonna- ja kasvatusvormist, mis oli otsast otsani võlts ja valele rajatud.

J. Sinimäe

EK(b)P 4. KONVERENTSI NÄITUS KUNSTIHOONES, TALLINNAS

1. Rändkino seadeldis. 2. Pilte Punalaevastiku elust. 3. ENSU Riikliku Kirjastuskeskuse väljapanekud. 4. ENSU-s ilmuvaid ajalehti

SEINALEHT

Vabrikutes ja tehastes, kaevandustes ja nõukogude asutustes ilmuvad seinalehed, bolševistliku ajakirjanduse algaste.

Seinalehed on eelkõige tähtsad kui nõukogude eesrindlike inimeste seltskondliku isetegevuse avaldus. Seinalehete toimetajad ja kaastöölised linnas ja maal on teadlikum osa töötajate massist, kes kasutavad trükitud ja kirjutatud sõna määratu suurt jõudu sotsialismi järjest suuremateks edusammudeks. Parteiorganisatsioonidele on seinalehed asendamatuks vahendiks kommunistliku kasvatamise ja masside organiseerimise teostamisel.

Nõukogude Liidus on rohkem kui 750 tuhat seinalehte, millest paljud ilmuvad iga päev. Ekslik on arvata, et head seinalehte võib koostada peamiselt suures linnas asuvas suurkätises või asutuses, mis seisab kesk pulbitsevat elu. Sama edukalt antakse teistes liiduvabariikides iga päev ilmuvad seinalehti välja ka kolhoosides ja sovhoosides.

Üleliidulisel põllumajanduslikul näitusel Moskvast oli 1940. a. esindatud 383 kolhooside ja brigaadide seinalehte. Au olla esindatud üleliidulisel näitusel võitsid need seinalehed endale visa võitlusega stalinlike põllusaakide ja produktiivse loomapidamise eest, ühiskondliku

majapidamise arendamise ja kindlustamise eest. Krasnodari kraisis Timaševi rajoonis asuvas kolhoosis „Politotdelets“ ilmub tervelt 15 seinalehte, nendest kuus nii eeskujulikku, et said õiguse esineda üleliidulisel põllumajandusnäitusel.

Paljud kolhooside seinalehed on enda ümber koondanud suure külakirjasaatjate — selkoride — võrgu. Poltava oblastis Kozelštšini rajoonis Stalini-nimelise brigaadi iga päev ilmuv seinaleht sai seitsme kuu jooksul kolhoosnikelt 1280 kirja, millest avaldati 985. See tõendab eeskujulikku sidet töötajate massidega, sidet, mida võiks kadestada mõnigi rajooni- või maakonnaajaleht.

Tihe side massidega on aga üks bolševistliku ajakirjanduse põhinõudmisi, mida Lenin, Stalin ja bolševikkude partei on ikka rõhutanud. Bolševistliku ajakirjanduse tugevus seisab selles, et ta on mitte maksulise toimetussaparaadi kädetöö, vaid omab laialdast aktiivi töölissist-kirjasaatjaist linna ja maa töötavaist kihtidest ja töötavast intelligentsist.

Saates 1925. a. tervitustelegrammi aja-
lehele „Pravda Vastoka“ sms Stalin kirjutas: „... Seltsimehelik tervitus kõigile töölis-talupoegliku ajakirjanduse üleshitajale ja eelkõige töölis- ja külakorrespondentidele...“, keda ta nimetas avaliku arvamise avaldajateks ja suunajateks.

Seinaleht on kooliks, kus töölis-talupoeglikud kirjasaatjad omandavad praktilist vilumust vastutusrikkamaks ülesandeks, kaastöö tegemiseks rajooni- ja keskhäälkandjaile.

UK(b) Partei Keskkomitee võttis jaanuarikuus 1940. a. vastu otsuse seinalehtede toimetajate ja tööliskirjasaatjate massiliseks õpetamiseks kursustel, et tõsta nende poliitilist ja üldist hariduslikku taset ja tutvustada neid bolševistliku ajakirjanduse stiili ja põhimõtetega. Lühikese aja jooksul kogunes Nõuk. Liidus rajooniajalehtede toimetuste juures korraldatavatele kursustele üle 150.000 kuulaja. See tõendab seinalehtede toimetajate ja kirjasaatjate fõsist suhtumist nende ülesannetesse, püüdlust enda poliitilise ja kultuurilise taseme tõstmiseks.

Niisamasugust püüdlust peavad osutama ka meie seinalehtede toimetajad, kui nad tahavad tõsta seinalehtede sisulist taset ja koondada enda ümber kaastöölisi-töötajate massist. Peab ju seinalehte toimetaja olema tööliskirjasaatjate kaastöö õiglana ja asjatundlik arvustaja, peab neid aitama nõuannete ja juhatusetega.

VE NE NIMEDE ÕIGEKIRJUTUSEST VÕORKEELTES

Nõukogude Liidu Teaduste Akadeemia kirjanduse- ja keeleosakond töötas välja eeskirjad vene nimede ja kohanimede õigekirjutuse kohta võorkeeltes, mis Akadeemia presiidiumi poolt kinnitati.

Juhise projekti töötas välja keeleteadlane L. V. Štšerba. Ta tõi rea näiteid, kuidas vene nimesid ja kohanimesid kirjutatakse võorkeeltes kas ebaõigelt või igas keeles erinevalt. Perekonnanimi „Šubin“ näiteks kirjutatakse saksa keeles Schubin, prantsuse keeles Choubine, inglise keeles Shoobin, itaalia keeles Sciubin jne.

Erinevalt kirjutatavad nimed tekitavad raskusi rahvusvahelises läbikäimises. Nii on välismaal olles raske kätte saada rahasaadetisi ja tähtkirju, arusaamatusi juhtub laevadega sadamates, telegrammidega, tõlgetes jne. Vene nimed välismaal trükitud maakaartidel on kirjutatud mitmet viisi, tihti moonutatult jne.

Seni pole nimede ja kohanimede kirjutamises valitsenud ühtlust. Vene geograafiline ühing võttis 1911. a. tarvitusele inglise stiili, Teaduste Akadeemia asus 1906. a. slaavi ühtluse alusele, postitelegraafi-ametkond võttis omaks prantsuse keele kui rahvusvahelise keele ortograafia. Seetõttu töötati välja vene nimede kirjutamises ladina alfabeedis viis erinevat süsteemi. Seni polnud loodud ühtlast stiili.

Üldise ja ühise juhise koostamisel tekitasid raskusi neli sisisevat tähte, mida ei saa kirjutada harilike ladina tähtedega. Nüüdsest peale tuleb neid nelja sisisevat häälikut kirjutada järgmiselt: $\text{ч} - \text{ч}$, $\text{ш} - \text{ш}$, $\text{щ} - \text{щ}$, $\text{ж} - \text{ж}$. Kõva märki т , mida tarvitatakse reas sõnades sõna keskel, märgitakse apostroofiga ('). Vene kirjamärke я ja ю , mida ladina tähestikus ei tunta, tuleb akadeemia otsuse kohaselt transkribeerida „ja“ ja „ju“ kujul, kusjuures niisugune transkribeerimisviis säilitatakse ka vene nimede ja pärisnimede esitähedeks, nimede puhul, mis algavad Я -ga ja Ю -ga (näit. $\text{Я}[\text{ков}] - \text{Ja}$, $\text{Ю}[\text{рун}] - \text{Ju}$).

Selle hiljuti tehtud otsuse puhul olgu märgitud, et eesti keeles on eelkirjeldatud transliteratsioon juba mõni aasta tagasi tarvitusele võetud ja on gooti tähestikult ladina tähestikule ülemineku tõttu juurdumas üha laiemates ringkondades.

MARX-ENGELS-LENINI INSTITUUDI VÄLJAANDED

Ligi kaks ja pool aastat tagasi, 14. novembril 1938. a. UK(b) Partei Keskkomitee juhtis Marx-Engels-Lenini Instituudi tähelepanu moonutustele Marxi ja Engelsi teoste venekeelsetes tõlgetes, samuti jämedatele poliitilistele vigadele, mis tehtud V. I. Lenini teoste kogu, eriti XIII köite juurdekirjutatud märkustes ja lisades. Partei Keskkomitee tegi Instituudile ülesandeks lühima aja kestes parandada vead ja ette valmistada Marxi, Engelsi ja Lenini teoste uusi väljaandeid.

Instituut on sellel ajavahemikul teinud hiiglatöö: uues tõlkes anti välja Marxi valitud teosed kahes köites ja Marxi ja Engelsi kakskümmend üksikut tähtsamat teost. Põhjalikult kontrolliti Marxi ja Engelsi klassikalise teose „Kommunistliku partei manifest“ tõlget. Praegu on käsil „Kapitali“, „Anti-Dühringi“ ja „Looduse dialektika“ tõlgete parandamine.

Kuivõrd olulisi muudatusi tuli teha tõlke täpsustamiseks ja originaaliga sarnastamiseks, selleks järgmine näide: „Kommunistliku partei manifest“ (Marxi ja Engelsi teoste kogu V köide, lk. 502) on vanas tõlkes: „Poliitiline võim, selle sõna tõelises mõistes, on ühe klassi organiseeritud jõud, mille eesmärgiks on teise klassi allahetmine“. „Kommunistliku partei manifesti“ uues tõlkes on see täpses kooskõlas originaaliga: „Poliitiline võim sõna tõelises mõistes — see on ühe klassi organiseeritud vägivald teise klassi mahasurumiseks“ (lk. 54).

Marx-Engels-Lenini Instituudi töö tähtsamaks osaks on V. I. Lenini teoste kogu uue, neljanda väljaanne ettevalmistamine. Uus väljaanne tuleb senistest tunduvalt täielikum, sest sisse võetakse üle viiesaja seniavaldamata teose, kirja ja dokumendi. Instituudi ülesandeks on neljandas väljaandes anda lugejale absoluutselt täpne leninlik tekst. Iga teost võrreldakse hoolikalt Lenini käsikirjade ja teiste algallikatega, uuritakse täiendavalt kõiki küsimusi, mis seotud V. I. Lenini tegevusega.

Kogu V. I. Lenini teoste kogu 4. väljaanne peab instituut trükki toimetama äärmiselt lühikese ajaga, kahe kuni kahe ja poole aastaga. Esimesed köited neljandast väljaandest ilmuvadki trükist juba lähemal ajal.

Originaali keeles laskis instituut välja K. Marxi erakordselt väärtusliku töö „Grundrisse der Kritik der politischen Oekonomie“. Praegu toimetab instituut trükki viimaseid köiteid olemasolevast Marxi ja Engelsi teoste väljaandest.

ETTEVALMISTUSI KUNSTI- DEKAADIKS

Praegu on kõigil kunstialadel käimas intensiivsed ettevalmistused Eesti NSV kunstidekaadile Moskvas, kuigi dekaadi täpne aeg ei ole veel kindlaks määratud. Kujutava kunsti dekaadile viimist organiseerib ja korraldab Kunstnike Liitu organiseeriv toimikond, kes on valinud ja meie kunstnikkonnale usaldanud järgmised ülesanded.

Skulptuuri alalt on tellitud 5 ulatuslikumat ülesannet umbes elusuuruses: kujur E. Jõesaarelt figuraalne kompositsioon „Ehitustöölised“ puust või vasalemma marmorist; sms A. Starkopf-Realt „Monumentaalne reljeef“; sms F. Sannamehelt — figuraalne kompositsioon „Põllutöö“; Enn Roosilt — „Lammas talledega“ graniidist või saaremaa kivist, ja M. Saksalt — saaremaa kivist figuraalne kompositsioon — „Tänavatöölised“. Peale selle on antud 5 vähemat ülesannet järgmistele kujuritele: E. Jõesaarele — J. Koorti portree, F. Sannamehele — K. Säre portree, V. Mellikule — „Palgiparvetaja“, L. Sõbrale — „Pioneer“ ja J. Raudsepale — „Kalur“.

Maali alal on ette nähtud 4 suuremat, kuni 18 m², ja 3 kuni 15 m² ülesannet: „Maareform Eesti NS Vabariigis“ — Adamson-Ericult; „Pühajärve puhkekodus“, tööstustöölise elu käsitav kolmikmaal — A. Vardilt; „Rahvakogumine Kadriorus“ — J. Greenbergilt ja „Nõukogude Liidu vägede saabumine“ — R. Sagritsult, ning 3 vähemat ülesannet: „Noorsoopidu“ (sport) — E. Kits; „Eesti NSV randlaste elust“ — E. Haamer ja „Teahas“ — Leppo Mikko.

Vähemaid, ca 3 m² ulatusega ülesandeid on 15 maali ja portreed, mis on antud täitmiseks järgmiselt: A. Johani — V. Sassi portree ja „21. juuni Tartus“, K. Liimand — „Meeleavaldus Eesti NSV vastuvõtu puhul NSV Liitu“ ja Olga Lauristini portree, J. Grünberg — „Maastik figuuriga“, K. Luts — „Pioneeride elust“, J. Nõmmik — „Eesti maastik“, E. Kõks — „1905. a. ülestõus Eestis“, A.

Jansen — A. Veimeri portree, J. Miikmaa — V. Kingissepa portree, K. Teder — „Aiatööd Eesti NS Vabariigis“, V. Karrus — „Põllutöö Eesti NS Vabariigis“, J. Võerahansu — „Metsatööd Eesti NS Vabariigis“, N. Kull — „Tallinna sadam“ ja P. Aavik — J. Tompi portree.

Graafika alal on ette nähtud 4 ülesannet raamatu kujundamise alal ja 14 graafilist üksiklehte: B. Lukats — J. Barbaruse „Valik luuletusi“, A. Bach — A. H. Tammsaare „Põrgupõhja uus Vanapagan“, A. Johani — A. Jakobsoni „Valik novelle“ ja R. Sagrits — Ed. Vilde „Mahtra sõda“. Graafika üksiklehti on tellitud: A. Bach — „Miitingul“ akvatinta, Ed. Viiralt — K. Säre ja J. Varese portree, A. Laigo — „Ehitustöölised sadamas“, puulõige, ja „21. juuni põlevkivitööstuses“, puulõige, R. Kaljo

— „Komsomolid“, puulõige, ja „Oktoobripidustused Tartus 1940“, külmnõel, P. Liivak — „Põgenemine vanglast“, linoollõige, E. Mättik — „Pioneeride laager“, puulõige, E. Pehap — „Linatööstus Viljandis“, puu- või linoollõige, E. Rüga — „Võrumaa talumaastik“, värviline puulõige, A. Veeber — „Eesti NSV talimaastik“, külmnõel, A. Hoidre — „Spekulandid“, lito, ja S. Trei — „Laste päevakodus“, külmnõel.

Töid jälgivasse züriisse kuuluvad: Voldemar Vaga, Armin Tuulise, Villem Raam, Eduard Viiralt, Ernst Jõesaar ja Juhan Nõmmik.

Dekaadi ettevalmistustööd on kunstinikkonnas praegu põlevamaks päevaküsimuseks ja paremate tulemuste saavutamiseks tahetakse esitatud teemadele korraldada sotsialistlik töövõistlus.

PUNANE KALENDER

MÄRTS 1941

4. 20 aastat Abhaasi NSV moodustamisest.
1919 — Kommunistliku Internatsionaali rajamine.
8. **Rahvusvaheline kommunistlike naiste päev.**
115 aastat eesti kunstniku J. Köleri sünnist.
10. 1564 — ilmus Venemaal esimene trükitud raamat.
12. 1940 — kirjutati alla rahuleping NSVL ja Soome vahel.
14. 1883 — suri Karl Marx, teadusliku kommunismi rajaja, kogu maailma proletariaadi juht ja õpetaja. 140 aastat esimese eesti kunstluuletaja Kristjan Jaan Petersoni sünnist.
18. **Pariisi Kommuni päev.**
Rahvusvahelise revolutsiooni võitlejate abistamise organisatsiooni (MOPR) päev.
19. 25 aastat suure vene kunstniku V. I. Surikovi surmast.
21. 1865 — sündis Johann Sebastian Bach, kuulus saksa komponist.
28. 60 aastat geniaalse vene komponisti M. P. Mussorgski surmapäevast. 1868 — sündis Maksim Gorki, suur vene kirjanik ja revolutsionäär.
31. 345 aastat kuulsa prantsuse filosoofi ja matemaatiku Descartes'i sünnist.
1809 — sündis N. V. Gogol, suur vene kirjanik, humorist ja satiirik.

Väljaandjad: ENSV Hariduse Rahvakomissariaat ja ENSV Ametiühingute Kesknõukogu.
Kirjastus: RK „Pedagoogiline Kirjandus“ Tallinnas.
Ilmub 12 korda aastas.

Vastutav peatoimetaja HANS PIILMANN. **Tegevtoimetaja** H. TARAND. **Tehniline toimetaja** V. ELLER. **Toimetuse kolleegium:** A. JAANUS, A. PIHT ja N. TIMSON. **Korrektor** M. KURES. **Toimetuse** Pärnu maantee 10-1, Tallinn, Telefon 421-18. **Talitus:** Pärnu maantee 10-2, Tallinn. **Telefon** 412-13. **TELLIMISHIND:** aastakäik rbl. 17.—, poolaastakäik rbl. 8.50. **Tellimisi võtavad vastu** RKK Müügiosakond, Tallinn, Pärnu 10-24, kõik raamatukauplused, ajalehtede kontorid, postiasutised-sidekontorid ja RKK kollektiivmüügi usaldusmehed.

Käesoleva numbri on toimetanud vastutava toimetajana N. Timson, tegevtoimetajana V. Eller.

Ladumisele antud I. II 1941. **Trükki antud** 28. II 1941. **Trükipoognate arv:** 4½. **Trükiarv** 10.000. **Kaust** B5. **Paber** 73:103 cm 1/32. **Trükikoja tellimise nr.** 469, MB-2784. **Trükikoda** „Ühiselu“, Tallinn, **Pikk** 42.

Печатаю на эстонском языке. Журнал «Советская Культура». Издат. «Педагогическая Литература», Tallinn Типография «Юхисэлу», Tallinn, улица Пикк 42.

1941. AASTAL ILMUVAD
JÄRGMISED KULTUURI-,
KIRJANDUSE- JA KUN-
STIAJAKIRJAD:

EESTI KEEL JA KIRJANDUS

Eesti keele teaduslike uurimuste, kriitika ja bibliograafia ajakiri. Ilmub 12 korda aastas. ENSV Hariduse Rahvakomissariaadi väljaandel. RK Teadusliku Kirjanduse kirjastus. Tellimishind: 12 k. rbl. 44.—, 6 k. rbl. 22.—, 3 k. rbl. 11.—. Uksiknumber 4 rubla.

VIISNURK

Rahvalik kultuuri-, kirjanduse- ja kunstiajakiri. Ilmub 12 korda aastas ENSV Hariduse Rahvakomissariaadi väljaandel. RK Pedagoogilise Kirjanduse kirjastus. Tellimishind: 12 k. — rbl. 32.—, 6 k. — rbl. 16.—, 3 k. — rbl. 8.—. Uksiknumber 3 rubla.

TEATER JA MUUSIKA

Nõukogude Eesti heli- ja näitekunsti ajakiri. Ilmub 12 korda aastas ENSV Kunstidevalitsuse väljaandel. RK Pedagoogilise Kirjanduse kirjastus. Tellimishind: 12 k. rbl. 17.—, 6 k. rbl. 8.50, 3 k. rbl. 4.50. Uksiknumber 1 rbl. 50 kop.

LOOMING

E. N. Kirjanike Liidu ja E. N. Kunstnike Liidu häälekandja. Ilmub 12 korda aastas. RK Ilukirjanduse ja Kunsti kirjastus. Tellimishind: 12 k. rbl. 45.—, 6 k. rbl. 23.—, 3 k. rbl. 12.—. Uksiknumber 4 rubla.

NÕUKOGUDE KULTUUR

Kultuuriküsimuste ja poliitharidustöö ajakiri. Ilmub 12 korda aastas ENSV Hariduse Rahvakomissariaadi ja Ametiühingute Keskliidu väljaandel. RK Pedagoogilise Kirjanduse kirjastus. Tellimishind: 12 k. — rbl. 17.—, 6 k. — rbl. 8.50, 3 k. rbl. 4.50. Uksiknumber 1 rbl. 50 kop.

AJAKIRJADE TELLIMISI VÖTAVAD VASTU: RKK MUUGIOSAKOND, PÄRNU 10, KÕIK RKK RAAMATUKAUPLUSED, AJALEHTEDE KONTO-
RID, POSTIASUTUSED-SIDEKONTORID JA RKK USALDUSMEHED.

Hind 1 rub. 50 kop.